

ZİYA GÖKALP

ALTIN
IŞIK

DİJİTAL e-KÜTÜPHANE

isev.org.tr

Mehmet Ziya Gökalp

Mehmet Ziya Gökalp (d. 23 Mart 1876 – ö. 25 Ekim 1924), yapıtları ve görüşleriyle Türkçülüğü ve Türk milliyetçiliğini önemli ölçüde etkileyen Türk toplum bilimci, yazar, şair ve siyasetçidir. Meclis-i Mebusan'da ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekilliği yapmıştır. "Türk milliyetçiliğinin babası" olarak da anılır.

Ziya Gökalp, eğitimine doğduğu yer olan Diyarbakır'da başladı. Amcasından geleneksel İslam ilimlerini öğrendi. 1896'da İstanbul'a giden Gökalp, ilk önce Baytar Mektebi'ne kaydını yaptırdı. Buradaki öğrenimi sırasında İbrahim Temo ve İshak Sükûti ile görüştü. Jön Türkler'den etkilendi. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katıldı. Muhalif eylemleri nedeniyle 1898'de tutuklandı. Bir yıl cezaevinde kaldı. Serbest bırakıldıktan sonra 1900'de Diyarbakır'a sürgüne gönderildi. 1908'e kadar Diyarbakır'da küçük memuriyetler yaptı.

Diyarbakır'da bulunduğu dönemde bölgenin güvenliği için kurulan ve başında Kürt asıllı İbrahim Paşa'nın bulunduğu Hamidiye Alayları hırsızlık ve soygun olaylarına karışınca halkı örgütleyerek eyleme yöneltti. 3 gün boyunca Diyarbakır Telgrafhanesini işgal ederek buradan saraya İbrahim Paşa ve adamlarını cezalandırmaları için telgraflar çekmeye başladı.

2'nci Meşrutiyetten sonra İttihat ve Terakki'nin Diyarbakır şubesini kurdu ve temsilcisi oldu. "Peyman" gazetesini çıkardı. 1909'da Selanik'te toplanan İttihat ve Terakki Kongresi'ne Diyarbakır delegesi olarak katıldı. Bir yıl sonra, örgütün Selanik'teki merkez yönetim kuruluna üye seçildi.

1910'da kurulmasında öncülük yaptığı İttihat Terakki İdadisi'nde sosyoloji dersleri verdi. Bir yandan da "Genç Kalemler" dergisini çıkardı. 1912'de Ergani/Maden (Diyar-ı Bekir) mebusu olarak Meclis-i Mebusan'a seçildi, İstanbul'a taşındı. Türk Ocağı'nın kurucuları arasında yer aldı. Derneğin yayın organı "Türk Yurdu" başta olmak üzere Halka Doğru, İslam Mecmuası, Milli Tetebbular Mecmuası, İktisadiyat Mecmuası, İçtimaiyat Mecmuası, Yeni Mecmua'da yazılar yazdı. Bir yandan da Darülfünun-u Osmani'de (bugünkü İstanbul Üniversitesi) sosyoloji dersleri verdi.

KELOĞLAN

Üç oğlu olan fakir bir baba, en büyük oğlunu güçl¼kle, dişinden tırnağından arttırarak okula gönderdi. Oğlunun bilim adamı olmasını istiyordu. Ortanca oğlunaysa ilerde kendi dükkânını bırakacaktı. Ama küçük oğluna verecek bir şeyi yoktu. Hatta küçük oğluna bir isim bile koymamıştı. Öylesine umursamazdı ki, ona “Keloğlan” derdi. Böylece herkes tarafından “Keloğlan” diye bilindi çocuk, adı öyle kaldı.

Keloğlan henüz yedi yaşındayken ekmeğini kendi kazanmaya başladı. Hamallık, kahvecilik, aşçı çıraclığı, ayakkabı satıcılığı gibi pek çok işe girdi çıktı. Kazancı azdı ama ona yetiyordu. Bu şekilde, on iki yaşına kadar türlü sıkıntılar çekti. Oniki yaşına geldiğinde, artık kendine güvenen bir erkekti, büyük işlere girmek, ünl¼, büyük bir adam olmak istiyordu.

Keloğlan ara sıra şiir yazardı. Duyguları bu şiirlerle kanatlanırdı. Yine bir gün oturup düşün¼rken, gönl¼nden şu dizeler dök¼ld¼:

“Burada mutluluk yok, dert, üzünt¼ çok,
Bir altın yurda gitmek isterim.
Talihim arayıp bulmadı beni,
Bari ben gezip bulayım onu.”

Yüreğinden dökülen bu dizeler Keloğlan'ı bir karar vermeye zorladı. Uzaklara gitmek istiyordu. Bu dizeleri yazarken hiç bilmeden, düşünmeden bu kararı vermişti.

Her akşam yalnız kalınca buna benzer dizeleri yineler dururdu:

“Diyorlar ki, herkesin nasibi varmış,
Ona rastlamadım ben burada.
Burada değilse, başka yerededir,
Gideyim, arayım onu uzakta”

Gitme fikri Keloğlan'ın yakasını bırakmıyordu. Talihini arama düşüncesi, yaşamının uzun ve karanlık gecesinde bir şimşek gibi parlamıştı. Bir gün, torbasına bir kat çamaşır ve biraz ekmele peynir koyup sırtına bağladı. Sedeften ayrılan bir inci gibi, başka yerlerde nasibini aramak umuduyla doğduğu kentten ayrıldı. Yaya olarak, aldı başını, gurbete çıktı.

Keloğlan gibi talihini aramaya çıkmış başka çocuklar da varmış oysa. Yolculuğunun birinci günü, Keloğlan, Orhan'a rastladı. İkinci gün Turhan'a, üçüncü gün Tarhan'a rastladı. Bu çocuklarda Keloğlan gibi birer küçük serüvenciydiler. On, on iki yaşlarındaki bu dört çocuk arkadaş oldular. Ne yöne, nereye gideceklerini bilmiyorlardı, gittikleri yerde ne yapacaklarını da. Ama yürekleri umutla doluydu. Bu umut onlara uzaktan gülümsüyordu. Eninde sonunda amaçlarına kavuşacakları, ruhlarına gizlice fısıldanmış, söz verilmiş gibiydi. Küçücük ruhlarında sarsılmaz bir inançları vardı. Eski kahramanlar gibi talihlerine güveniyorlar, tehlikelere atılmaktan erkekçesine bir zevk duyuyorlardı.

Dört arkadaş, yüce dağları aşıp, coşkun nehirlerden geçtiler. Sonunda ıssız bir çölün büyük bir nehirle birleştiği yerde yeşil bir vadiye geldiler. Göklere kadar uzanan mermerden bir kale gördüler. Kalenin doğusunda somaki mermerden bir saray, batı tarafında da yine aynı mermerden hazine odaları vardı.

Keloğlan:

— Arkadaşlar, dedi, burada şansımızı deneyelim.

Hep birlikte sevinç içinde kaleye yaklaştılar. Kalenin yanına vardıklarında gördüler ki, bir devin karısı yüksek bir ağacın altında dikiş dikmekte. Dev, sırtı yola dönük olduğu için çocukları göremedi. Keloğlan ve arkadaşları, Dev'in kocaman kafasını, tulumlara benzeyen memelerini, dağ gibi gövdesini görebiliyorlardı.

Keloğlan:

— Dördümüzde Dev'in karısının memesini emelim. Böylece bizi çocukları beller ve bir kötülüğü dokunmaz, bizi yemez, dedi.

Çocuklar ayaklarının ucuna basarak Dev'in karısının yanına geldiler. İkisi sağ memesine, ikisi sol memesine sarılarak çeşmeden su içer gibi, kana kana emdiler. Devlerin yasasına, gelenek ve göreneklerine göre, bir dev'in karısının memesini emenler, onun süt çocuğu olurdu. Dev karısı, artık onları yiyemezdi.

Dev'in karısı bir ara başını çevirdi ve dört çocuğun memelerini emdiğini gördü.

Dev'in karısı:

— Dördünüz de çocuklarım oldunuz, dedi, artık size bir şey yapamam. Bu gece konuğum olunuz, yarın yolunuza devam edersiniz.

Keloğlan:

— Olur, dedi, bu gece senin konuğum oluruz teyzeciğim. Hem annem ölürken bana vasiyet etmişti. Büyüyünce, buraya gelip ablasını görmemi istemişti. İşte ben de arkadaşlarımla birlikte seni görmeye geldim.

Keloğlan'ın hilesini anlamıştı Dev'in karısı. Çocukları gece yatıracak ve eski zamanın dev göreneklerine kulak asmayarak, göreneği tanımayarak hepsini yiyecekti. Ama süt çocuklarını uyanıkken yemeye utanıyordu.

Keloğlan da Dev'in karısının neler düşündüğünü sezmişti. Gece boyunca uyanık kalmaya karar verdi. Akşam oldu. Keloğlan bıçağıyla parmağını kesti, içine tuz doldurdu. Böylece gece uyuyamazdı.

Dev'in karısı onları ağırladı, sevdikleri yemekleri pişirdi, yedirdi. Yemekten sonra, "Artık uyku saati geldi" diyerek odalarını gösterdi.

Kendisi de bir odaya çekildi. Çocuklar yataklarına yatıp hemen uykuya daldılar. Ama Keloğlan uyur gibi yaptı, uyumadı. Aradadan biraz zaman geçti, Dev'in karısı çocukların uyuyup uyumadıklarını anlamak için odanın kapısına geldi. Yavaşça seslendi:

— Uyudunuz mu çocuklar?

Keloğlan:

— Ben uyanığım, dedi.

— Neden uyumadın Keloğlan?

— Annem bana her gece bir kaymaklı dondurma yapardı. Onu yedikten sonra yatar uyurdum. Şimdi kaymaklı dondurma yok, bu yüzden uyuyamıyorum. Uyku girmiyor gözüme!

— Süt satılan mandıra buraya bir saat uzaklıkta. Kar da ancak dağın başında var, o da iki saat uzaklıkta. Dondurma ancak üç saat sonra hazır olur.

— Beklerim, isterse beş saat olsun. Dondurma olmazsa, sabaha kadar uyuyamam.

— İyi o zaman, bekle, üç saate kadar dondurma hazır olur.

Dev'in karısı gidip mandıradan süt, karlı dağdan kar getirdi. Dondurmayı yapıp Keloğlan'ın önüne koydu. Keloğlan arkadaşlarını uyandırdı, hep birlikte dondurmayı afiyetle yediler.

Sonra arkadaşları yine uykuya daldılar. Ama Keloğlan uyur gibi yaptı, uyumadı. Yarım saat sonra, Dev'in karısı yeniden kapıya geldi. Yavaşça seslendi:

— Uyumayan var mı?

— Ben varım teyze.

— Neden uyumadın Keloğlan?

— Annem, dondurmadan sonra bana kıymalı su böreği yapardı, onu yer öyle uyurdum.

— Koyunların bulunduğu ağıl buraya bir saat uzaklıkta. Bu demektir ki yine iki saat bekleyeceksin.

— Beklerim teyze.

Aradan iki saat geçti, su böreğini getirdi, çocukların önüne koydu Dev'in karısı. Çocuklar su böreğini yediler, sonra yatağa girip yattılar. Yarım saat sonra Dev'in karısı yine geldi:

— Uyumayan var mı?

— Ben varım teyze.

— Neden uyumazsın Keloğlan?

— Annem su böreğinden sonra bir tepsi baklava yedirirdi, sonra uyurdum.

Dev'in karısı öfkelen-di, ama öfkesini gizledi. Keloğlan uyusun diye, gitti baklava getirdi. Çocuklar onu da yediler, sonra yattılar.

Sonra Dev'in karısı yine geldi ve böylece Keloğlan, elmalı muhallebi ve kuzu dolması istedi. Dev karısı onları da yapmaya gitti.

Kuzunun ağlıda olduğunu, ağlın da uzakta bulunduğunu bilen Keloğlan güneşin ilk ışıkları belirinceye kadar uyumadı. Sabah oldu, Keloğlan arkadaşlarını uyandırdı. Kaleye girdiler. Demir kapısını arkadan sürgülediler. Kalenin tepesindeki gezinti yerine çıktılar ve orada Dev'in karısının gelmesini beklediler.

Bir süre sonra Dev'in karısı geldi. Çocuklar köşkte yoktu. Dev'in karısı onların kaçtığını sandı. Tam o sırada kalenin tepesinde sesler, gülüşmeler duydu. Dev'in karısı başını kaldırıp baktı ve çocuklar, tepede gördü. Öfkesinden ne yapacağını bilmiyordu.

— Çocuklar, açın kapıyı! diye bağırdı.

Dört arkadaş kalenin tepesinde şarkı söyleyerek oyun oynuyorlardı:

Ey yalancı sütannemiz,
Sen istedin bizi yemek.
Senden daha kurnazız biz,
Yedik senden türlü yemek.

Dev karısı, dev karısı,
Gitti yağın yarısı!

Çok güzeldi dondurmanız,
Kaymaklıydı muhallebi,
Bizi köşke kondurmanız,
Sizi etti yoksul gibi.

Dev karısı, dev karısı,
Gitti sütün yarısı!

Ne güzeldi su böreği,
Parlıyordu elmas gibi.
Hep şişirdik midemizi,
Baklavadan yiye yiye.

Dev karısı, dev karısı,
Gitti balın yarısı!

Dev'in karısı, bunları duydukça iyice öfkelen-di. Gidip bir balyoz alarak geri döndü, kapıyı kıracaktı.

Keloğlan sordu:

- Teyze o balyozla ne yapacaksın?
- Kaleyi yıkacağım!
- Neden?
- Seni ele geçirmek için!
- Peki, ben kendi isteğimle yanına gelirim?
- O zaman seni çocuğum gibi severim.

Keloğlan, arkadaşlarına dedi ki:

— Onunla alay etmek için yanına gideceğim. Üzülmeysin, bana bir şey yapamaz.

Keloğlan, kalenin perçeresinden aşağı sarktı. Dev'in karısı, elini uzatarak Keloğlan'ı alıp bir çuvalın içine koydu. Çuvalın ağzını da sıkıca bağladı.

— Hadi bakayım, dedi, şimdi de oyun oyna de görelim! Ben mutfağa gidip dişlerimi takıp döneceğim, sonra da seni ktır ktır yiyeceğim!

— Yiyebilirsen afiyet olsun.

Dev hemen mutfağa gitti. Keloğlan, cebinden çakısını çıkardı, çuvalı kesti ve içinden çıktı. Bahçede Dev'in karısının çok sevdiği buzağı otliyordu. Onu yakalayıp çuvalın içine koydu, ağzını da sıkıca bağladı. Sonra orada bir yere gizlendi.

Dev'in karısının dişleri kocaman, parlıyordu. Öylesine şevkle gelmişti ki, yüzü şeytan yüzü gibiydi. Çuvalı aldı, ağzına götürdü. Çuvala birlikte içindeki buzağıyı da yemeğe başladı.

Yiyip bitirdikten sonra, elinde püskül gibi bir parça kaldı. Onun ne olduğunu anlamak için inceledi. Bir de ne görsün, en çok sevdiği buzağısının kuyruğu! Öfkesinden yere düşüp bayıldı.

Keloğlan, dev'in karısının bayıldığını görünce:

— Çabuk aşağı inin, kaçalım, diye bağırdı arkadaşlarına.

Çocuklar indi ve nehre doğru kaçmaya başladılar. Dev uyanıp çocukların kaçtığını görünce, arkalarından koştu.

Çocuklar, nehrin kıyısındaki yüksek söğüt ağacının oraya vardılar.

Keloğlan:

— Söğüdün tepesine çıkalım, dedi.

Dördü de ağaca çıktı. Dev'in karısı geldi. Çocuklar ağacın tepesinde gülüşüyordu.

— Keloğlan, oraya nasıl çıktınız, diye sordu.

— Ağacın altına bir sabun, onun üstüne bir bıçak, bıçağın üstüne yine bir sabun koyarak bir merdiven yaptık. Sonra basa basa çıktık.

Dev'in karısı hemen köşke döndü. Sabunları, bıçakları alıp getirdi. Bunları üst üste koyarak merdiven yaptı. Yukarı çıkmak için ilk adımını atar atmaz ayağı kesildi. Ayağından kan akmaya başladı. Yere yuvarlandı. Kendine gelince düşündü ve şu karara vardı: "En iyisi bir balta getirip söğüdü kesmek."

Topallaya topallaya köşke gitti.

Keloğlan:

— Ağaçtan inelim, nehirde yüzerek karşıya geçelim, dedi.

Çocuklar ağaçtan indiler, birer balık gibi yüzerek karşı kıyıya geçtiler.

Dev'in karısı, dönünce, çocukların karşıda olduğunu gördü.

— Karşı kıyıya nasıl geçtin Keloğlan, diye bağırdı.

Keloğlan:

— Teyze, nehrin ortasına bir değirmen taşı yuvarladık, ona basarak geçtik.

— Peki, bekleyin, ben şimdi size göstereceğim!

Dev'in karısı hemen yakındaki değirmene koştu, bir taş getirerek nehrin ortasına yuvarladı. Taş, dibe daldı kayboldu. Nehrin ortasında gerçekten bir taş varmış gibi bir ayağını nehrin ortasına atar atmaz suyun içine düştü. Yüzme bilmediği için, dağ gibi ağır, kocaman bedeni köpüklü sulara birkaç kez dalıp çıktı, boğuldu.

Keloğlan, Dev'in karısının boğulduğunu görünce, yüzerek yanına geldi. Tırmanarak başının üstüne çıktı. Bıçağıyla gözlerini ve kulaklarını kesip çıkardı. Bunları torbasına koydu. Arkadaşlarının yanına döndü.

Çocuklar hep birlikte ülkenin başkentine gittiler. Dev'in karısının gözleriyle kulaklarını padişahın sarayına götürdüler.

Dev'in karısı, yıllardan beri ülkeyi perişan ettiği için Padişah, "Kim, Dev'in karısını öldürürse, ona büyük ödüller vereceğim" diye karar almıştı.

Padişah, Keloğlan ve arkadaşlarına:

— Ülkemi bir kötölükten kurtardınız, dedi, dileyin benden ne dilerseniz.

Keloğlan:

— Dev'in karısının hazinelerini bize verirsiniz, başka bir şey istemeyiz, dedi.

Padişah:

— Hazineler zaten sizindir, dedi.

Çocukların her birine kırk katır verdi Padişah. Keloğlan ve üç arkadaşı hazineyi almak için Dev'in karısının köőküne gittiler. Hazineyi bölüőtüler.

Sonra başkente geri döndüler. Birer konak satın aldılar. Ardından iş güc sahibi oldular. Oradaki halkla beraber barış ve huzur yaşam sürdüler.

ZİYA GÖKALP

KUĞU KUŞLARI

Bir padişahın on iki çocuğu vardı. Bunlardan on biri erkek, biri kızdı. Çocukların anneleri ölünce padişah ikinci evliliğini yaptı. Yeni karısı büyücüdü. Üvey çocuklarını hiç sevmiyordu.

Bir gün üvey annesi, Nilüfer'i hamama götürdü. Yüzüne, gözüne, bedenine kara bir boya sürdü.

Büyü yapıp boyayı çıkmaz hale getirdi. Kız, çok çirkin olmuştu, babası bile yüzüne bakamıyordu. Herkes kızıdan iğrenmeye başladı. Kızı mutfağa attılar ve orada bulaŐık yıkamasını söylediler.

Büyücü üvey annenin yaptıkları bununla da kalmadı. Padişahın on bir erkek çocuğunu da büyüyle birer kuğu biçimine soktu.

Zavallılar, gündüz kuğu, gece insan oluyorlardı. Şafak söker sökmez, kuğu biçimine girip havaya uçuyorlardı. Yeşil göllere gidiyor, sazların mor gölgelerinde yıkaniyordu.

Nilüfer olanlara çok üzülüyordu. Kardeşleri yanındayken saraydaki hakaretlere katlandı, ama kardeşleri saraydan uçup gidince, artık sarayda kalmak istemedi.

Gizlice saraydan çıktı. Az gitti, uz gitti, dere tepe düz gitti. Yeşil gölün kıyısına geldi. Burada söğüt ağacının gölgesine oturdu, gölün güzelliğini seyretmeye başladı.

Gölün güzelliğini izlerken karŐıdan bir ak bulutun geldiğini gördü. Bulut, göle yaklaŐtı. Nilüfer bunun bir kuğu sürüsü olduğunu anladı. Ak kuğular göle inerek serin sular içinde yıkandılar. İŐlerinden birisi,

Nilüfer'i görerek arkadaşlarına gösterdi. Hepsi birden yüzerek kız kardeşlerinin yanına geldiler. Onu öpmeye, okşamaya başladılar. Kız, bu kuğuların kendi kardeşleri olduğunu anladı. Başından neler geçtiğini, o bütün felaketleri anlattı. Kuğular söylediklerini anlıyorlar, ama bir karşılık veremiyorlardı.

Sonra gece oldu. Kuğular birer genç şehzade oldular. Nilüfer, onlarla sabaha kadar konuştu, ama sabah olunca, hepsi kuğu kılığına girdiler. Uçup gölün öte tarafına gittiler.

Nilüfer yine akşamı bekledi. Akşama doğru ak bulut yeniden göründü. Kuğular zümrüt gibi sulara yıkandıktan sonra kız kardeşlerinin yanına geldiler. Onu öperek sevdiler. Gece oldu ve yeniden kuğular insan oldular. Nilüfer'e dediler ki:

— Biz gölün bu kıyısında yaşayamayız. Buranın havası, toprağı, her şeyi sıkıntılıdır. Karşı kıyıda güzel bir kumsal var. Kumları altından, çakıl taşları elmastandır. Bu kumsalın üzerindeki tepede, çam ormanlarının içinde, ağaçların birbirine geçmesinden bir köşk meydana gelmiş. Orası da bizim sarayımızdır. Ayrıca ormanda her türlü meyve ağacı var. Orada birlikte mutlu bir hayat yaşarız. Yarın sabah, biz birer kuğu olunca, seni kanatlarımızın üzerine alacağız. Kanatlarımız kuvvetlidir, sakın korkma, suya düşeceğini hiç aklıma getirme!

Sabah oldu, altı kuğu yan yana gelip bir sal biçimini aldılar. Nilüfer de bu salın üstüne oturdu ve kuğular kanatlarını açarak salın üstünde bir gölgelik yaptılar. Ak sal uçmaya başladı. Sal uçarken, aşağıdaki gölün sularına gümüş gibi yansyordu. Nilüfer önce korkmuştu, ama artık hiç korkmuyordu.

Akşama doğru bir adaya indiler ve geceyi adada geçirdiler. Sabah olunca yine ak sal yapıldı. Nilüfer'i akşama doğru altın kumlu, inci sedefli, elmas taşlı kumsala indirdiler. Geceyi de ormandaki köşte geçirdiler.

Şafak söktü yine ve Nilüfer'in kardeşleri köşkten çıktılar, kuğu olup uçtular. Nilüfer de köşkten çıktı ve ormanda gezindi. Ağaçlar, yapraklar, çiçekler güzeldi. Meyve ağaçlarının verdiği meyveler de çok tatlıydı. Akşama kadar gölün kıyısında, ormanın ağaçları altında gezmeye devam

etti. Akşam olunca kuğular geldi, ak köpüklü sularda yıkandılar. Güneş batınca da insan oldular.

Burada hayat devam ediyordu ve güzeldi. Bir süre sürüp gitti böyle ve bir gece, Nilüfer'in rüyasına ak saçlı ihtiyar bir kadın girdi.

Kadın dedi ki:

— Ormanın doğu tarafında bir süt gölü var. Git orada yıkan. Eski güzelliğine kavuşursun.

Sabah olmadan Nilüfer kardeşlerini uyandırarak süt gölünün yerini öğrendi. Sabah kardeşleri kuğu olup gidince, o da süt gölüne gitti. Göle girip yıkandı. Gerçekten de eski güzelliğini kazandı. Sevincinden uçar gibi köşke döndü.

Akşam kardeşleri Nilüfer'i eski güzelliğiyle görünce çok sevindiler.

Nilüfer, o gece rüyasında yine o ihtiyar kadını gördü.

Kadın bu kez dedi ki:

— Kardeşlerini büyüden kurtarmak istersen, ayırık otundan onbir gömlek örmelisin. Bu işi bitirinceye kadar, sana ne gibi kötülük ederlerse etsinler ağzından hiçbir söz çıkmayacak. Eğer bunlara dayanır, bir kelime bile kullanmadan on bir gömleği örer, kuğulara giydirirsen, onlar da hemen eski durumlarına dönerler, insan olurlar.

Nilüfer uyanır uyanmaz ayırık otu aramaya gitti. Topladığı otlarla gömleklerin ilkinin örmeye başladı. Akşam kardeşleri geldi. Ne yaptığını sordular, cevap vermedi. Elindekilerle uğraşıyordu ve onlarla konuşmuyordu. Kardeşleri, "Bu da bir büyü olsa gerek," dediler. Artık geceleri kardeşleriyle konuşmuyordu. Onlar konuşuyor, Nilüfer gömlek örüyordu.

Ülkenin genç padişahı bir gün ava çıkmıştı. Yolu Nilüfer'le kardeşlerinin yaşadığı doğal köşk'e düştü. Köşkün güzelliğine hayran kaldı. Dünya güzeli Nilüfer'i görünce de büsbütün şaşırıldı. Hemen ona aşık oldu.

— Kimsin sen? diye sordu.

Nilüfer cevap vermedi.

— İnsansın, ama çok güzel olduğun için kendini naza çekiyorsun. Adın ne senin?

Nilüfer, cevap vermeden elindeki gömleği örüyordu. Padişah ne sorduysa karşılık vermedi.

Genç padişah çok şaşırıldı.

— Benimle evlenir misin, dedi.

Vezir:

— Padişahım, kabul ettiği için konuşmuyor. Sessizlik bunu gösterir, dedi.

Kızı bir arabaya bindirip saraya götürdüler. Kırk gün kırk gece düğün yapıldı. Ama Nilüfer düğünle ilgilenmiyordu. Gömlek örmekle meşguldu. Ayrık otu bitince geceleri saraydan çıkıyor, kırlarda yeniden ot topluyordu.

Genç padişahla evlenmek isteyen pek çok vezir kızı vardı. Onlar, Nilüfer'in arkasına gözcü koydular, izlettiler.

Bir gün padişaha çıkıp:

— Nişanlınız büyücüdür, dediler. Geceleri dışarıda dolaşiyor, halkın kötülüğü için büyü yapıyor. İnanmazsanız geceleyin arkasından gidin, kendi gözünüzle görün.

Aynı şeyi halk arasında da yaydılar. Herkes Nilüfer'in büyücü olduğuna inanmaya başladı.

Padişah merak edip Nilüfer'i izledi. Kız kırlarda ot topluyordu. Padişah da onun büyücü olduğuna inanmıştı artık. Nilüfer'i mahkemeye verdi.

Yargıç, Nilüfer'e pek çok şey sordu, ama kız hiçbirine karşılık vermedi. Elindeki gömleği örmeye devam etti. Mahkeme Nilüfer'in idam edilmesine karar verdi.

Padişah:

— Bir şey söyle, bir sözcük, seni bağışlayacağım. Yine eskisi gibi nişanlım olacaksın, dedi.

Nilüfer aldırmadı ve elindekini örmeyi sürdürdü.

Padişah öfkeleni ve cellâtlara bağırdı:

— Mahkemenin kararı hemen yerine getirilsin!

Cellâtlar, kızı aldılar, darağacına götürdüler.

Nilüfer, son gömleğini bitirmek için çabalıyordu, durmadan hızla örüyordu.

Cellâdın biri geldi ve ölüme hazırlanmasını haber verdi. Halk, bu büyücünün nasıl öleceğini görmeye gelmişti. Kız yine aldırmadı. Gömleği örmeye devam etti. Son gömlek de bitmek üzereydi. Cellât, onun konuşması için, tek sözcük söylemesi için uğraşılıyor, abdest almasını, namaz kılmasını, tövbe etmesini öğütleyip duruyordu.

Sonunda cellât da bıktı ve kızı asmak için elini uzattı.

Ama gömlek bitmişti o an. Gömleğin bitmesiyle birlikte on bir kuğu, bir ak bulut gibi uçarak geldi ve kızın çevresini sardılar. Nilüfer, elindeki on bir gömleği onlara giydirdi. On bir kuğu, ansızın on bir şehzade oldu. Bu durum karşısında herkes şaşır kaldı.

Nilüfer, cellâta dedi ki:

— Padişah'la yargıcı çağır, her şeyi anlatacağım.

Padişah'la yargıç geldi. Nilüfer, üvey annesinin yaptıklarını tek tek anlattı. Neden konuşmadığını, geceleri dışarı çıkıp neden ot topladığını da uzun uzun anlattı. Kardeşleri tanıklılar söylediklerine.

Genç Padişah hemen Nilüfer'in babasına haber gönderdi. Karısıyla birlikte düğüne çağırıldı. Düğün sırasında yaşlı baba, çocuklarını gördü, tanıdı. Büyücü, zalim karısını boşayarak evine gönderdi. Çocuklarına sarılarak onları öptü.

Bundan sonra hepsi mutlu yaşadılar.

ZİYA GÖKALP

PEKMEZCİ ANNE

Bir tüccarın tek bir kız evladı vardı. Kızın adı da Akçiçek'ti. Tüccar kızını çok severdi. Annesi, kız küçükken ölmüş, tüccar da kızına hem babalık, hem analık etmişti. Hiç yanından ayırmazdı kızını.

Tüccar, hacca gitmeye karar verdi, ama kızına bakacak kimsesi yoktu. Kızını kime bırakacağını düŐünmeye başladı. Akçiçek babasını böyle düŐüncelere dalmıŐ görünce dedi ki:

“Babacığım, sen hiç merak etme, bir yıllık yiyeceğimizi, ieceğimizi temin et, kapıyı üzerime taÇla rdr. Ben, dadımla birlikte içeride kalırım. Sen dönünceye kadar evden hiç dışarı çıkmam.”

Babasının, bu düşünceye akılı yattı, onun dediği gibi yaptı. Evi bir yıllık ihtiyaçlarına yetecek kadar yiyecekle doldurduktan sonra kapıyı taÇla rdrd. Kızıyla dadısını Allah'a emanet ederek hacca gitti.

Padişahın oğlu, Akçiçek'in böyle bir evde kapalı kaldığını duymuŐtu.

Akçiçek'in nasıl bir kız olduğunu, ne düşündüğünü, ne hayaller kurduğunu anlamak istedi. Şehzade, kendisine kalbi zengin, ruhu derin bir eŐ arıyordu. Vezir kızlarından hiçbirini beđenmemiŐti. Aradığım kız belki bu gizli evde bulabilirim diye umut etmişti. Bir gün, kocakarı kılığına girdi, yanına bir ŐiŐe pekmez aldı ve kızın örülü kapısı önüne gelerek, bağırmaya başladı:

Pekmezci Anne'yim, pekmez satarım,

Acılı gönüllere sevinç katarım!

Tatlı masallarım ruha ilaçtır,
Kalplerden her derdi söker atarım!

Kız, bu sözleri dinledi. Babası gitmeden önce, kendilerine pekmez almayı unutmıştu. Ayrıca yalnızlıktan da sıkılmaya başlamıştı. Siyah dadısı, ne masal bilirdi, ne de konuşurdu. Kız, kapının önüne çıktı ve Pekmezci Anne'ye karşılık verdi:

Çok rica ederim Pekmezci Anne,
Komşudan çık da şu damın üstüne,
Hem pekmez sat bize, hem söyle masal,
Masalın, ilaçmış kalpteki üzüntüye.”

Pekmezci Anne, komşunun kapısını çaldı. Evin hanımından dama çıkmak için izin istedi. Komşusu, Ayçiçek'e acıdığı için pekmezciye izin verdi. Pekmezci Anne dama çıktı. Damdan, ipe pekmez şişesini aşağıya sarkıttı. Kız da, pekmezin parasını ipe bağladı. Pekmezci Anne, ipini yukarı çekti. Pekmez alım satımı bitmişti. Kız, Pekmezci Anne'den bir masal söylemesini istedi. Pekmezci Anne, şu masalı anlattı:

Ahmet gördü bir kuru,
Mehveş'in Adaleti.
Düştü gönül hevese,
Tuttu bir dişi kumru,
Koydu onu kafese.

Küçücük kız kardeşi,
Dedi ki: “Onu bana ver.”
Severdi Mehveş'i,
Dedi ki: “Al, senin olsun!”
Kumrunun eşi, akşam

Boş bulunca yuvayı,
Ah çekti buram buram,
Aradı hep ovayı.

Sonunda buldu dostunu
Mehveş'in duvarında;
Geldi, serdi postunu
Kafesin kenarında.

İki eő, gündüz, gece,
Konuőur, seviőirdi;
Mehveş dedi ki:
"Artık bir zalimim ben!"

Eőini ettim esir
Yoldaşı gelmiş ağlar;
Allah'ım nasıl insan?
Neden kuşları bağlar?

Bu sözleri söylerken
Açtı küçük zindanı;
İki kuş, uçup birden,
Boyladılar ormanı."

Akçiçek, masalı çok sevdi. Pekmezci Anne'den her gün bir Őiőe pekmez getirmesini ve bir masal anlatmasını rica etti. Pekmezci Anne de kabul etti bunu.

Akçiçek'i sevmiőt Şahzade. Sonraki gün, Pekmezci Anne kılığına girerek kızın yanına geldi. Ona çiçeklerle ilgili bir masal anlattı. Akçiçek bunu da çok sevdi.

Artık her gün Pekmezci Anne geliyor, güzel bir masal anlatıyordu. Akçiçek de masal hakkında kendi duygularını, düşüncelerini dile getiriyordu.

Akçiçek'in iki dileği vardı: Bunlardan biri, babasına bir an önce kavuşmaktı. İkincisi de Pekmezci Anne'den hiç ayrılmamaktı. Pekmezci Anne'yi seviyordu, hiç böyle bir kadın görmemişti. Her şeyi biliyor, her soruya karşılık veriyordu. Anlattığı masallar, hep ahlaki yükseltecek, özlü sözlerle doluydu. Bundan başka güzel maniler, şiirler, türküler söylüyordu. Bunları dinlerken Akçiçek coşuyor, duygulanıyordu.

Haftalar, aylar geçti, sonunda babasının hacılarıyla birlikte döndüğünü haber aldı. O gün Akçiçek üzgündü. Bütün hacıların kapıları nakışçılar tarafından yazılarla, nakışlarla donatılacaktı. Kendilerinin kapısı ise çıplak kalacaktı. Dışarıda bunu yaptırarak kimseleri yoktu.

Pekmezci Anne dedi ki:

“Sen üzülme yavrum, ben bu işi yapabilirim.”

Kız yine de üzgündü. Öbür hacıların akrabaları, dostları, karşılamaya gideceklerdi. Yolda ziyafetlerle, ikramlarla evlerine getireceklerdi. Kendi babası ise, bunlardan yoksun kalacaktı. Pekmezci Anne, babasına dünyada hiç eşi görülmemiş parlak bir karşılama töreni yaptıracağına söz verdi.

Akçiçek'in babası, padişahın vezirleri tarafından törenle, gösterişli bir biçimde karşılandı. Akçiçek'in babası bu gösterişli karşılamaya şaşır-
mıştı. Kızını sağlıklı ve mutlu görünce sevindi.

Ertesi gün tüccar, Padişah tarafından saraya çağrıldı. Padişah, tüccara pek çok güzel söz söyledi. Ardından, Allah'ın emriyle kızını oğluna vermesini rica etti. Tüccar da bu büyük nimetin, ailesi için sonsuz bir üstünlük sayacağını söyledi. Bir haftaya kadar düğün yapılmasına karar verdiler. Hemen hazırlıklara başlandı.

Akçiçek bu habere sevinmedi, çünkü Pekmezci Anne'den ayrılmak istemiyordu. Babasına dedi ki:

— Pekmezci Anne'yi de saraya alırlarsa Padişah'ın oğluyla evlenirim.

Tüccar, “Pekmezci Anne de nerden çıktı?” diyerek kızının isteğini Padişah'a ilettiler. Padişah da bunu ister istemez kabul etti.

Sonunda Akecek gelin oldu. Saraya Pekmezci Anne ile birlikte gittiler.

Onun yanından bir an bile ayrılmasını istemiyordu, ama güvey geleceği sırada, Pekmezci Anne birden kayboldu. Akecek ağlamaya başladı.

Şehzade:

— Niçin ağlıyorsun, böyle mutlu günde ağlanır mı? diye sordu.

Akecek:

— Şehzadem, beni hoş gr! Pekmezci Anne'ye çok alıştım, onsu duramam. Şimdi o beni bıraktı, kaçtı. Ben ne yapacağım?

Şehzade güldü:

— Sevgilim, artık hep onunla birlikte yaşıyacaksın, çünkü Pekmezci Anne sandığın, kadın kılığına girmiş bir Őehzadeydi. O seni görmek için bu kılığa girmişti. Bak, işte o Pekmezci Anne şu anda karşında duran kocandır!

Elindeki paketi açıp içindeki başörtüsünü çıkardı.

— Bak, ben kimim? Diye sordu.

Akecek Şaşkınlıkla:

— Şimdi anladım, sen gerçekten Pekmezci Anne'sin! Artık kocamsın sen, başrtn çıkar. Hep birlikte yaşayacağız, deyip Şehzadeye sarıldı.

Mutlu bir yaşam sürdüler ve birbirlerini hiç incitmediler.

ÇALIŐMAYAN AHMET

Padişahın bir oğluyla üç kızı vardı. Oğlu aşk yüzünden delirmişti.

Kızların da evlenme çağı geçmek üzereydi. Üç kızkardeŐ bir gün bostancıbaŐıyı çağıldılar. Kızlar birer karpuz istedi. Büyük kız, çok geçmiş; küçük kız, tam olmuş bir karpuz istedi.

BostancıbaŐı hemen emirleri yerine getirdi. Kızlar karpuzların üstüne adlarını yazarak, padişaha gönderdiler. Bu bir Őifreydi. Bakalım padişah çözecek, kızlarının derdini anlayacak mıydı?

Padişah, karpuzları kesti ve kızlarının ne demek istediklerini anladı. Büyük kızını çağırdı ve sordu:

— Seni genç biriyle mi, olgun biriyle mi evlendireyim?

— Siz bilirsiniz babacığım, nasıl uygun bulursanız...

Padiőah, büyük kızını sađ vezirin ođluna verdi. Dűđünlerini yaptı, evlendirdi.

Sonra ortanca kızını çağırarak aynı soruyu sordu. O da aynı yanıtı verince, onu da sol vezirin oğluyla evlendirdi.

Sıra küçük kızdaydı. Padişah onu da çağırdı ve aynı soruyu sordu. Küçük kız saraylara özgü ikiyüzlülüğe başvurmadı:

— Sevgili babacığım, dedi, beni bir gençle evlendirin.

Padişah bu cevaba çok öfkeleni. Hemen emir verdi:

— Halka duyurun, nerede tembel, hımbıl, güçsüz bir genç varsa saraya haber verilsin!

Tellallar haberi halka duyurdular.

Yoksul bir kadıncağızın “Tembel Ahmet” adında bir oğlu vardı. Yerinden kalkmaya bile üşenirdi. Bu haberi padişaha bildirdiler. Padişah da küçük kızını ceza olsun diye bu gençle evlendirdi. Küçük kız artık “Sultan Hanım” oldu.

Bir gün, Tembel Ahmet, hava almak için evin bahçesine çıkmak istedi. Annesi onu sırtlayarak bahçeye götürdü.

— Ah anneciğim, sen onu nasıl taşırsın, dedi kız.

— Oğlum değil mi, taşıyım.

Sultan Hanım mutfağa gitti. Ateşli bir odun alarak Tembel Ahmet’in yanına, bahçeye çıktı.

— Hiç utanmıyor musun, dedi. İnsan annesinin sırtında binip gider mi? Daha ne kadar evde oturacaksın? Hadi git, çalış, para kazan! Sen de bir adam ol! Yoksa bu odunla döverim seni!

Tembel Ahmet, karısının öfkesinden korktu ve hemen sokağa çıkıp çarşıya indi. Hamallık yapmaya başladı. Böylece beş on kuruş para kazandı. Akşam olunca eve geldi. Yavaşça kapıyı çaldı:

Annesi içerden seslendi:

— Kim o?

— Benim anne, Tembel Ahmet.

— Gir içeri!

— Hanım evde mi?

— Evde.

— Odun elinde mi?

— Elinde!

— Öyleyse gelemem. Bu parayı al, ben yine çalışmaya gidiyorum.

Annesi ısrar etti, ama Tembel Ahmet içeri girmedi. Ertesi gün oldu, yine Tembel Ahmet beş on kuruş kazandı, eve dönüp kapıyı çaldı.

— Kim o?

— Benim, Tembel Ahmet!

— İçeri gelsene oğlum...

— Hanım evde mi?

— Evde!

— Odun elinde mi?

— Elinde!

— Öyleyse gelemem. Bu parayı al, ben yine çalışmaya gidiyorum.

Ertesi gün bir tüccar, Tembel Ahmet'e beş yüz kuruş verdi. "Bu parayı harçlık olarak ailene bırak. Seni Kervanbaşı olarak atadım. Birlikte Bağdat'a gideceğiz. Hayvan başına sana yüz altın vereceğim" dedi.

Tembel Ahmet kabul etti.

Beş yüz altını alarak eve gelip kapıyı çaldı.

— Kim o?

— Benim anne, Tembel Ahmet!

— İçeri gelsene oğlum!

— Hanım evde mi?

— Evde değil!

— Odun elinde mi?

— Elinde değil.

— Al şu parayı. Ben ticaret için Bağdat'a gidiyorum.

— Oğlum içeri gir de yüzünü göreyim.

— Hanım evdedir, gelemem! Hoşça kal!

Tembel Ahmet, kervanla birlikte yola çıktı. Susuz bir çöle vardılar. Susamışlardı. Araya araya, tepeler arasında, gizli bir kuyu buldular.

Tüccar, Tembel Ahmet'e:

— Şu kovayı al, kuyuya in, biraz su çıkar da içelim, dedi. Başarırsan hayvan başına bir altın vereceğim sana.

Tembel Ahmet, kova alıp kuyuya indi. Kovayı suyla doldurdu, yukarı gönderdi. İlk kervan halkı içti suyu, sonra da hayvanları sulamaya başladılar. Hayvanlar suyu bitirince, yeniden kovayı sallıyorlar, Tembel Ahmet de yeniden dolduruyordu.

Tembel Ahmet, kuyunun dibinde bir kapı gördü ve kapıdan içeri girdi. Kendini bir köşk içinde buldu. Orada, kara gözlü güzel bir kız oturmuş, üzgün üzgün düşünüyordu.

Kız, Tembel Ahmet'i görünce sevindi:

— Beni buradan kurtar, yalvarırım sana, dedi.

Tembel Ahmet:

— Olmaz, dedi. Seni şimdi yukarı çıkarırsam, sana kötülük edebilirler. Birkaç gün bekle. İlk vardığımız kentte, arkadaşlarımdan ayrılır, iki atla bir merdiven bulup seni kurtarmaya gelirim.

— Gelirsin değil mi?

— Gelirim, bekle.

Kız, yüzüğünü parmağından çıkarıp Tembel Ahmet'in parmağına taktı. Unutmasını istemiyordu. Tembel Ahmet çevreye bakmak için köşkün bahçesinden çıktı.

Yeniden yola çıktılar. Tembel Ahmet yolda ülkesine giden bir kervana rastladı. Kervanın içinde eski bir arkadaşı vardı. Omzundaki heybeyi bu arkadaşına verip karısına gönderdi.

Bir gün akşama doğru, Tembel Ahmet'in annesi ve karısı, evde konuşuyordu. Kapı çalındı.

— Tembel Ahmet gönderdi, diye, içeriye nar dolu bir heybe uzatıldı.

Karısı, ne güzel narmış, diyerek heybeyi mutfağa götürdü.

Bir gece kaynanasına:

— Bu güzel narlardan birini keselim de yiyelim, dedi.

Bir narı kestiler ve gördükleri karşısında şaşırıldılar. Nar gerçek nar değildi. İçi inci, elmas, altın, zümrüt doluydu. Narları sakladılar ve ertesi

gün kestikleri nardan çıkan altınları, incileri sattılar. Aldıkları parayla padişahın sarayının tam karşısında, güzel bir saray yaptırdılar. Gezginleri konuk edileceklerini, güzel yemekler verileceklerini duyurdular.

Padişah, vezirine:

— Bu sarayın sahibi kim? Onu tanımak istiyorum, dedi. Kılık değiştirip oraya gidelim. Bir çorba içelim. Belki sahiplerini de görürüz.

Padişah ve vezir, derviş kılığına girerek yeni saraya geldiler. Adamlardan hiçbirini tanıyamadılar.

Tembel Ahmet'in kervanı Bağdat'a varınca, tüccar ona bir altın tepsi verdi.

"Bu tepsiyi Musul padişahına götürürsen sana çok bahşış verecektir," dedi.

Tembel Ahmet, Musul'a gitti. Tepsiyi padişaha verdi. Padişah, Tembel Ahmet'in parmağındaki yüzüğü gördü. Dört yıldan beri arayıp bulamadığı kızının yüzüğünü hemen tanıdı.

Tembel Ahmet'e:

— Bu yüzüğü nereden buldun? diye sordu.

Tembel Ahmet, kuyu serüvenini anlattı.

Padişah:

— O benim kızımdır. Sizin ülkenizin padişahının oğluyla nişanlıdır. Bir gün kızım kayboldu. Aradık taradık ama bulamadık. Nişanlısı da buna çok üzüldü, çıldırdı. Şimdi sen kızımı bu kuyudan kurtarırsan, hem benden, hem de kendi padişahından çok armağanlar alırsın.

— Nasıl kurtarayım?

— Senin yanına adamlarımı vereceğim, gider kurtarırsınız.

Padişah, Tembel Ahmet'in emrine bir bölük asker ve pek çok araba verdi. Yola çıktılar.

Kuyuya varınca, Tembel Ahmet kuyuya indi. Kara gözlü kızın bütün eşyasını dışarı çıkardı.

— Sen de hazırlan, dedi, ama önce ben yukarı çıkayım, çünkü sen benden önce çıkarsan, beni burada bırakıp gidebilirler.

Önce Tembel Ahmet çıktı kuyudan. Sonra Sultan'ı kuyudan çıkarıp Musul'a, padişahın yanına vardılar. Padişah ve karısı kızlarını görünce çok sevindiler. Sultan, annesiyle babasına nişanlısının yanına gitmek istediğini söyledi.

Padişah:

— Oraya nasıl gideceksin? Yeniden kaybolmandan korkarım, dedi.

Bunun üzerine Tembel Ahmet:

— Padişahım izin verirsen ben götürüyüm, dedi. Zaten ben de ülkeme dönmek istiyorum.

Padişah bu öneriyi kabul etti.

Tembel Ahmet ülkesine döndü, ama Padişah onu tanıyamadı. O sırada küçük kızı yasemin çubuğunu getirerek kendisine gösterince onu tanıdı.

Tembel Ahmet:

— Beni tembellikten kızınız kurtardı, dedi. Artık çalışkan bir adam oldum. Kızınız, beni kendisine uygun bir koca durumuna getirdi. Ben de ona ve size çok değerli bir armağan getirdim.

Padişah çok şaşırmıştı.

— Nasıl bir armağan, diye sordu.

Bu sırada, dört yıllık özlemlerle yanan kara gözlü Sultan odaya girdi, şehzadeye doğru koştu.

Tembel Ahmet:

— İşte padişahım, dedi. Bundan güzel armağan olur mu?

Şehzade sevgilisini görünce gözleri canlanmaya başladı. Ellerini Sultan'ın ellerine götürdü ve yavaş yavaş eski, çıldırmış halinden sıyrıldı, kendine geldi.

“Ah sevgilim, Sultan'ım!” diyerek nişanlısına sarıldı.

ALTIN IŞIK

Padişah hem kızına hem de damadına teŐekkür etti:

— TeŐekkür ederim çocuklar, beni sevindirdiniz, mutlu ettiniz, Tanrı da sizi mutlu etsin!

Sonra, kırk gün, kırk gece düğün yapıldı. Yenildi, içildi, eğlenildi ve Şehzade ile kara gözlü Sultan muratlarına erdiler...

ZİYA GÖKALP

YILAN BEYLE POLTAN BEY

Bir padişahın hiç evladı olmuyordu. Bir sabah, namazdan sonra Allah'a yalvardı: "Allah'ım, bana bir evlat ver! Hanım Sultan bir yılan doğursa bile razıyım!" Bu duadan sonra çok geçmedi, Hanım Sultan gebe kaldı. Dokuz ay geçince, Hanım Sultan'ı ağrı tuttu.

Fakat hangi ebe saraya getirildiyse, Hanım Sultan'a dokunur dokunmaz yere düşerek can verdi. Bütün ebeler, bu suretle, tatlı canlarından ayrılıyorlardı. Sağ kalanlar da ölüm korkusuyla gizlenmişlerdi. Artık şehirde hiçbir ebe bulamıyorlardı. Saray adamları, mahallenin imamını çağırarak, ondan mutlaka bir ebe bulup göndermesini istediler. Bulamazsa, başı kesilecekti! İmam telaşla eve gelerek, meseleyi karısına anlattı. İmamın karısı üvey kızını hiç sevmezdi. Bütün arzusu, bu kızcağızın narin vücudunu ortadan kaldırmaktı. Kocasının getirdiği haberi işitince, içinden sevindi, dedi ki:

"Kocacığım, sen hiç merak etme! Ben bugün bir ebe bularak saraya götürürüm." Safdil imam karısına hayırlı dualar ederek, rahat bir kalple evden çıkıp gitti.

İmamın karısı, üvey kızını çağırđı: "Aşşeciğim, iki saate kadar hazır ol, seni Padişah'ın sarayına götürreceğim, ömründe görmediğin güzel şeyleri bugün göreceksin." dedi ve eğreti bir çarşaf istemek için, uzakta

oturan bir ahbabının evine gitti. Ayşe zeki bir kızdı. O sırada saraya gitmenin ne demek olduğunu anlamıştı. Sarayın içinde olup bitenler, fısıltılarla yakın mahallelere yayılmıştı. Ayşe, üvey annesinin kendisini ölmeye götürdüğünü sezdi, benzi kül gibi oldu, kalbi çarpmaya başladı. Bu korkunç ölümden kurtulmak için ne yapmalıydı? Hemen, hatırına ümit verici bir fikir geldi. Annesinin mezarına gitmek! O, ne zaman bir darlığa düşse, annesinin mezarına giderdi. Bütün derdini annesine söyler, ağlar, ağlar, beklerdi. Annesi evliya bir kadın olduğu için, toprağın altından dile gelerek, kızına teselli verirdi. Çok kere onu, üvey annesinin hazırlamış olduğu tehlikelerden kurtarmıştı. Ayşe bu gün de annesinin yanına gelerek, başını mezar taşına dayadı, sessiz sedasız ağlamaya başladı.

Toprağın altından şefkatli bir ses sordu: “Kızım, yine niçin ağlıyorsun?” Ayşe doğruldu. Annesinin şefkatli sesini duyunca birdenbire boşandı, hıçkıra hıçkıra dedi ki: “Üvey annem bu sefer, beni büsbütün öldürmek istiyor. Saraya diye götüreceksin; oraya giden ebelerin hepsi, yere düşerek can verdiler. Ya ben ağlamayayım da kim ağlasın?” Toprağın altından gelen ses, şöyle cevap verdi: “Sevgili kızım, ben varken sana hiç bir fenalık yapamazlar. Saraya gitmekten korkma. Hanım Sultan’ın karnındaki çocuk, bir insan yavrusu değil, bir yılanıdır. Sen gider gitmez, bir kazan dolusu süt iste. Sütü görünce yılan, içmek için kazanın içine girer. Karnını doyurduğundan dolayı, artık seni ısırılmaz. Hanım Sultan’ı da işkenceden kurtaracağın için, sana çok altınlar verirler.” Ayşe bu sözleri işitince, sevinerek evine geldi. Elbisesini değiştirip üvey annesini bekledi.

Üvey anne, Ayşe’yi hazırlanmış görünce aldı, saraya götürdü, “İşte bir ebe!” diyerek Hanım Sulta’nın odasına çıkarttı. Kendisi orada durmak istemedi, eve döndü. Ayşe bir kazan süt getirtti. Yılan sütü görünce kazanın içine süzüldü. Ayşe kazanın kapağını kapayarak, Hanım Sultan’ın bir erkek çocuk doğurduğunu müjdeledi. Padişah hoştu geldi, oğlunu görmek istedi. Ayşe, oğlunun ne şekilde bir oğul olduğunu anlattı. Bunun, kazanla birlikte ayrı bir odaya kaldırılması gerektiğini, yoksa Hanım Sultan’ı da ısırıp zehirleyebileceğini bildirdi.

Padişah, yılan için ayrı bir oda hazırlattı, orada bir yatak yaptırttı. Yılanı yeni odaya götürdüler. Sabah, akşam birer tencere süt vererek beslemeye başladılar. Ayşe ebeliğin ayak teri olmak üzere birçok altınlarla evine döndü. Üvey annesi, hasedinden ne yapacağını şaşırıldı. Birkaç hafta sonra Padişah, oğlunun büyüdüğünü gördü. Ona okuyup yazma öğretmek için bir hoca tuttu. Bu hoca, hemen o gün öldü. Bundan sonra tutulan hocaların hepsi de birer birer can verdiler. En sonra, başka hoca bulamayınca mahallenin imamından bir hoca istediler. O da işi yine karısına anlattı. Karısı: “Sen merak etme, ben bugün saraya bir hoca gönderirim.” dedi. Ayşe’ye: “İki saate kadar hazırlanmasını tembih etti. Ayşe yine annesinin mezarına gitti. Annesi dedi ki: “Kızım, Yılan Bey sana dokunmaz; ona hocalık etmekten korkma!” Ayşe bu söz üzerine, korkmaksızın üvey annesiyle beraber saraya gitti.

Yılan Bey’i okutmaya başladı. Üç ayda Yılan Bey bütün bilgileri öğrendi. Ayşe dersin bittiğini haber verdi. Büyük ihsanlar alarak evine döndü. Üvey anne hasedinden yine patlamaya başladı.

Bir müddet sonra Padişah, oğlunu evlendirmeye kalkıştı. Fakat hangi kızı gelin diye Yılan Bey’in odasına soktularsa, oradan sabahleyin, cansız cenazesini çıkardılar. Birçok kızlar, bu uğursuz gelinliğe uğradıktan sonra, artık Yılan Bey’e yeni gelin bulamamaya başladılar. Saray halkı bu sefer de mahallenin imamına başvurdular; imam işi karısına anlattı. Karısı: “Sen üzülme; ben bugün saraya gelinlik bir kız götürürüm.” dedi. Ayşe’ye yine hazırlanmasını tembihledi. Ayşe, bu sefer ölümden kurtuluş olamayacağını düşünerek, ağlaya ağlaya annesine gitti. Annesi dedi ki: “Kızım, ağlama! Yılan Bey’in kırk kat gömleği var. Sen de üzerine kırk kat elbise giy. O bir gömleğini soyduğukça, sen de bir gömleğini çıkar. O, otuz dokuz gömleğini çıkardıktan sonra, artık yılan gibi sokamaz. Kırkinci gömleğini çıkardıktan sonra, o gayet güzel bir Şehzade olacak, yüzüne bakmaya doyamayacaksın.” Ayşe bu sözleri işitince, çabuk eve geldi. Kırk kat gömleği birbiri üzerine giydikten sonra üvey annesiyle beraber saraya gitti. O gece nikâhını kıyarak gelin ettiler. Yılan Bey, gelin hanımdan soyunmasını rica etti. Gelin hanım da, önce güvey beyin soyunması gerektiğini anlattı. Güvey birinci gömleğini çıkardı, gelin de

birinci elbisesini çıkardı. Bu soyunmalar, kırkınıcı gömleğe kadar devam etti.

Yılan Bey kırkınıcı gömleğini de çıkardıktan sonra, güzelliğe eşi olmayan bir Şehzade olarak meydana çıktı. Ayşe Sultan bu dünya güzeli genç adama gönül verdi. Sabah erkenden Ayşe'nin de cenazesini çıkarmak için, Şehzade'nin dairesinin kapısına gelenler, gelin hanımın rahat rahat uyumakta olduğunu işitip hayrette kaldılar. Hele üvey anne, hasedinden çıldıracak bir hâle geldi. Gel zaman, git zaman, komşu devletle bir savaş başladı. Padişah, kendisinin ihtiyar olduğunu ileri sürerek, başkomutanlığı Yılan Bey'e verdi. Yılan Bey, sevgili karıcığına veda ederek savaşa gitti.

Üvey anne, Ayşe'ye fenalık yapmak için fırsat zamanının geldiğini gördü. Bir gün, Ayşe Sultan'ı bir fakir kızın düğününe davet etti. Fakirleri çok seven genç kadının kanına girerek, onu kandırdı. Bütün elmaslarını taktırarak kendi evine götürdü. Geceleyin, beraberce evden çıktılar. Kırta doğru gidiyorlardı. Ayşe yolun yanlış olduğunu, kırta doğru saptıklarını söyledi. Üvey annesi, "Düğün, yakındaki bir köydedir." diyerek onu oyalamakta devam etti. Nihayet bir su kenarına geldiler. Üvey anne kızına: "Soyunup suya gir de seni yıkayayım." dedi. Ayşe, kocasının hasretiyle deli gibi olmuştu; düşünmeksizin, üvey annesinin her dediğini yapıyordu. Elmaslarını, incilerini çıkardı, soyunarak suya girdi. Üvey annesi bir tekme ile onu suyun derin yerlerine doğru itti. Elmaslarını, elbiselerini alarak oradan savuştu.

Ayşe, annesinin zamanında öğrendiği için, biraz yüzme bilirdi. Uğraşarak, canını coşkun sulardan kurtardı, ırmağın kıyısına çıktı. Elbisesini, elmaslarını aradı, hiçbirini bulamayınca, üvey annesinin kurduğu tuzağı anladı. Çırılçıplak olduğu için, gündüz meydana çıkamazdı. O hâlde nerede barınacaktı? Karşıda bir mezarlığın taşlarını görünce, oraya doğru gitti. Bir mezarın yanına oturmak istedi fakat içine bir baygınlık geldiğinden, cansız gibi yere serildi. O baygın yatarken, yanındaki mezardan bir kapak açıldı; genç bir Şehzade çıkararak, zavallı Ayşe'yi kollarının arasına aldı, mezarın içine götürdü. Mezarın içi bir türbe gibi genişti. Orada, ellerinde kitap, kâğıt, kalem, beş altı çocuk derslerine çalışıyorlardı. Şehzade bun-

lara dedi ki: “Kendime bir yoldaş, size de bir anne getirdim.” Çocuklar, sevinçle bu anneye baktılar, “Çok güzel bir anne!” dediler. Ayşe Sultan, bu mezarın içinde dört ay baygın kaldı. Şehzade, emzikle ağzından süt akıtarak onu besliyordu. Bir gün, Ayşe gözlerini açarak etrafına bakındı. Karşısında Şehzade ile çocukları gördü. “Siz kimsiniz? Burası neresidir?” dedi. Şehzade dedi ki: “Ben, senin gibi insan soyundan bir Şehzadeyim. Adım Poltan Bey’dir. Peri Padişahı çocuklarını okutmak için, beni büyüleyerek bu türbenin içine hapsedmiş. Burada işim gücüm, şu gördüğün çocuklara ders vermektir” Ayşe Sultan, türbenin her tarafını görmek için dolaşmaya başladı. Fakat bu anda, karnının içinde küçük bir vücudun kımıldadığını duyar gibi oldu: Gebe olduğunu anladı. Yüreği burkulmaya başladı. Yılan Bey’den ayrılalı çok zaman geçtiği için, bu gebelik Yılan Bey’in bir hediyesi olamazdı. O hâlde, bu nereden gelebilirdi? Bu anda, ders okuyan çocuklar “Sevgili anne! Babamız bize böyle güzel bir anne getirdiği için çok sevindik.” demesinler mi? O zaman Ayşe Sultan, nasıl bir kara bahta uğradığını anladı. Çıplak olduğu için, dünya yüzüne çıkamazdı; ölülerin yurdunda bir yabancı erkekle kalmak da hiç doğru değildi. Fakat kendisi ne zamandan beri bu gizli yurtta bulunuyordu? Bunu Poltan Bey’den sorunca, “dört aydan beri” cevabını aldı. O zaman, Poltan Bey’den gebe kaldığına hiç şüphesi kalmadı.

Poltan Bey, Ayşe’nin neler düşündüğünü seziyordu. Yanına yaklaşıp: “Allah, bizi bir mezarda çırılçıplak birleştirmekle, bizi birbirimize nikâhlanmış demektir. Şimdi nikâhımızı kendi kendimize de kıyabiliriz. Ben isterim ki, dünyada ve ahirette birbirimizin yoldaşı olalım.” Ayşe Sultan, bu sözler üzerine titremeye başladı. Gözlerini yere indirerek: “Ya ben evli bir kadınsam, bu ikinci nikâh, nasıl olur?” dedi. Poltan Bey “Eyvah, ben burasını hiç düşünmemiştim. Fakat kim bilir, belki eski kocanız şimdi yaşamıyor...” dedi. Ayşe Sultan “Ya yaşıyorsa?” diye sordu. Poltan Bey “Hayatta olsa, şimdiye kadar sizi arar, bulurdu.” diye cevap verdi. Ayşe Sultan “Ben de öyle zannediyorum. Yılan Bey hayatta olsaydı, sihir kuvvetiyle benim burada olduğumu anlayabilirdi.” dedi.

Aradan birkaç ay geçti. Ayşe’nin doğurma zamanı yaklaşmıştı. Perilerin getirdiği kumaşlardan Ayşe Sultan, kendi kendine bir kat elbise

dikmişti. Bir gün Poltan Bey dedi ki: “Sen yeryüzüne çıkarak, bizim memleketin payitahtına git, orada babamın sarayına misafir ol. Benim burada esir olduğumu anlat. Sen doğurunca, halkı toplayarak büyük bir ateş yaktırsın. Çocuğumuzun gömleğini ‘Torunumu yakıyorum!’ diyerek bu ateşe attırsın. Bunu görünce, düşmanım olan iki peri de kendi kendilerini ateşe atıp yanacaklar. İşte o zaman, beni bağlayan büyüler bozulur. Büyülerden kurtulunca, serbest kalır, yanınıza gelirim.”

Ayşe Sultan yeryüzüne çıktı. Az gitti, uz gitti, bir gün o memleketin sarayına ulaştı. Kendisini orada misafirliğe kabul ettirdi. Bir gün orada bir erkek çocuk doğurdu. Adını Aydın koydular. O gece, yattığı odanın penceresine mavi bir kuş geldi, şöyle ötmeye başladı:

Babam bilse, bu Aydın,
Ruhumun yarısıdır;
Annem bilse, bu kadın,
Oğlunun karısıdır,
Size, benim odamda,
Yerimi verirlerdi;
Git, anneme, babama,
Bu sırrı söyle şimdi!

Mavi kuşun bu sözlerini, odada yatan bir siyah dadı işitti. Sabah olunca, mavi kuşun odaya geldiğini, misafir hanıma yukarıdaki sözleri söylediğini haber verdi. Ertesi gece, Valide Sultan odaya geldi. Mavi kuşun geldiğini, bu sözleri söylediğini işitti. O da, ertesi sabah, meseleyi Padişah’a açtı. Padişah da o günün gecesini bekledi, o da gözleriyle kuşu gördü, kulaklarıyla sözlerini işitti. Misafir hanımın kendi gelinleri, Aydın’ın da torunları olduğunu anladılar. Gelini tatlı dillerle ve ağlayarak Poltan Bey’in odasına götürdüler; yavrusunu da yanına verdiler. Ayşe Sultan, Poltan Bey’in sözlerini Padişah’a söyledi. Padişah halkı topladı, büyük bir ateş yaktırdı, “Torunumu bu ateşe atacağım!” diye ilan etti. Çocuğun gömleğini, çocuk diye ateşe attılar. Bunun üzerine bütün kurtlar, kuşlar, geyikler, kederlerinden kanatlarını, tüylerini döktüler,

yas tuttular. Bu felakete kendilerinin sebep olduklarını gören iki periki Poltan Bey'in düşmanlarıydı- iki beyaz güvercin suretinde gelerek ateşe atıldılar. Bunların yanmasıyla, Poltan Bey'in büyüğü bozuldu, mezardan çıkararak babasının sarayına geldi, karısına, çocuğuna kavuştu. Mutlu bir hayat yaşamaya başladılar. Ayşe Sultan'ın, bu kocadan iki kızı dünyaya geldi. Şimdi gelelim Yılan Bey'e: Yılan Bey, savaşta düşmanları yendikten sonra saraya geldi, sevgili karısını bulamadı, çok kederlendi. Hemen ayağına demir bir çarık geçirdi, eline demir bir asa aldı, yedi sene gitmedik memleket, aramadık ülke bırakmadı. Nihayet, yolu Poltan Bey'in ülkesine uğradı. Rastgele, Poltan Bey'in sarayına misafir oldu. Yılan Bey'le Poltan Bey, birbirini görünce, çok anlaştılar. Poltan Bey yavrularını getirdi, misafirine gösterdi. Yılan Bey dedi ki: "Bu çocukların annelerini de görsem; bir sakıncası var mı? Biliyorsunuz ki, ben yedi seneden beri bu demir çarıkla, demir asayla birisini arıyorum." Poltan Bey, Ayşe Sultanı misafirin bulunduğu odaya çağırdı. Bu iki hasretliler birbirlerini görünce, ikisi de bayıldılar. Poltan Bey, yüzlerine su serpererek bunları ayılttı; Yılan Bey'e dedi ki: "Sevgilinizi size vermeye hazırım. Siz ikiniz mutlu olun da, varsın benim ömrüm cehennemler içinde geçsin." Yılan Bey şöyle cevap verdi: "Sizin böyle bir fedakârlığınızla iş düzene girmez. İkimizin de emeli, Ayşe Sultan'ın mutlu olmasıdır. O hangimizle mutlu olabilirse, onunla yaşaması gerekir. Şimdi her üçümüz hamama gidelim. Onun eline bir tas su verelim. Suyu kimin ayağına dökerse, onu istediği anlaşılır." Poltan Bey'in de bütün arzusu, sevgilisinin mutlu olmasıydı. Fikri doğru gördüğünden, söylenilen şeylere razı oldu. Üçü birlikte sarayın hamamına gittiler. Çocuklar da, kendi mutluluklarının tehlikede olduğunu sezerek, arkalarından ayrılmıyorlardı. Poltan Bey, Ayşe Sultan'ın eline, su ile dolu bir tas verdi. Ayşe Sultan'ın rengi kül gibi bembeyaz olmuştu, iki genç Şehzade'nin benizleri de atmıştı, kalpleri hızlı hızlı çarpıyordu. Ayşe Sultan, hasretli gözlerle Yılan Bey'e baktı. Sonra döndü, şefkatli bakışlarla yavrularını temaşa etti. Görülüyor ki, ruhunda iki şiddetli sevda çarpışıyordu: Sevgilisi Yılan Bey'e olan aşkıyla, yavrularına olan şefkat ve sevgisi birbirini alt etmeye çalışıyordu. Ayşe Sultan, asırlar kadar uzun süren uzun bir an içinde kararını verdi, iki

Şehzade'ye doğru ilerledi, ağzından şu sözler döküldü: "Ak bahtım, altın tahtım Yılan Bey! Çarnaçar, çocuklarımin babası Poltan Bey."

Ayşe Sultan, bu sözleri söyledikten sonra, tas içindeki suyu Poltan Bey'in ayağına döktü. Kahraman kadın, aşkını, yavrularının mutluluğu için feda etmişti.

Yılan Bey, kederinden eğildi, kıvrandı, yeniden bir yılan suretine girdi. Gönülden bakışlarla Ayşe Sultan'ı süze süze, hamamın bir deliğine daldı, gitti. Ayşe Sultan da, ağlaya ağlaya, yavruları için aşkını feda eden büyük fedakârlığın acısıyla odasına geldi. Her sabah orada, kibleye doğru diz çökerek, bir sebep verip Yılan Bey'i mutlu etmesi için saatlerce Allah'a yalvarırdı.

NAR TANESİ YAHUT DÜZME KELOĞLAN

Zamanın birinde büyük bir padişah vardı. Bunun, Gülsün Sultan adlı bir kızı vardı. Bu kızı, başka padişahın oğluna istediler; babası, kızını verdi. Şehzade, memleketine götürmek için, Gülsün Sultan'ı altın arabasına bindirerek, alayla yola çıkardı. Bir gün, yolda giderken, Şehzade, yerde bir nar tanesi gördü. Derhal atından aşağı inerek nar tanesini yerden aldı, ağzına attı. Gülsün Sultan, Şehzadenin bu hareketini dikkatle seyretmiőti. Yerden bir nar tanesini alıp da ağzına atan bir insanın bir Şehzade olsa bile kibar ve nazik bir adam olamayacağına hükmetti. Kendisinin böyle kaba ruhlu bir gençle beraber yaőayamayacađını anladı; hemen arabacısına, arabayı geri çevirmesini emretti. Yaverleri vasıtasıyla da, kendine ait bütün arabaları çevirtti.

Şehzade, yalnız kendi adamlarıyla, elleri bomboő olarak memleketine döndü. Fakat, uğradığı bu hakaret, ona çok acı geldi. Bundan başka, gerçekten gönül verdiği güzel niőanlısından mahrum olmak da, kalbini ateşli bir testere gibi kemiriyordu. Şehzade, hem kendisine hakaret eden o mağrur Sultandan öc almak ihtirasıyla, hem de gönlünü alıp göttüren o güzel vücuda kavuőmak iőtiyakıyla yanıp tu tuőuyordu. Nihayet, günlerden bir gün, Şehzade kararını verdi. Masalarda olduğu gibi, başına bir işkembe geçirerek, kendisini bir Keloğlan kılığına soktu. Bu şekilde, sevgilisinin memleketine gitti.

Şehzade, Gülsün Sultan'ın, öteden beri eli yordamlı bir bahçıvan aramakta olduğunu biliyordu. Keloğlan kılığında olarak saraya gitti. Kapıcıbaşıya, bahçıvanlıkta çok hünerli olduğunu, sarayda bir bahçıvana ihtiyaç varsa, kendisinin bu işi pekâlâ yapabileceğini haber verdi. Sarayın Kapıcıbaşısı, Gülsün Sultan tarafından, iyi bir bahçıvan aramağa me'mur edilmişti. Derhal, Keloğlan'ı Gülsün Sultan'ın huzuruna götürdü. Gülsün Sultan, güllerin her rengini, her çeşidini severdi. Keloğlan'a, "Gül yetiştirmesini bilir misin?" diye sordu; Keloğlan, "Bilmeseydim, hiç böyle bir sarayın bahçıvanlığını istiyebilir miydim?" dedi.

Ertesi sabah, Gülsün Sultan uykudan uyanınca, bahçenin baştan başa pembe güllerle bezendiğini gördü. Bir gün evvel, kızıl topraktan başka bir şey görülmeven saray bahçesi, bu sabah, cennetin gül tarlalarına benziyordu. Bir gecede böyle bir gül tarlasını vücuda getirmek, nasıl mümkün olurdu? Gülsün Sultan büyük bir meraka düştü, hemen meşlâhını omuzuna alarak bahçeye indi. Bahçenin uzak bir köşesinden çok hüznü bir şarkı sesi geliyordu. Oraya yaklaşınca, Keloğlan'ın kendi kulübesinde türkü söylemekte olduğunu gördü:

Aç gülüm, aç! desem, güller açıyor, Saç gülüm, saç! desem, renkler saçıyor. Lâkin, değil hiç birisi, gözümde; Çünkü benim yârim benden kaçıyor...

Gülsün Sultan — Keloğlan, senin sevdiğin çok zalim bir kız olmalı. Bir nefesiyle dünyayı gülistana çeviren senin gibi bir sihirbaza, nasıl oluyor da gönül vermiyor?

Keloğlan — Ah Sultanım, Allah sizi bir şefkat meleği diye yaratmış; siz benim için Allah'a yalvarıveriniz, mutlaka o da günlünü verir.

Gülsün Sultan, ellerini göğe kaldırarak Keloğlan için dua etti. Duadan sonra Keloğlan'ı daha sevimli, daha nazik görmeğe başladı.

ikinci sabah, Gülsün Sultan uyanınca, yine pencereden baktı. Bu gün de bahçe, baştan başa beyaz güllerle donatılmıştı. Hemen meşlâhını omuzuna atarak bahçeye indi. Yine şarkı sesleri geliyordu. Keloğlan'ın kulübesine yaklaşınca şu türküyü işitti :

Yârim bana, ya hep cefa göstereyin,

Yahut gerçek, tam bir vefa gösterebilirsin...

Gözyaşımla bahçesini sulayım,

Benim hüznüm, ona sefa gösterebilirsin!

Bugün Gülsün Sultan, Keloğlanı daha yakışıklı görmeğe başladı.

Üçüncü sabah, Gülsün Sultan, bahçesini sarı güllerle bezenmiş gördü. Keloğlan'ın kulübesine gidince şu türküyü işitti:

Ey gülleri seven! sen bir güzelsin, Bana karşı gül ki bahtım da gülsün. Sorma kimdir yârim; o da Sultandır; Darılmazsan, onun da adı: Gülsün!

Bugün Gülsün Sultan, başka birisini değil, kendisini sevdiğini anladı. Kendi gönlünü yoklayınca, orada da Keloğlan'a karşı bir aşk ateşi alevlenmekte olduğunu gördü; hemen kararını verdi, Keloğlan'ın yanına gitti: "Ben de seni seviyorum; fakat babam beni sana vermez. Bu memleketten gizlice kaçalım; başka bir diyarda hür, serbest, bir-birimizin oluruz" dedi. Keloğlan, evvelce, her ne lazımsa hazırlamıştı. Hemen o gece saraydan kaçarak yola düştüler. Gündüzleri ormanlarda gizleniyorlar, gece yürüyorlardı. Nihayet, memleketin hududunu aştılar. Artık ele geçmek, yakalanmak korkusu kalmadı. Şimdi, gündüzleri de yürüyorlardı.

Bir gün yolda giderken, Keloğlan, yerde, ağaçtan yapılmış eski, kırık bir tarak gördü. Gülsün Hanıma : "Bunu al, bohçana koy!" dedi.

— Niçin alayım? Bu neye yarar?

— Başını taramak için bir tarak lâzım değil mi ? Bakalım, gideceğimiz yerde bunu bulabilecek misin?

Gülsün Hanım, tiksinererek tarağı yerden aldı, bohçasına koydu. Biraz daha yürüdüler. Keloğlan, yerde yamalı, yırtık bir peştamal parçası gördü. Gülsün Hanıma : "Bunu al, bohçana koy!" dedi. Gülsün Hanım, "Niçin alayım?" deyince, "Hamamda bir peştamala ihtiyacın olmayacak mı? Bakalım, gideceğimiz yerde bunu da bulabilecek misin?" dedi. Biraz daha yürüdükten sonra, yerde tenekeden kirli bir tas gördü. Gülsün Hanıma : "Bunu da al!" dedi. Gülsün Hanımın yine "Niçin alayım?" su-

aline cevaben “Hamamda başına su dökmek için bir tas lâzım. Bakalım, gideceğimiz yerde bunu bulabilecek misin?” dedi. Gülsün Hanım, bu kirli tası da tiksinererek aldı, bohçasının bir tarafına sıkıştırdı. Bu suretle, her ikisi de yaya olarak, yürüye yürüye, Keloğlan’ın baba yurduna geldiler. Keloğlan, Gülsün Hanımı, sarayın yakınında bir kulübeye yerleştirdi. Kendisi, Şehzade elbisesi giyerek saraya gitti. Seyahatte eski aşkından kurtulduğunu, şimdi Büyük Vezirin kızıyla evlenmek istediğini, hemen düğün hazırlıklarına başlanmasını bildirdi. Sarayda düğün hazırlıklarına başlandı. Şehzade, günde bir defa, Keloğlan kıyafetinde Sultan’ın kulübesine geliyordu. Keloğlan bir gün Gülsün’e dedi ki : “Bu memleketin Şehzadesi evleniyor. Sen de dikişçi kadınlar arasında saraya git. Hem elinin emeğine karşı bir ücret alırsın, hem de bir parça ipekli kumaş aşırırsan, doğuracağın çocuğa güzel bir elbise yaparsın.” Gülsün, bir dikişçi kadın sıfatıyla saraya girdi; gelinin çok çirkin bir kız olduğunu gördü. Bir zaman, bir saraya gelin olarak geleceğini hatırladı. Bir nar tanesinin, ne suretle talihini değiştirdiğini düşündü. Fakat o, şimdiki halinden çok memnundu; çünkü kocasını candan gönülden seviyordu. Bu anda kocasının söylediği sözler hatırına geldi. Her ne kadar seciyesinin, ahlâkının zıddı ise de, nefsinin zorlayarak o sözlere itaat etti; bir parça ipekli kumaşı çarşafının altında sakladı. Şehzade, bir gün evvel, Başkalfaya, yarın işçi kadınların, kumaş çalınmış diyerek yoklama yapılmasını emretmişti. Yoklama yapıldı, aranılan kumaş parçası, Gülsün kadının çarşafı altında bulundu. Kadıncağız, bin türlü hakaret görerek, zorla canını kulübesine atabildi. Kocasına işi anlattı. Kocas, “Bu kere beceriksiz davranmışsın. Bir daha gidersen, daha ustalıkla aşırırsın” dedi. Gülsün manyetizma uykusuna yatırılmış gibi, kocasının her dediğini, ihtirazsız yapıyordu. Aşk, bütün iradesini elinden almıştı. Yine, sabah, Keloğlan, “Bugün, yakınımızdaki hamama git” dedi. Gülsün, tasını tarağını toplayarak hamama gitti. Meğer, o gün sarayın bütün hanımları da hamamda imişler. Şehzade, bir tepsinin içine bir parça altın, bir parça şeker, bir gül, bir diken, bir nar tanesi koyarak Başkalfa ile hamama gönderdi: “Hanımlardan hangisi bu tepsideki bilmeceye cevap verirse, Şehzade onu alacaktır” deyiniz ve “fakir olsun, zengin olsun, mutlaka her hanıma bu tepsiyi gösteriniz!” dedi. Cariyeler, tepsiyi hamamdaki bütün hanımlara gösterdiler.

Hiç birisi bilmeceyi anlayamadı. Nihayet, hamamda Keloğlan'ın karısı Gülsün kadından başka kimse kalmadığını görünce, ona da göstermeğe mecbur oldular; çünkü Şehzade, fakir olsun, zengin olsun, her kadına gösterilmesini emretmişti. Tepsiyi Keloğlan'ın karısına gösterdiler. Kadıncağız, ihtiyarsız, şu sözleri söyledi :

Altın gibi azizdim, Şeker gibi lezizdim; Saltanat ağacında Yetmişmiş tek filizdim. Lügatler: İhtiyarsız : Elinde olmadan.

Nar bağında gül iken, Oldum kaba bir diken; Sebep, bir nar tanesi! Keloğlan'a vardım ben!

Cariyeler, unutmamak için, bu sözleri yazdılar, Şehzadeyi götürdüler. Şehzade, "Alacağım kız, işte budur!" dedi. Derhal, cariyeler, Gülsün Hanımı, gelin Sultan'a hazırlanan kurnaya götürdüler. Kadıncağız, kırık tarağıyla tasından, yırtık peştamalından bir türlü vazgeçmek istemiyordu. Cariyeler, bunları elinden alarak bir tarafa attılar, beline Sultanlara mahsus bir peştamal sardılar. Saçlarını, fildişinden elmas taraklarla taradılar, başına altın taslarla su döktüler. Güzelce yıkadıktan sonra, ipekli havlulara sararak hamamdan çıkardılar. Gelin Sultan için yapılan elbiseleri ona giydirdiler. O, istemiyor, "Ben Keloğlan'ın karışırım! Beni, yanlış olarak başkasına benzettiniz" deyip duruyordu. Cariyeler, büyük bir nezaket ve hürmetle onu altın arabaya bindirdiler, saraya götürdüler, doğru Şehzadenin odasına çıkardılar. O, ağlıyor, "istemem, istemem! Keloğlan'dan başka kimseyi istemem!" diyordu. Bu anda Şehzade geldi. Gülsün kadın, ona da : "Ben evli bir kadını, Keloğlan'ın karışırım, onu seviyorum. Kim olursa olsun, başkasını istemem!" dedi. Şehzade dedi ki : "Mademki sen Keloğlan'dan başkasını istemiyorsun, işte ben de bir Keloğlan olacağım", derhal, duvardaki bir dağarcıktan eski bir işkembe çıkardı, başına taktı; Keloğlanın yırtık hırkasını da çıkararak sırtına geçirdi. Bu kıyafetle Gülsün Hanım'ın önünde durdu. Kadıncağız, sevgilisi olan Keloğlan'ı karşısında görünce, şimdye kadar bir Keloğlan zannettiği kocasının, nar tanesini yiyen Şehzade olduğunu anladı. Şehzade: "Nasıl dedi, şimdi artık beni istiyecek misin?"

Gülsün Hanım — Evet, şimdi isterim; çünkü sen bir Şehzade iken, seninle hiç görüşmeyerek, hiç tanışmayarak evlenecektim; Keloğlan'ı

ise gördüm, konuştum. Çehresinin çirkinliğine bakmayarak sevdim. Eğer Keloğlan'ın, bu düzme çirkinliği altında güzel bir Şehzade saklı ise, bundan dolayı teessüf edecek değilim. Güzel bir ruh, güzel bir çehre ile beraber olursa, nimet nimet üstüne demektir. Şimdi, Şehzadem, senden bir şey soracağım: Bir nar tanesinden dolayı beni affedecek misin?

Şehzade — Hayır, asıl af istiyecek, benim! Çünkü sana bu kadar eziyetleri çektirdim. Seni bu kadar hakaretlere uğrattım... Bilmem, Sultanım, bu cinayetlerimi affedecek misin?

Sultan — O halde, birbirimizle ödeşmişiz sayalım, geçmişini unutalım. Bizim için hayat, asıl bundan sonra başlayacak. Nasıl, Şehzadem, bundan sonra birbirimizi hep seveceğiz değil mi? Hele ilk çocuğumuz dünyaya gelirse, bahtiyarlığımız iki kat olacak; o vakit yeniden kırk gün, kırk gece düğün yapacağız, değil mi?

KOLSUZ HANIM

Bir padişah vardı, kalbi çok iyi; Sevgili karısı: insan meleği. Doğdu bu hanımdan iki Őehzâde: Ay, Yıldız; bir Sultan, bir de Şehzade. Bu yavrular, daha bŧyŧmemiŐken, Ayrıldılar tatlı annelerinden; Sŧrŧru gŧrmeden, gama daldılar. Sarayın içinde ŧksŧz kaldılar. Padişah, tahtında kalınca yalnız, Hanın YoldaŐları oldu, Ay, Yıldız. Kılıcını artık takamıyordu, Vatanın işine bakamıyordu. Vezirler dediler: “Bu derde ilâç etmektir, bir gŧzel kızla izdivaç.” Hŧnkâr dedi: “Artık evlenemem ben: Çocuklar ŧzŧlŧr ŧvey anneden.” Őlŧye, birkaç yıl kadar yas tuttu. Bir mŧddet geçince, ahdi unuttu. Bu defa, istedi bir Firenk kızı, Kiskanmasın diye Ay’la Yıldız’ı. Bu kadın, olunca sarayda Sultan, Dedi: “Bana iftlik, Şimdi bu vatan”. Kocasına, mŧlkte, olup mŧŐavir. Dedi bir gŧn: “Hacca git, ol mŧcavir.

Orada girince sen, itikâfa. Devletin, hŧkmeder tâ Kaftan Kafa”. Padişah, duyunca onun sŧzŧnŧ. evirdi Yıldızla Ay’a gŧzŧnŧ; Yŧzŧnde belirdi derin bir firak. O dedi: “Bunları hiç etme merak. Őunlara bakarım ben, senden iyi; Severim hem Ay’ı, hem Yıldız Bey’i. AlıŐtıran benim, onları naza...” Padişah, inandı, gitti Hicaz’a. Annesiz bŧyŧyen Şu Ay’la Yıldız, kaldılar Şimdi de, birden, babasız... İki ŧksŧz kardeş, çok ağladılar Nihayet, Allah’a bel bağladılar. Bir gece annesi, Yıldız’ı aldı. Bir gizli mahzenin içine daldı. Hazırdı bir sofraya, dolu meze, mey... Dedi: “Bana Şarap doldur Yıldız Bey!” Yıldız, abuk sezdi: niyeti fena; Dedi: “Anne, bŧyle sŧyleme bana. Sevgili babamın, sen, yansısın, Onun hem mŧrŐidi,

hem karışısın. Söz verdin! Edesin mülkü hıyanet; ilk işin, ırza mı olsun hıyanet?”. Bu sözler, kadını, birden kızdırdı, Elinden bardağı atarak kırdı. Çağırdı dışardan bir sürü köle,

Dedi : “Bu, tavana asılsın iple! Tavanda asılı kalsın, ölmeden; Her gün seyredeyim şu boş bölmeden. Reddetti, tahkirle, benim sevdami, Alacağım ondan aşk intikamı!” Şehzadeye mesken olunca zindan, Dediler: “Hoşlanmış, gelmiyor avdan. Beş on arkadaşıla gitmiş ormana!” İlkönce, kapıldı Ay, bu yalana; Haftalar geçince, şüpheye düştü. Zihnine bir sürü evham üşüştü. Sorardı herkesten: “Nerde kardeşim? Nasıl beni yalnız bıraktı eşim?” Kimisinden düzme cevap alırdı. Birçoğu, cevaptan âciz kalırdı. Bir gün, bir Ağa, dedi gizlice: “Götürürüm seni ona, bir gece; Fakat bu bir sırdır, gizlemek lâzım!” Ay dedi: “Emin ol, sırrı saklarım.” O gece, Ay, gizli girdi zindana. Görünce asılmış Yıldız, tavana, İpini açarak yere indirdi. Dedi: “Sana yemek bulmalı şimdi.” Getirdi Yıldız’a, birçok yiyecek. Bir bohça dolusu temiz giyecek. Yedirdi, giydirdi, bastı bağırına. Dedi: “Kalmayalım sakın, yarına! Buradan kaçalım, hemen şimdiden;

İhtimal ki, sabah, ararlar, erken.” Bu anda, şiddetle kapı açıldı, içeri bir sürü köle saçıldı. Önde üvey anne, elinde balta, Dedi: “Bağlayınız genci, halata!” Çevirdi, bu anda kıza, yolunu. Baltayla uçurdu iki kolunu. Kolları koyarak boş bir çuvala, Gönderdi yiğeni Kızıl Kral’a. Yıldız, Ay’ı gördü alkan içinde, Aklını kaybetti, o an içinde. Yıldız’a vurunca çılgınlık oku, Dedi: “Artık bundan, kalmadı korku. Bırakın, serbestçe gezsın sarayda. Alışır bu hale halk, iki ayda.” Bir sandık getirtti; kıızı içine Koyarak, denizde attı. Denizin üstünde yüzerken sandık, Tesadüf eyledi ona, bir kayık. Kayıkta oturan bir genç Şehzade, Dedi: “Bakın, bir şey var bu teknedel!” Çektirdi kıyıya, bu ak tekneyi, Dedi: “Açın bunu, kurutup iyi.” Açılınca kapak, çıktı bir genç kız, Yüzü solgun bir ay; gözleri: yıldız. Dedi: “Eyvah! bunun kolları nerde? Hangi zalim sokmuş bunu, bu derde? İstemem bu zulmün ben, devamını, Alacağım bunun intikamını. Kolları nerdeyse, arıyacağım, Bulunca, yerine bağliıyacağım. Edersem Tanrıya duada ısrar, Bu kollar, vücuda yapışır tekrar.”

Böyle düşünerek kıızı kaldırdı, Arabaya koyup, köşke aldırdı. Tabipler, aylarca verdiler ilâç, Kız açtı gözünü, dedi: “Karnım aç!” Gözünü açınca

bu Kolsuz Hanım, Dedi: “Neredeyim? Hani düşmanım? Gönlümün sevinci kardeşim nerde? Ne için doğmuyor güneşim, nerde?” Şehzade dedi ki: “Merak etmeyin, Sizin için bu köşk, her yerden emin. Bu büyük ülkede, ben, Padişahım! Emrinize mutî’ bütün silâhım. Düşmanınız kimse, arıyacağım, Dostlarınıza da yarıyacağım. Tanımak için bir bir âdânızı, Anlatınız bana maceranızı.” Kolsuz Hanım, içti birkaç gün çorba, Toplandı; pembelik geldi kanma.

Hatırladı korkunç, gizli mahzeni, Anlattı başından bütün geçeni. Şehzade baktı ki, kızın derdi çok, Fakat henüz, hiç bir gence aşkı yok; Gönlü, henüz bakir, muhayyilesi ak; Dedi : “Seni sevdim ey vicdanı pak!

Sende de doğarsa bana temayül, isterim seninle etmek teehhül...”. Ay dedi: “Ben, böyle kolsuz, kütürüm, Hangi kolla sana bir iş görürüm?... Sen ki, en güzel kız, görse düşünde, Sana gönül verir, ilk görüşünde. Dünyada hangi bir padişah kızı, Seni görse, girmez kalbine sızı?” Padişah, aşkını sezdi bu sözden, Dedi: “Bil ki, sana âşık oldum ben! Mümkün değil, bana, sensiz yaşamak, Leylâmsın sen benim, olsan da çolak. Gelmezsen benimle yeşil bağlara, Düşerim ben, Mecnun gibi, dağlara” Ay dedi: “Bu nikâh, sana bir mihnet; Benim için, lâkin, büyük saadet! Ben nasıl umayım böyle ak bahtı? Mihnete sokayım, altın bir tahtı?” Sözünde çok ısrar etti Padişah, Nihayet, bir cuma, kıyıldı nikâh. Düğünler yapıldı, sevindi millet, Dediler: “Birleşti şefkat, adalet!” Padişah, her yere gönderip sefir, Kolları arardı hep şehir şehir. Şehzade Yıldız’dan salık isterdi, “Babaları, hacdan geldi mi?” derdi.

Aldığı haber, hep eski bilgiler: “Yıldız delirmişti, baba, bihaber, Bir türlü Hicaz’dan gelemiyordu. “Çocuklarım, şimdi rahat!” diyordu. Yıldız’ın nereye gittiği meçhul; Üvey Anne, her gün, zevkiyle meşgul...”

Dört sene geçmişti, doğdu Sultan’dan

Bir kızla bir oğul: Gül ile Reyhan.

Bu anda bir haber getirdi “Tatar”:

“Kızıl Kral’daymış, aranan kollar!”.

Padişah, topladı derhal, orduyu,
Vedalaştı, geçti, karşıya, suyu.
Kolları istedi Kızıl Kırıl'dan.
O, vermedi. Harbi, eyledi ilân.
Başladı bir uzun, güç muharebe;
İslâmlar, indirdi üç büyük darbe.
Fakat onun, çoktu yardımcıları :
Başta Üvey Anne, o menhus karı!
Daima Kirala ederdi imdat,
Arzusu : etmekti islâm'ı berbat.
Padişah, evine mektup yazardı,
Postacı, yolda bir hana uğrardı.
Üvey Anne, koydu oraya bir kız;
Bu kız, Postacı'ya verirdi kımız,
Onu sarhoşluğa erİştirirdi,
Mektubun içini değİştirirdi.
Padişah'tan geldi yeni bir nâme;
Meali : "Sanmayın düştüm bir vehme;
Aklım basımdadır, idrâkim sağlam,
Meseleyi tahkik eyledim tamam.
Kahrı bana yeter, şimdi, canımın...
Lâfını istemem Kolsuz Hanım'ın!
Anladım, ne için kesilmiş kolu,
Denize ne yolda uğramış yolu?...
Bunlar, cezasıymış, bir büyük cürmün :
Meğer, bir hainle yapmışım düğün!
İsterseniz, harpten dönüp geleyim,
Tahtım üzerinde, şen, yükseleyim...

Cellâda verin bu hain kadını,
İstemem söylemek hattâ adını...
Çocuklarına da yoktur güvenim,
Şeytandan evlâdım olmasın benim!
Onları da boğup gömün beraber;
Beklerim yakında iyi müjdeler!”
Babası okudu, şaştı, tıkanı,
Sevgili oğlunu çıldırmış sandı.
Ona akıllıca yazdı bir cevap;
Fakat Tatar, handa içince şarap,
Bu mektubun da hep değışti sözü,
Padişah okudu, sevindi gözü:
“Kolsuz Hanım rahat. Ediyor selâm;
Gül, Reyhan diyorlar: Nerde Beybabam?”
Bu sözler, gönlüne verdi meserret;
Cevap yazdı, içi bütün muhabbet.
Bu mektup da geldi, değışti handa,
Üçü de su içti, iyice kandı.
Babası okudu, kaldı buhranda.
Bunu sezinerek tatlı gelini,
Hürmetle bu pîrin öptü elini,
Dedi: “Yüzünüzden sezdim felâket;
Saklarsanız, verir bana eziyet.
Söyleyin, ne ise, ben de anlayım,
Bu yeni derde de bari ağlayım!”
ihtiyar, okudu hep nâmeleri,
Dedi: “Henüz meçhul, bu işin sırrı.
Gam yeme, Tanrımız, eder inayet,

Atlatırız bir gün, bunu da elbet!”
Kolsuz Hanım dedi: “Bu dert, en acı;
Korkarım ki, yoktur bunun ilâcı...
Üvey Annem görmüş, onu aldatmış,
Suçlu olduğuma vicdanı yatmış...
Bir daha dönmez ki eski yuvaya,
Bir daha bakmaz ki bu bedbaht Ay’a :
Gözlerimde görsün temiz gönlümü...
isterim ben sizden şimdi, ölümü!
Madem, ben ölmeden gelmiyecekmiş,
öleyim de bari, kapansın bu iş.
Kulağıma girmez dünyanın sesi;
Fakat, beni ezdi onun şüphesi.”
Kayın baba dedi: “Yalnız sen değil,
Çocuklar da yolcu... bunu iyi bil!”
Kolsuz Hanım dedi: “Ne büyük zulüm!
Gençliği tatmadan, bu yaşta ölüm?”
Kayın baba dedi: “Yok acelemiz,
Birkaç hafta daha sabretmeliyiz.”
Mektuplar, bu yolda gelirdi her an,
Olurdu sarayın ruhu perişan.
Bu mektuplar, etti ısrarda devam,
Cellâda verildi üçü, bir akşam.
Bir dağa götürdü bunları, cellât,
Dedi: “Kıymaz size, olsa da Şeddâd.
Vurayım ormanda birkaç güvercin;
Bana, üç de gömlek çıkarın, verin;
Bunları batırıp kırmızı kana,

Götüreyim isbat diye, Divan'a."
Verdiler üç melek, gömleklerini,
Cellât, azad etti meleklerini.
Anneyle yavrular, kaldılar kırdâ,
Ne ot vardı, ne su, bu boş bayırdâ.
Çocuklar acıktı, dediler: "Açız,
Uç çörek isteriz, ona muhtacız!"
Kolsuz Hanım dedi. "Edelim dua,
Belki bize onu gönderir Huda..."
Dua biter bitmez, dedi. Gül melek:
"Bakınız, şuradâ üç beyaz çörek!"
Çöreği gönderen, şüphesiz, O'ydu;
Üçünün de karnı, bu akşam, doydu.
Çocuklar susadı, dediler: "Anne!
Bir pınar isteriz; sen yalvar yine."
O dedi: "Hep birden edelim dua,
Belki bize pınar yaratır Huda."
Dua biter bitmez, dedi Reyhan Bey:
"Bakınız, buradâ, su gibi bir şey!"
Pınarı yaratan, Büyük Yezdandı;
Lügatler Şeddâd: Yemen'deki
Âd kavminin hükümdarı.
Lügatler Yezdan: Allah.
Uykuları geldi, dediler: "Anne!
Uç yatak isteriz; sen yalvar yine."
O dedi: "Hep birden edelim dua,
Belki bize bir köşk gönderir Huda..."
Dua biter bitmez, çıktı bir saray,

“Çocuklar! buraya bakın!” dedi Ay,
“Bu köşkü, Tanrımız, bize gönderdi,
içinde her şey var; hep bize verdi..”.
Girdiler sevinçle köşkün içine,
Baktılar, üslûpça, benziyor Çin’e.
Şurada ipekli yataklar vardı,
Burada azıklar, ocaklar vardı.
Kolsuz Hanım dedi: “Köşkte her şey var!
Kolum olsa şimdi, her işe yarar.”.
Çocuklar sıçradı, dediler: “Anne!
Hak verir kolunu; sen yalvar yine.”,
O dedi: “Hep birden edelim dua,
Belki kollarımı bağışlar Huda...”.
Bir anda göründü, bir kollu kadın;
Gül dedi: “Buraya nerden fırladın?
Ne yaptın bir anda onu, a canım?
Yanımızda vardı bir Kolsuz Hanım?”.
O dedi: “Yaklaşın biraz yanıma,
Benzer miyim, bakın, Kolsuz Hanım’a?
Beni kollu etti sizin duanız;
Tanımamak niçin, böyle apansız?”
Bu ses, annenindi, sözler, annenin!
Çehre, ağız, burun, gözler, annenin!
Çocuklar tanıdı annelerini.
Gül dedi: “Tastamam! Görünce seni,
Bizi hayran etti bu güzel endam;
Ah şimdi görevdi seni, Beybabam...”.
Annenin gözünden düştü iki yaş,

Reyhan dedi: “Anne, eyleme telâş,
Babamız yoldadır, yarın gelecek,
Bahtımız, eskiden çok yükselecek!”
Anne çıktı, dıŐtan baktı kapıya,
Kalemle bu sözü yazdı kapıya:
“Yitiği olanlar, gelsin buraya!
Deliler, burada uğrar Őifaya!
Bu köşke gelirse, erer murada!”
Hacdaki Padişah, döndü Hicaz’dan,
Baktı ne Yıldız var, ne de Ay Sultan...
Sorunca, Karısı dedi: “Ay öldü,
Yıldız da delirdi, kaçtı; say: öldü.”
Ölünce sarayda, genç bir cariye,
GömülmüŐtü kabre, Ay Sultan diye.
Padişah, mezarda görünce kızı,
Aramaya düştü deli Yıldız’ı.
Aradı, aradı, buldu bir çölde,
Yıkanırdı her gün, soğuk bir gölde.
Tabipler, ettiler hayli müdâvât,
Hiç tesir etmedi, olmadı rahat.
Bu anda bir Vali yazdı: “Ormanda
Bir köşk var, deliye vermekte Őifa”.
Padişah, eyledi gitmeğe niyet,
Kadın dedi: “Ben de gelirim elbet!
Kısırım; ben de bir çocuk isterim!
Benim de bitmesin niçin, kederim?”.
Yıldız da beraber, çıktılar yola,
Ormana gelince, saptılar sola.

Burada gördüler bir derviş baba,
Elinde asası, başında aba. Dediler:
“Nereye ey baba derviş?” Dedi:
“Yitik bulan bir köşk var imiş,
Oraya giderim, alsın canımı,
Yahut versin bana Kolsuz Hanım’ı...
Kaç yıldır, düşmana açmıştım cihad,
Kralı yenerek, ettim istirdat
Sevgili yârimin iki kolunu;
Şimdiyse, ararım onun yolunu.
Ben savaşıla meşgul iken orada,
Sevgilim verilmiş, zulmen, cellâda.
Oğlumla kızım da ölmüş beraber...
Oynattı aklımı bu kara haber.
Çağırırım o anda hain cellâdı: “
Meleklerle nasıl vurdun poladı?”
Diyerek haykırdım, cellât korkarak dedi: “
Ben vurmadım onlara tokmak.
Aç, susuz bıraktım onları dağda,
Belki bir yurt bulmuş olalar bağda...
Orada yok iken bir taş, bir ocak,
Yerden çıktı bir gün bir altın konak...
Deliyi sağaltır, Bulur yitiği,
Gayet uğurludur onun eşiği.
Umarım, oradan alırsın haber!”
Kalbime bir ümit verdi bu sözler.
Bir derviş olarak bu yurda geldim,
Asama güvenip dağa yükseldim.
Bu soldaki köşktür, işte o saray;

Gönlüm bana diyor: “Oradadır Ay!”
İhtiyar dedi: “Sus, teprendi sızım...
Onun adı Ay’sa, o, benim kızım!
İŞte bak, kardeşi Yıldız da deli;
Őifa versin diye getirdik, velî.
Şu carlı kadın da, bir üvey anne,
Vetfden bir evlât ister kendine.”
DervifŐ dedi: “Allah bizi topladı!”,
Açıldı kapının derhal kanadı.
Girdiler içeri hepsi, merakla;
Yıldız gördü, Ay’a koştu firakla.
Sarıldı, kaŐını sürdürü kaŐına,
Bu tılsımla, akılı geldi başına.
Padişah, kızım gördü, sevindi;
Karısı, gitmekçin, küplere bindi,
Dedi: “Geldi bana büyük fenalık!”,
Ay dedi: “Buradan gitme analık!
Sen, suçlu; burası bir mahkemedir,
Kolsuz Hanım, burda bir Hâkimedir.”
DervifŐ, bakmıyarak kollu hanıma,
DemiŐti: “Ermedim öz cananıma!”,
Bir yana çekildi, gamdan tıkanıdı,
Duyunca son sözü, birden uyandı;
Geldi, dedi: “Dertten kavruldu canım,
Göster bana, nerde o Kolsuz Hanım?”.
Gül, koŐarak geldi, dedi: “Beybaba!
Biz dua eyledik gökteki Rabba;
Acıdı anneme, verdi kolunu.
Bugün bekliyorduk senin yolunu.

ikinizi de çok seviyoruz biz,
Bu kollu hanımdır, bizim annemiz!”
Derviş, kollu görüp o ince beli,
Dedi: “İşte budur, Dünya Güzeli!”
Allah! diye geldi içinden, vecde,
Eğildi, Tanrıya eyledi secde.
Gamdaşlar, birükte etitler dua,
Dediler: “Ağlatma bizi bir daha!”
Oradan koğdular Üvey Anne’yi.
Ömürleri, daim, geçti pek iyi.
Bu masal yazıldı; geldi bir “arif”,
Okudu, düşündü, dedi: “Pek zarif!
Bu masal eskidir, misâli yeni,
Şerh edeyim size, dinleyin beni :
Ay Hanım: Türkiye, “İslâm”dır Yıldız,
Üvey Anne ise : Hain İngiliz.
Siyaset Şahma, evvelki zevce :
“Hamıyyet” Hanımdı, öldü bir gece.
Sonradan, bu misis, oldu kansı,
Verildi “mehr”, ona mülkün yarısı,
İstedi “İslâm”ı hükmüne almak,
Gaflet şarabıyla gönlünü çalmak,
“İslâm”, yüklenmedi bu esareti.
Zindanda astırdı onu. hiddeti.
Kardeşi “İslâm”a, Türk, etti yardım;
Türk’e karşı, bundan, oldu müntakim.
Türk’ün kollarıydı : izmir, Edirne;
Bunları kopardı şom Üvey Anne,
Yiğeni Yunan’a etti armağan;

Kurtardı onu, bir Millî Kahraman.
Tanrımız, yüceltsin o Kahramanı,
Daim mesut etsin Hilâl Sultan'ı!
Lâkin, sorarsınız Şimdi, meraktan :
— Gül, Reyhan kimlerdir?
— Halk ile Vatan!

ZİYA GÖKALP

KÜÇÜK HEMŐİRE

Bir padişah, her gün, Divan vaktında,
Otururdu yüce altın tahtanda:
Sağ Veziri, kurulur sağ kolunda,
Sol Veziri, yerleŐirdi solunda.
Sağa dönse: “Ey Arslanlar Babası!”,
Sola dönse; “Ey Ceylânlar Babası!”
Diye, nükte ile hitap ederdi,
Hem iltifat, hem de itap ederdi.
Sağ Vezirin üç oğluydu “Arslanlar”,
Sol Vezirin üç kızındı “Ceylânlar”.
Bu lâkaplar, Sağ Vezire merhemdi
Sol Vezirin yüreğine sitemdi.
Şanlı Hünkâr, bir gün Divan vaktında,
Oturmuştu yine altın tahtında.
Dedi: “Bugün ey Arslanlar Babası!
Hallolmak bu arsanlık dâvası.

Bir sihirli çalgı varmış Kıpçak'ta;
Çoktan beri gönlüm, ona merakta.
Bu saz, kendi kendisine çalınır;
Bin hazine ile belki alınır.
Her makamdan, var sayısız namesi,
Bir çalgıya sermayedir, her sesi.
Onu peri padişahı yaptırmış,
Sonra Kıpçak Hakanına kaptırmış.
"Arslanlar"ın gitsinler, de oraya,
Getirsinler onu, bizim saraya."
Lügatler: îtap: azarlama, azar.
Vezir dedi: "Baş üstüne Sultanım,
Yarın yola çıkar her üç aslanım."
Bu söz, gitti Padişahın hoşuna,
"Ben demezdim" dedi, "her gün boşuna :
Birinize Ey Arslanlar Babası!
Birinize Ey Ceylânlar Babası!
İşte böyle işe yarar aslanlar!
Evde hımbıl otursunlar ceylânlar..."
Bugün Vezir, eve döndü perişan,
Büyük kızı karşıladı kapıdan.
Hergün bir kız, babasının yolunu
Bekler, ona uzatırdı kolunu.
Kız, görünce babasını kederli, Dedi:
"Baba, bir derdin var, besbelli!
Söyle bana, çaresini arayım,
Ben de senin bir işine yarayım".
Vezir dedi: "Bana kızlar Babası!

Diye alay etti mülkün Ağası.
Sağ Vezirin oğulları aslanmış,
Bizim kızlar, birer korkak ceylânmış...
Onlar, silâhlanıp gitti Kıpçağ'a;
Sizden gelmez, gitmek, öyle uzağa.
Getirecek onlar, peri sazını,
Babaları, artıracak nazını.
Olsaydınız siz de birer kahraman,
Benim işim, olur muydu hiç yaman?
Kız dedi ki: "Bana erkek libası
Yaptır, senden çıkarayım bu yası.
Nice Selcan Hatun, bizim örnekten,
Gelmiş... Kızın, farkı var mı erkekten?
Üç gün sonra kız, değışti kılığı,
Bir genç oldu, terlememiş bıyığı.
Silâhlanıp bindi doru kısrağa,
Düştü yola, sezdirmeden konağa.
Lâkin, şehrin kapısında, babası,
Gizlenmişti, tepesinde abası.
Haydut gibi çıktı kızın önüne,
Haykırdı: "Dur!", kız bağırdı: "Ah anne!";
Karşısında görünce bir kıyııcı,
Teprenmedi elindeki kılıcı.
Vezir, dedi, nikahını açarak :
"Denemeden, olamazdı bırakmak.
Anlaşıldı, kıyamazsın canına,
Al iğneni, dön annenin yanına!".
Yine bir gün, Hünkâr, Divan vaktıda,

Oturmuştu yüce altın tahtında.
Sağ Veziri kurulup sağ kolunda,
Sol Veziri, yerleşmişti solunda.
Sağa dedi: “Ey Aslanlar Babası!
Sola dedi: Ey Ceylânlar Babası!
Kim o sazi getirirse Kıpçak’tan,
Yapacağım onu, derhal, bir Tarhan.
Benden sonra odur, büyük rütbeli,
Gidenlere, bunu haber vermeli!
İşte böyle şan kazanır aslanlar,
Evde hımbıl otursunlar ceylânlar.”
Yine Vezir, eve döndü perişan,
Ortanca kız, karşıladı kapıdan.
Kız, görünce babasını kederli,
Dedi: “Baba, bir derdin var, besbelli...
Söyle bana, çaresini arayım,
Ben de senin bir işine yarayım...”.
Vezir dedi: “Bana Kızlar Babası!
Diye alay etti mülkün Ağası.
Sağ Vezirin oğulları aslanmış,
Bizim kızlar, birer korkak ceylânmış...
Onlar, silâhlanıp gitti Kıpçağ’a;
Sizden, gelmez, gitmek, öyle uzağa.
Getirecek onlar, peri sazını,
Babaları, artıracak nazmı.
Olsaydınız siz de birer kahraman,
Benim işim, olur muydu biç yaman?”.
Kız dedi ki: “Bana erkek giyimi

Yaptır, senden çıkarayım bu vehmi.
Nice Butlu Hatun, bizim örnekten
Gelmiş... Kızın, farkı var mı erkekten?”.
Üç gün sonra kız değişti kılığı,
Bir genç oldu, terlememiş bıyığı.
Silâhlanıp bindi yağız kısrağa,
Düştü yola, sezdirmeden konağa.
Lâkin Şehrin kapısında babası,
Bekliyordu, tepesinde abası.
Haydut gibi çıktı kızın önüne,
Haykırdı: “Dur!”; kız bağırdı: “Ah anne!”.
Vezir dedi, abasını atarak :
“Denemeden, olamazdı bırakmak.
Anlaşıldı, kıyamazsın canına.
Al iğneni, dön annenin yanma!”.

—oOo—

Yine bir gün, Hünkâr, Divan vaktında,
Oturmuştu yüce altın tahtında.
Sağ Veziri, kurulup sağ kolunda,
Sol Veziri, yerleşmişti solunda.
Sağa dedi: “Ey Arslanlar Babası!”
Sola dedi: “Ey Ceylânlar Babası!”
YaŐım yetmiş, artık oldum ihtiyar,
Beni, yalnız o saz, eder bahtiyar.
Kim yararsa, o saz ile bahtıma,
Ben yaŐarken oturacak tahtıma.

İşte böyle taç kazanır aslanlar,
Evde hımbıl otursunlar ceylânlar...”
Yine Vezir, eve döndü perişan,
Küçük kızı, karşıladı kapıdan.
Kız görünce babasını kederli,
Dedi: “Baba, bir derdin var, besbelli...
Söyle bana, çaresini arayım,
Ben de senin bir işine yarayım...”
Vezir dedi: “Bana Kızlar Babası!
Diye alay etti mülkün Ağası.
Sağ Vezirin oğulları aslanmış,
Bizim kızlar, birer korkak ceylânmış!
Onlar silâhlanıp gitti Kıpçağ’a,
Sizden gelmez, gitmek, öyle uzağa.
Getirecek onlar, peri sazını,
Babaları, artıracak nazını.
Kim yararsa o saz ile, bahtına,
Oturacak Padişahın tahtına.
Olsaydınız siz de birer kahraman,
Benim işim, olur muydu hiç yaman?”
Kız dedi ki : “Bana erkek giysisi
Yaptır, sana bitireyim bu işi.
Nice Banı Çiçek, bizim örnekten,
Gelmiş... Kızın, farkı var mı erkekten?
Üç gün sonra, kız değişti kılığı,
Bir genç oldu, terlememiş bıyığı.
Silâhlanıp bindi beyaz kısırağa,
Yola düştü, sezdirmeden konağa.

Lâkin Şehrin kıyısında, babası,
Bekliyordu, tepesinde abası.
Haydut gibi çıktı, kıza haykırdı;
Kız, erkekçe kılıcım sıyırdı, Dedi :
“Haydi, yiğitsen, çık meydana,
Erlik nedir, göstereyim ben sana!”
Vezir baktı: kızın, sağlam yüreği,
İyi kılıç kullanıyor bileği, Dedi:
“Allah kuvvet versin koluna,
Haydi kızım, sen devam et yoluna!”

Küçük kız, aylarca ovaya, dağa
Uğrayıp, bir akşam, girdi Kıpçağ’a.
Bir kocakarının gördü evini,
Dedi: “alır mısın misafir, beni?”

Kadın dedi : “Vardır yalnız bir odam;
Alırdım, olaydın sen tek bir adam,
Ahırım yok, kalır dışarda atın...”
Kız verince ona bir avuç altın,
Dedi: “Buyurunuz, Şimdi yerim var;
İhsanınız bolsa, çok hünerim var!”
Kız, sabah, dedi ki: “Sevgili ninem,
Ben bir yabancıyım, bu yurdu bilmem.
Güzelmış diyorlar Han’ın sarayı,
Gösterir misin bana, Şimdi, orayı?”
Kadın dedi: “Oğlum, üzölme sakın,
Aradığın saray, bize pek yakın.

Saraya Mabeynci olalı beyim,
Her akşam oradan gelir yemeğim..."
Kız dedi: "Mabeynci kırmazsa seni,
Sarayda iç Ağa yazdırsın beni;
Yüz altın Veririm sana, hediye.
Ona de: "Bir iş bul, oğlum Ali'ye!"
Kadın aldı onu, gitti saraya, Dedi:
"Efendimiz binler yasaya!
Bir yiğit yiğenim var, adı Ali,
İç Ağa olmaktır bütün emeli."
Bey dedi: "Git, getir çocuğu bana!"
Görünce, götürdü onu Hakan'a.
Genç Hakan, görünce güzel yiğidi,
Yüreği hopladı, içinden dedi:
"Ali'nin gözleri bir erkek gözü;
Fakat, erkek değil yüzü, kız yüzü!

Kollarında belli bilezik yeri.
Parmağında sezdim ben, yüzük yeri..."
Hakan, evli değil, henüz bekârđı,
Evliya meşrepli bir genç Hünkârđı.
Annesi, isterdi: oğlu evlensin,
Güzeller bulurdu, görsün beğensin...
Kıpçak'ın kızları, şirin kızlardı.
O almaz, kadının içi sızlardı.
Genç Hakan, bakarak güzel yiğide,
Dalmıştı hülyaya, neşe, ümide.
Diyordu : "Ben sevdim bunu, kız diye;

Adı Ali değil, belki Aliye.
Yarabbi, sen bana ver Aliye'yi!
İstemem sarayda ben, Ali Beyi.
Bana sezdir: duygum evham mı, zan mı?
Bu melek çehrelî, kız mı, kızan mı?"
Mabeynciye dedi: "Hareme yakın
Bir oda veriniz, orada yatsın."
Genç Hakan durmadı, girdi hareme,
Dedi: "Anne, döndüm Âşık Kerem'e!
Sarayımda gördüm bugün, bir melek,
Bununla, mümkün mü, bilmem, evlenmek?
Getirdiler bana bir iç Ağası,
Kızdan daha güzel, tüysüz siması.
Gönlüm diyor: "Kızdır bu, kızan değil!"
Bu duygu, ne vehim, ne de zan değil.
Ali'nin gözleri, bir erkek gözü;
Fakat erkek değil yüzü, kız yüzü.
Kollarında, belli bilezik yeri,
Parmasında sezdim ben, yüzük yeri.
Annesi, oğlunu görünce âşık,
Dedi : "Meraklardan kurtuldum artık.
Bulurum derdinin ben, ilâcını,
Görürüm yalanda izdivacını.
Gördüğün, bir kızdır, bir erkek değil,
Veyahut Şeytandır, bir melek değil.
Şeytansa, kov onu, ara, meleği,
Kadınsa, bulmuşsun onu pek iyi.
Onu, yiğitlerle sok imtihana,

Erkek mi, kadın mı, çıkar meydana.”
Bu sözden ümide düştü genç Hakan,
Dedi: “Şimdi vardır güç, bir imtihan :
Büyük yarış için, mert Anadolu,
Göndermiş Kıpçak’a, üç vezir oğlu.
Yarış yapar bizde, yaz kış, Ağalar,
Kazanırlar kâh iç, kâh Dış Ağalar.
Bindireyim onu Deli Yağıza,
Görsün, erkek olmak, kolay mı kıza...”
Ertesi sabahtı yarışın günü,
Binici erlerin büyük düğünü.
Seyre çıktı şehrin kadını, kızı.
Genç Hakan, getirtti Deli Yağızı.
Dedi: “Dört sayıdır yarışlarımız.
Birincisi dördün: bu Deli yağız.
Binmemiştir asla buna, bir erkek...
İçinizde var mı şimdi binecek?
Cılasınlar, düştü büyük korkuya;
Genç Hakan, başladı yine sorguya.
Cevap veren yoktu; Ali yürüdü,
Hakanın gözünü duman bürüdü.

Yanaştı yavaşça, zor verdi hıza,
Sıçrayarak bindi Deli Yağız’a.
Koşu başlamıştı; en önde Yağız.
Genç Hakan diyordu: “Olamaz bu, kız!”
Görünce Kıpçak’ın kızı, kadını,
Sordular bu güzel gencin adını.

Uçuyor gibiydi, dönerken felek,
Siyah ata binmiş beyaz bir melek.
Dediler: “Bir ceylân, meydanı aldı,
Kükremiş aslanlar geride kaldı!”
Çocuklar, diyordu: “Bu yiğit, bizden!
Bıyıklı erkekler! değildir sizden.”
Nihayet, koşuyu Ali kazandı,
Kızlar, kızanlardan çok alkışlandı.
Hakan dedi: “Vardır başka sayımız
Atalardan kalma bir sert yayımız.
Bir yay ki, çekemez her demir bilek...
İçinizde var mı bunu çekecek?”
Çekince, gitmesin gücü, boş yere,
Şu uçan kartalı düşürsün yere.”
İlerledi önce üç vezir oğlu,
Denedi, çekmedi bunların kolu.
Sonra, kimler varsa demir kollu er,
Deneyip gücünü, geri döndüler.
En sonra Ali Bey yaklaŐtı yaya,
Çekti yayı, attı oku havaya;
Birdenbire kartal, durdu, büzüldü,
Yavaş yavaş yere doğru süzüldü.
Yükselip ok, üç bin arŐın uzağa,
Bu yüce kartalı yıktı toprağa.

Alkışlar tufanı, sarstı meydanı,
Fakat ye’se soktu âşık Hakanı.
Hakan dedi: “Vardır bir başka sayı

Zincirde bağılıdır bir azgın ayı.
Açtır. Avladığı, mutlak yenecek!
İçinizde var mı bunu yenecek?"
Yiğitlerin hepsi düştü korkuya,
Bir deh çıkmadı, meydan okuya...
Genç Hakan diyordu: "Yok mu bir deh?
Meydana atıldı bizim genç Ali.
Ayıyı zincirden çözdü bekçiler,
Meydanı sardılar hep Tüfekçiler.
Ali, "Allah!" deyip gitti yanına,
Bir yumruk, ayının vurdu alnına.
Yumruğu yeyince hayvan, apansız,
Birden yuvarlandı toprağa cansız.
Bu anda bir Hoca çıktı Otak'tan,
Gençleri, "ilim"den etti imtihan.
Vezirin üç oğlu, dediler:
"Artık, Bu işde mükâfat, bizlere lâyı!"
Hoca sordu: "Hakkın, kim Halifesi?
Bu dünyada nedir baş vazifesi?"
Vezirin üç oğlu dedi: "Sultandır,
Sultanın ilk işi, lûtfu ihsandır."
Hoca, bu sözleri görmedi savab,
Ali'ye dedi ki : "Sen de ver cevap!"
Ali dedi: "Halktır Hakkın vekili;
Saltanatın, odur aslı, asili.

Hükümet, halkındır, Sultanın değil,
Ferman, milletindir, Divan'ın değil!

Teşrîf, kaza, icra, her hak onundur,
Taht onun, taç onun, toprak onundur!
Her ferde gayeyi, o duyurmalı,
On infaz etmeli, o buyurmalı!
Halkın vazifesi nedir: Tekâmül!
Durdurmasın onu köhne teamül.
Borcudur: Durmaktan tevakki etmek;
Daima, daima terakki etmek.
Mefkurelerini i'lâya koşsun,
Her zaman, "ednâ"dan "âlâ"ya koşsun!
İlimle, hikmetle bulsun yolunu,
Adaletle âlet etsin kolunu.
Yaratsın ruhlarda bir millî irfan,
Yaysın memlekete refahla ümran.
Müsavi, hür fertler mes'ut yaşasın,
İnsanlık ne demek, herkes anlasın!"
Hoca, gözü yaşlı, dedi: "Aferin!
Seni ben değil, Hak etmeli tahsin.
Manevî kazandın yüksek derecât,
Maddeten de senin, büyük mükâfat:
Yarışlarda, sâni kim etse ihtiraz,
Ona verilmiştir bu sihirli saz!"
Ali, işitince bu son sözleri,
Yüreği hopladı, geldi ileri.

Sazı aldı, öptü Şeyhin elinden,
İznini koparıp Han'ın dilinden,
Atına binerek girdi çöllere,

Bir ay sonra geldi, çıktığı şehre.
Babası, görünce sihirli sazı,
Dedi: “Kızım, senden Hak, olsun razı!”
Kız dedi: “Sen bana hocalar tuttun,
İdmanlar yaptırdın, fenler okuttun.
Ne verdinse bana, boşa gitmedi,
Kadınlık şevkimi tenkîs etmedi.
İdmanlar, gövdemi kıldı pehlivan,
İrfanlar, ruhumu etti kahraman.
Nem varsa, onları, hep sensin veren,
Hem kızın, hem de bir mahsulünüm ben!
Ne zaman hakkına ererse kadın,
Tarihe yazılsın, ilk, senin adın!”
Vezir, verdi Şaha sazı, hediye :
“Bir ceylân, Kıpçak’tan getirmiş!” diye.
Padişah, görünce, yaver saldırdı,
Topladı Divan’ı, sazı çaldırdı.
Vezirin üç oğlu, geldi bu anda,
Dediler: “Kıpçak’ta, genç bir Şehzade,
Bütün yarışlarda çıktı birinci;
Kızlarca, unvanı, oldu: “Bir inci!”
Sazı da o aldı, büyük mükâfat!
Bize lâyıık olan, şimdi, mücazat...”
Padişah: “Anladım, dedi, hatamı,
Getirin tahtımı, altın yasamı!”.

Kızı da çağırtdı derhal, katına.
Oturttu hürmetle altın tahtına.

Sağ Vezire dedi: “Erkek Babası!”
Sol Vezire dedi: “Melek Babası!
Değildir kahraman, yalnız er kişi,
Bir aslan, arŐtıdır, olsa da dıŐı.
Ne için diyelim kızlara “Ceylân?”
Ceylânlar içinde yok mudur oğlan?
Benim gibi yüksek olmazsa, karım,
Milletin gövdesi, kalmaz mı yarına?
Kadına verirse erkek, kıymeti,
Hem onun, hem bunun artar kuvveti.
Söz vermiŐtim, işte sözümde durdum;
Bu yüzden, umarım, yükselir yurdum.
Ben tahtı terkettim bu Şanlı kıza,
Hep bîat ediniz bu anlı kıza!”
Vezirler, Emirler, ettiler bîat;
Bu anda, kız kalktı, dedi: “Cemaat!
Cümleniz, çevremde olunuz halka,
Şimdi ben de bîat edeyim halka;
Zira, asıl metbu odur, ben: Vekil!
Vekili, nasib edip azleder asîl.
İntihap olunsun mebuslar neman;
Millete onlardır çüncü tercüman.
Sarayda toplansın Millet Meclisi;
O isterse, beni yapsın reisi.
Saltanat halktıdır, Padişah odur,

Yeryüzünde adle son benan odur!”
İntihap yapıldı, toplandı Meclis;

Seçtiler bu kızı, millete reis.
Esaslı kanunlar yapıldı yekten,
Kurtarıldı Devlet, bin görenekten.
Bu zekâ kaynağı, sanki güneşti;
Onun ışığıyla millet gençleşti.
Mart ayı. Aliye Hanım, bir sabah,
Geçerken sokakta, gördü bir seyyah.
Bakınca, tanıdı Kıpçak Hanı'nı, Dedi:
"Ben çok yaktım bunun canını.
O, bensiz edemez, dünyada rahat...
Taharrim içindir bu göç, seyahat.
Benim için vermiş tahtı, Hoca'ya;
Gerekmez mi varmak, böyle kocaya?"
Genç Hakan da zaten yakışıklıymış,
Gönül, ekseriya karşılıklıymış!
Seyyahı, eyledi davet, saraya,
Kadın kisvesiyle geldi odaya.
Görünce yârini seyyah, şaşırdı,
Cür'etlendi, resmî haddi taşırdı.
Dedi: "Çok benzersin sen, o Ali'ye;
Adın ne? " Kız güldü, dedi: "Aliye!".
Bu sözü duyunca seyyah, anladı,
Sevincinden hüngür hüngür ağladı.
Bir hafta sonraydı, yapıldı düğün,
Hasretli gönüller birleşti bu gün.

DELİ DUMRUL

Deli Dumrul, bir kurumuŐ derenin
Üzerinde köprü kurmuŐ, beklerdi;
Yakasından tutar gelip geçenin,
“Köprüden geç, köprü hakkı ver!” derdi.
Geenlerden ba alırdı on akçe,
Gemiyenden, sille, tokat, son akçe.
Bir gün, köprü yamacmda yurt kuran
Bir obadan geldi matem sesleri.
Sordu: “Ne var?”, Dediler ki :
“Kahraman! Azrail’dir, aldı bizden bir eri.”.
Dumrul dedi: “Bu Azrail kim ola?
Tepelerdim, bir düŐseydi bu yola!”.
Yaradana hoş gelmedi bu sözler,
Buyurdu: “Ey al kanatlı Azrail!
Git, kendini o deliye bir göster,
Anlasın ki, o, seninle denk değil!”.
Deli Dumrul, kırk yiğitle içerken,
Bir ses geldi: “Azrailim işte ben!”
Deli Dumrul, birdenbire sarardı,
İemedem, ejden düştü bardağı;

Kalbi hora tepti, gözü karardı.
Azrail'e göstererek uşağı, Dedi :
"Bizim ilde yeşil dağlar var,
O dağlarda üzüm veren bağlar var.

O üzümünden kızıl şarap yapılır,
O şaraptan içen, olur pek sarhoş;
Lisanını tutmaz, lâfa kapılır;
Ben de içtim; ne dedimse, hepsi boş!
Sarhoş lâfi say da, bakma sözüme,
Affet seni, dehşet verme gözüme!".
Ölüm Beyi dedi: "Behey divane!
Tanrı emir verdi., beni gönderdi;
Senin canın, çıkmış, kalmış, bana ne...
O istiyor; çünkü, sana O verdi!"
Dumrul dedi: "Madem ister Yaradan,
O, canımı alsın, sen çık aradan!".
Dedi: "Tanrım: yücelerden yücesin!
Cahil, seni gökte arar daima;
Âlim ise, bilmez nesin, nicesin...
Gönlümdesin, karışmışsın kanıma.
Nâmahremdir, vermem ona canımı,
Azraili çek, sen akıt kanımı!".
Bu sözlerden hoşlanarak Gök Tanrı,
Dedi: "Dumrul gençtir; başka birine
Devredelim hazırlanan mezarı;
Bedel bulsun, öldür onu, yerine!"
Dumrul dedi: "Anam, babam ihtiyar;

Belki biri razı olur, iş uyar..."
Koştu önce, babasının yanına,
Dedi: "Baba, peşimdedir Azrail;
Benim için, sen kıymazsan canına,
Bugün canım alınacak, iyi bil!

Gençlik hâli: Küfür çıktı ağzımdan...
Kurtar beni sen, bu kara yazımdan!"
Baba dedi: "Ey gözümün bebeği!
Her ne varsa malım, sana vereyim;
Can pek tatlı, ister miyim ölmeyi...
Bırak beni, muradıma ereyim.
Sana benden daha yakın anan var,
Şefkat onun borcu, git, ona yalvar!"
Dumrul koştu anasının yanına,
Dedi: "Ana, peşimdedir Azrail;
Benim için, sen kıymazsan canına,
Bugün canım alınacak, iyi bil!
Gençlik hâli: küfür çıktı ağzımdan,
Kurtar beni sen, bu kara yazımdan!"
Ana dedi: "Ey bahçemin çiçeği!
Her ne varsa malım, sana vereyim;
Can pek tatlı; ister miyim ölmeyi...
Bırak beni, muradıma ereyim.
Sana benden daha yakın baban var,
Cür'et borcu onun; git, ona yalvar!".
Ölüm Beyi dedi: "Artık çaresiz...
Bırak beni, ipliğimi öreyim."

Dumrul dedi: “Biraz mühlet veriniz,
Hasretlim var, gidip onu göreyim
Genç bir karım, iki küçük oğlum var;
Cihan, şimdi, onlar için, bana dar!”.
Dumrul koştu, karısına anlattı
Olan işi; dedi: “Sakin ağlama!
Tanrı beni, ölmek için yarattı;
Ona bağlan, bana ümit bağlama!
Oğullarım, kalsın sana emanet!
Senin işin, şimdi sabır, metanet.”.
Kadın, yaşlı gözlerini göklere
Çevirerek dedi: “Ulu Allahım!
Ben isterim, bedel olmak, bu ere;
Onun suçu, olsun benim günahım!
Ben öleyim, yıkılmasın obamız,
Çocuklarım desin: vardır babamız!”.
Tanrı dedi, hoşlanarak bu sözden :
Bağışladım seni bu mert kadına!
Bu işlerden, Dumrul! öğüt al de sen,
Bir gerçekten köprü yaptır adına,
Herkes gelsin, geçsin coşkun ırmaktan,
Baç almadan, sen de seyret uzaktan!”.

ÜLKER İLE AYDIN

Üvey ana dedi: “Artık çekemem
Bu afacan çocukların derdini;
Ya bunları evden çıkar, ya beni!”
Baba dedi: “Sen üzülme; bu, elzem
İŞ olacak, fakat uzun etekli
Bir entari, Şimdi bana dikmeli!”
Ülker, kızın adı; Aydın, oğlanın.
Babaları dedi: “Haydi uyanın!
Gideceğiz bugün, Kuşlar İÜ’ne!”
Eteğini sarmıŐ idi beline.
Çocuklara biraz çorba yedridi,
Ellerinden tuttu, dağa yetirdi.
Bütün gündüz, dolaŐtılar ormanda,
Akşam çattı, gözler kaldı dumanda.
Baba dedi : “Yavrularım, acıktık!”,
Yaydı yere bir küçücük dağarcık.
Ülker baktı, pek tuzludur pastırma,
Yiyemedi, dedi: “Artık, Beybaba,
Gece oldu, evimize gidelim!”,
Baba dedi: “Vakit geçti güzelim;
Yol boyunca Şimdi azgın kurtlar var,

Bizi yutar bir kurt, ya bir canavar.
Bu köşede uyur isek sessizce,
Selâmetle geçebilir bu gece.”.

İki kardeş, titrediler korkudan.
Aydın ded : “Sabahleyin uykudan,
Bizi kuşlar uyandırır, kalkarız,
Her tarafı dolaşırız, bakarız :
Babamız yok! Bizi atmış, savuşmuş,
Evindeki yavrusuna kavuşmuş :
Zeynep. Onun annesi var, sevilir;
Biz öksüzüz. Bizim için kim bilir,
Babacığım ne düşünmüş, yapacak?
O gidecek, bizi kurtlar kapacak!”.
Ülker dedi: “Geçen gece rüyamda
Annem geldi, dedi: Kızım, ağlama;
Kolundaki mercan, peri kızıdır,
Bir gün sizi her kaygıdan kurtarır!”.
Baba dedi: “Hiç ben sizi bu dağda
Bırakır da, döner miyim cellâda?
Babanızım sizin, bunu bir duyun,
İsterseniz, eteğimde uyuyun.”.
Eteğini serdi, yere uzandı,
Yavrucuklar, bu hileye inandı.
Yorgundular, hemen uyku meleği,
Gözlerine gerdi sırlı perdeyi
Taş yürekli herif, baktı, çocuklar,
Kuzu gibi mışıl mışlı uyuklar,

Cebindeki makasçığı aradı,
Eteğini keŐti, yerden fırladı.

Lanet edip o insafsız kariya,
Yavruları ısmarladı Tanrıya.
Hırsız gibi, korka korka sıvıŐtı,
Gün doğmadan, yuvasına eriŐti.
Karı da, meğer, çıkmış o gece,
Pınarlara büyü yapmış gizlice,
Erkeğinden evvel eve gelmişti,
“Kocacığım, al Zeyneb’i öp!” dedi.
Zeynep neydi? Kara yüzlü bir sıska,
Kel başında on tel kirli lepiska...

Biz gelelim Aydın ile Ülker’e.
Şafak, altın ışığına göklere
Saçar iken, kuşlar ezan okurken
Uyanarak Aydın, kalktı yerinden.
Korktuğuna uğramıŐtı, anladı,
“Baba!” diye hüngür hüngür ağladı.
Ülker’i de uyandırdı bu çığlık,
Dedi: “Şimdi, bana düşen: ablalık.
Ne yapmamız lâzım, bunu düŐünmek;
KardeŐime metanetli görünmek.”
Kardeşine dedi: “Aydın, ağlama;
Sabretmeği ben söz verdim anama.
Biliyorduk, bir gün bu iş, olacak,
Kaderimiz neyse, olsun çabucak.

Biz, öz Türküz, bak: sen Aydın, ben : Ülker!
Türk Tanrısı, öz ilini esirger.
Zeynep gibi, annen, değil Tat, senin,
Hiç soyuna karışmamış yad, şenin!
Unutmadım, annem derdi: “Bak, kızım,
Baban Kayı ilden, ben de Kırgızım.”
Aydın sustu, düşünmeğe başladı,
Gözlerinde ümit nuru parladı.
Dedi: “Abla, niçin bizim babamız,
Evlâdına, olsun böyle vefasız?”
Ülker dedi: “Büyü yapmış o karı;
Çıkamaz ki sözlerinden dışarı...
Tılsımı var yüreğinde, dilinde;
Bir kör âlet olmuş onun elinde...”
Aydın dedi: “Susuz kaldım ben, abla,
Yüreğimi yaktı tuzlu pastırma.
Dolaşalım, arayalım bir pınar,
Duyuyorum, bir su sesi şırıldar.
Beş on adım yürüyünce, baktılar,
Bir kayadan, gümüş gibi su akar.
Aydın, suyu görür görmez seğirtti,
Bir kuş dile geldi, Ülker işitti:

“Bu pınar, soğuk pınar,
İçinde balık donar;
Kim içerse suyundan,
Olur vahşi bir kaplan!”

lker, hemen koştu, tuttu kolundan,
Kardeşini, geri çekti yolundan,
Dedi: "Aman Aydın! içme bu suyu;
Düşman, yine kurmuŐ bize pusuyu :
Kaplan olur, beni yersin, içince;
Bir kuş haber verdi, kendi dilince."
Aydın dedi: "Peki, bundan geçelim,
Bir başka su bulup, onu içelim."
Yürüdüler, yürüdüler, pek uzak
Bir köşede rasladılar bir kaynak.
Aydın, suyu görür görmez seğirtti,
Bir kuş dile geldi, lker işitti :

"Bu pınar, soğuk pınar,
İçinde balık donar;
Kim içerse suyundan,
Olur, korkunç bir yılan!"

lker, hemen koştu, tuttu kolundan,
Kardeşini, geri çekti yolundan,
Dedi: "Aman Aydın! içme bu suyu :
Düşman, yine bize kurmuŐ pusuyu.
Yılan olur, sonra beni sokarsın,
Bak ne diyor, sen kuş dili anlarsın."
Aydın dedi: "Peki, bundan geçelim,
Bir başka su bulup, onu içelim."
Birçok daha yürüdüler, gittiler,

Bir çeşmenin kenarına yettiler.
Aydın, suyu görür görmez seğirtti,
Bir kuş dile geldi, Ülker işitti:

“Bu pınar, soğuk pınar,
İçinde balık donar;
Kim içerse suyundan,
Olur, güzel bir ceylân!”

Ülker koştu, heyhat, vakit dolmuştu,
Aydın sudan içmiş, ceylân olmuştu.
Acı bir hâl: Ülker, me’yus, bakıyor,
Ceylâncıgım gözyaşları akıyor...
Gök, bu işe kederlenmiş, ağlardı:
Hazin yağmur, damla damla yağardı.
Bir ses dedi: “Felâketler, süreksiz
Olduğunu bilen, olmaz yüreksiz!”
Kızın, yine ablalığı uyandı,
Ye’se boyun eğdiğinden utandı,
Dedi: “Kardeş, bir çile var, dolacak!
Alnımıza her yazılan, olacak!
Varsın, olsun ceylân postu, donumuz,
Müjdemiz var: kurtuluştur sonumuz!
Haydi şimdi, kendimize bir koğuk
Arayalım; geceleri pek soğuk.
Tanrı bizi kurtaracak, bu belli!
Korkmayalım, her ne etse tecelli.”
Aradılar, gün inerken mağribe,
Önlerine çıktı bir boş kulübe.

Sığınacak, bu bir emin k şeydi,
Kız, burayı otlar ile d şedi.
Y reğiyle dua etti Tanrıya:
“İzimizi sezdirme o kariya!”
Kendi için fındık, ceviz getirdi,
Ceyl nına taze yonca yedirdi.
Annesinden kalma iki al mercan
Bileziği vardı. Hemen kolundan
Birisini çıkararak, gerdanlık Yaptı ona.
Kolay değil ablalık!
Taktı güzel ceyl nciğm boynuna,
Uyudular sonra, koyun koyuna.

Günler, aylar-yıllar geçti akarak,
İki kardeş, ağaçlara bakarak.
B y d ler, alıŐtılar ormana;
Hiç gözleri rasgelmedi insana.
İŐittiler birdenbire, bir sabah,
Bir gürültü: Meğer, o gün, Padişah,
Ava çıkmış; ilân etti borular,
Atlılarla kuŐanmıŐtı korular.
Avcı, silâh, boru, köpek, at sesi,
Uyandırdı ceyl ndaki hevesi;
Dedi: “Abla, a  kapıyı gideyim,
Tehlikede cinsim; yardım edeyim.

Damarımda ceylânlık var, duramam,
İnsanlıktan çıktım, bağdaş kuramam!
Boru sesi, ceylânları coşturur,
At önünde, it önünde koşturur.
Ülker dedi: “Bırpkamam kardeşim;
Hem ay’ımsın benim, hem de güneşim.
Gecem, senin sözlerinle bezenir,
Gündüzlerim, gözlerinle şenlenir.
Senin dışın ceylân, için insandır,
Avcı, seni tanıyamaz, av sanır.
Dokunursa sana, kaza kurşunu,
Nasıl olur hAlim? düşün bir şunu!”
Ceylân dedi: “Aç kapıyı, gideyim,
Avcıları darmadağm edeyim!
Her takımı, bir cihete doğrulsun,
Soydaşlarım, felâketten kurtulsun.
Açmaz isen, bana ölüm, muhakkak!
Çünkü yasam diyor: “Kaçan, bir alçak!”.
Ben, korkakça yaşıyamam.
Kederden öleceğim; olacaksın sebep, sen!”
Ülker baktı, iş pek fena oluyor,
Gitmez ise, kendisini yoluyor,
Öptü önce, boynundaki mercanı,
Salıverdi kulübeden ceylânı.
Genç Padişah, birdenbire görünce,
Bir hoş ceylân koşmaktadır önünce,

Bir ceylân ki, rasgelinmez eşine,
Sürdü yağız atı, düştü peşine.
Kayalardan tırmanarak, yarlardan
Atladılar; tepelerde karlardan,
Derelerde ırmaklardan geçtiler,
Sazlıklarda gizli yollar seçtiler.
Akşam oldu, bütün alay bozuldu,
Ceylân, kendi kapısına doğrudu.
Ayağıyla vurdu.

— Kim o?

— Aç, benim!

— Vay sen misin ormanlarda gezenim!

Açılınca kapı, girdi içeri,
Dedi: “Abla, bugün gördüm bir peri
Şehzadesi, tepesinde altın taç,
Gelmiş, ister dağ halkından canlı baç.
Böyle güzel bir kahraman bulunmaz,
Kabil değil, dille tarif olunmaz...”.

Uydular. Yine sabah erkence,

Kalktı, yaptı ablasına işkence:

“Aç kapıyı!” dedi, yine açtırdı,

Avcıları taraf taraf saçtırdı.

Kayalardan tırmanarak, yarlardan
Atladılar; tepelerde, karlardan,
Derelerde ırmaklardan geçtiler,
Sazlıklarda gizli yollar seçtiler.

Akşama dek avcılarını oynattı,
Düzenlerle cümlesini aldattı.
Bu sırada, döndü, etti bir nigâh :
Kendisine yaklaşmıştı Padişah.
Tutulmayım diye, yardan atladı,
Önündeki sağ ayağı kanadı.
Düşe kalka geldi, çattı evine,
Kapısını vurdu, tak, tak, tak! yine. Kim o?
— Güzel ablacığım, aç, benim!
— Vay sen misin, ormanlarda gezenim!
Açılınca kapı, girdi içeri;
Meğer, arkasında varmış bir çeri.
Macerayı görür, gider Divan'a,
Bu esrarlı işi söyler Sultana.
Hemen tellâl çağırarak Padişah,
Der ki: "Yarın atılmasın bir silâh!
Ceylân tekin değil, kimse değmesin,
Mızrağını ona doğru eğmesin!"
Ülker, baktı, kardeşinin bir eli,
Koşar iken taşa değmiş, bereli,
Ot sürerek ilâç yaptı o gece.
Sabah oldu, ceylân kalktı erkence.
"Aç kapıyı!" dedi, bak, tan ağardı",
Ülker, yine: "Gitme!" diye yalvardı.

Dedi: "Bana boru, meydan okuyor;
Ben gitmezsem, diyecekler: korkuyor
Anam Ala Geyik, babam Boz Kürt'ken,

Ben Túrkođlu, kaçar mıyım ölümden?
Aç kapıyı, atılayım meydana,
Túrlüđümü göstereyim Kağan'a!
Kız, anladı, mümkün değil açmamak,
Kardeşine, namus olmuş, kaçmamak.
Gözlerinden elmas gibi yaş aktı,
Ceylâncığı dışarıya bıraktı.
Güzel ceylân, yine çıktı ormana,
Serpiştirdi her bölüğü, bir yana.
Kayalardan tırmanarak, yarlardan
Atladılar; tepelerde karlardan,
Derelerde ırmaklardan geçtiler,
Sazlıklarda gizli yollar seçtiler.
Akşam oldu. O gitmeden yapıya,
Hakan geldi, vurdu tahta kapıya :
— Kim o?
— Güzel ablacığım, aç, benim!
— Vay, sen misin, ormanlarda gezenim!
Ülker, açar açmaz, gördü önünde,
Altın taçlı, güzel, genç bir şehzade.
İki bakış, birbirine doğruldu,
İki gönül, birbirine vuruldu.

Kağan, selâm verdi, dedi :
“Ey peri! Olur musun Túr tahtının zîveri?
Ülker dedi: “Başüstüne, Hakanım,
Bir şartım var, birlik olsun ceylânım.”.
Hakan dedi: “Ey güzellik perisi,

O da olsun ömrümüzün enfi.”
Bu sırada ceylân geldi yuvaya,
Razı oldu gitmek için saraya.
Sabah oldu, atlarına bindiler,
Yüce dağdan şehre doğru indiler.
Düğün sürdü, tamam kırk gün, kırk gece;
Herkes için bir umumî eğlence...
Ceylân, saray bahçesinde koşardı,
Çiçeklerin arasında yaşardı.
Ülker, mesut oldu böyle birkaç ay;
Fakat bir gün, toplanarak Kurultay,
Düşmanlara açtı yeni bir kavga,
Hakan, ordu ile gitti uzağa.
Ülker, ağır gebe idi; bir sabah,
Pencereden bakar iken, bir siyah
Yüzlü kadın gördü, testi elinde,
Su alırdı, bu lâkırdı dilinde:

“Güzelim! dedim size,
Gelmedi işinize;
İşte bakın, parlıyor
Gölgem, vurmuş denize.
Ağzımızda yok sakız,
Soyca, böyle hep akız;
Su testisi taşır mı
Benim gibi güzel kız?”
Mırlanarak bu uygunsuz şarkıyı,
Sakızım attı, kırdı testi.

lker dedi: "Ziyan ettin babana!
Ait değil, gle vuran yüz, sana.
O, benimdir; aramadın, yanıldm;
Hiç, kendini tanımaz mı bir kadın?"
Dedi: "Varsın senin olsun" teki,
Güzel olmak, pek zor bir Şey değil ki..
Bir lhza ver, elbiseni giyeyim,
Senden güzel olduğumu diyeyim!
Sen de benim stm giy bir saat,
Anlıyasm, bende midir kabahat...
İster isen bu sözümü denemek,
Bir ip salla, sarılayım, beni çek."
Sarktı bir ip; tuttu ipi bu karı,
lker, hemen onu çekti yukarı.
Bilmezdi, bu, kendine bir oyundu,
Bir Őakacık olsun diye soyundu.

Birbirinin urbasını giydiler;
O istedi: "Mercanı da çıkar, ver!"
lker, onu esirgedi, vermedi.
Kadın dedi: "Pencereden bak Şimdi!".
lker geldi pencereden bakmağa;
Tuttu hemen, onu attı ırmağa.
Dedi: "Anla, ben büyücü kızımıym,
Adım Zeynep! yüreklerde sızıyım."
DŐer iken işitince bu adı,
lker, vey kardeşini tanıdı.
Gl yutarken onu, kuşlar ağladı;

O zavallı, Tanrıya bel bağladı,
Dedi: “Düşman, bırakmamış peşimi,
Ben mazlumum; Tanrı görür işimi!”.
Akşam, ceylân, ablasını görmeğe Geldi.
O yok; yerinde bir zenciye
Oturuyor. Derhal işi anladı,
Gitti, gölün kenarında ağladı :
“Bacı, bacı, can bacı!
Kolunda mercan, bacı!
Bensiz, gittin, nereye ?
Düştün hangi dereye?”
Göl içinde derin bir ses inledi,
Ceylân sustu, dikkat ile dinledi :
“Kardeş, kardeş, can kardeş!
Boynunda mercan, kardeş!

Ben düşmedim, attılar,
Ömrüme sem kattılar!”
Bu sırada güdüyordu davullar,
Muharebe bitmiş, gazi hükümdar,
Alkışlarla geliyordu saraya,
Hoplıyarak ceylân, koştu alaya.
Yaklaştıkça bakıyordu Padişah,
Pencerede Ülker yoktu; bir siyah,
Çingenemsi kız, oturmuş, bakardı,
Merak odu, ciğerini yakardı.
Karşılardı Hünkârını, kara kız,
Dedi: “Sana bütün millet, müştakız.

Bak, hasretin beni soktu ne hale...
Gözyaşlarını, ziyan verdi cemâle.”
Hünkâr dedi: “Çekil, sıkma canımı;
Nerededir, çağır Ülker Hanımı.”.
Zeynep dedi: “Ah! unutmuş, tanımaz,
Ağlamaktan çirkinleştim ya biraz...
Erkek kısmı vefasızdır, derlerdi;
İnanmazdım; şimdi gönlüm hak verdi.”.
Hünkâr dedi: “Cariyeler toplansın,
Ülker Hanım nerededir, aransın!”
Aradılar; meydanda yok eseri,
O yok ama, yerinde: bu serseri...

Ağlıyarak Hünkâr çıktı bahçeye,
Ülker’inin ceylânını görmeğe.
Baktı, ceylân, göle doğru gidiyor,
Kulak verdi, böyle feryat ediyor :
“Bacı, bacı, can bacı!
Kolunda mercan, bacı!
Ben yaşlıyım burada,
Sen nasılsın orada?”
Gölden geldi bir incecik uğultu,
Derinlerden bir gizli ses duyuldu :
“Kardeş, kardeş, can kardeş!
Boynunda mercan, kardeş!
Ülker’inin durağı,
Bir balığın kursağı.”
Ceylân:

“Bacı, bacı, can bacı!
Kolunda mercan, bacı!
Gönlüme merak doldu,
Gebeliğin ne oldu?”

Ülker:

“Kardeş, kardeş, can kardeş!
Boynunda mercan, kardeş!
Oğlum Turan, kucakta,
Emziririm bucaкта.”

Ceylân:

“Bacı, bacı, can bacı!
Kolunda mercan, bacı!
Hünkâr geldi, ağladı,
Felâketi anladı.”

Ülker:

“Kardeş, kardeş, can kardeş!
Kolunda mercan, kardeş!
Hünkâra söyle selâm,
Bizi alsın bu akşam.”
Ne zaman ki bu sözleri işitti,
Hünkâr, hemen balıkçıya emretti,
Ağ atıldı; kaya gibi bir balık
Çıkarıldı. Doldu bütün ortalık.
Bu balığı dikkat ile yardılar,
“Turan” çıktı, bir çarşafa sardılar.
Ondan sonra Ülker çıktı dışarı;
Ceylân, artık, olmuştu bir haşarı...

Gitti, baktı merak ile “Turan”a,
Görür görmez, birden döndü insana.
Ablasının oğlu, bozdu büyüyü,
Kalmadı hiç, ceylânlığm bir tüyü.
İki kardeş, sarıldılar ihrama.
Götürüldü her biri bir hamama.
Hain Zeynep, hemen o gün kovuldu;
Kendisini göle attı, boğuldu.
Ne ekilse, o biçilir dünyada :
Zeynep öldü, Ülker, erdi murada!

ZİYA GÖKALP

KÜÇÜK ŞEHZADE

Bir Padişah, sağlamlamak için yarını,
Huzuruna davet eder oğullarını,
Der: “Hanginiz, olabilir bu mülke, nâzım?
Bunu bilmek için, denemek lâzım.
Veriyorum biner altın, size, sermaye,
Yola düşün, gidin’birer uzak ülkeye.
Bir yıl, alış veriŐ edin, para kazanın;
Kim çıkarsa becerikli, taht, olur anm.
Üç Şehzade, el öperek çıktılar yola.
Akşam üstü, yol, ayrıldı üç büyük kola.
Gün Bey dedi: “Hayır bunda!”, sağa doğruldu;
Ay Bey ise, orta izi uğurlu buldu.
“Giden gelmez yolu”, kaldı küçük kardeşe;
Diyerek: “Ya devlet başa, ya kuzgun leŐe!”
Yıldız Tekin, ıssız çöle sürdü kısırağı.
Ne bir çoban damı, ne bir çiftçi ocağı...
Az, uz gitti, dere, tepe, ovalar aştı,
Bir sabah, bir ıssız, viran köye ulaştı.
Çay önünde otlanırdı bir sürü.koyun,
Çoban kaval çalar, köpek, oynardı oyun.

Gitti, önce selâm verdi; sonra çobana :
“Bu sürüyü bin altına sat, dedi, bana!”.

Köylü verdi koyunlarî, aldı altını;
Sürü önde, dağa doğru sürdü atını.
Biraz sonra dağı aştı, indi dereye;
Karşısına bir dev çıktı, dedi : “Nereye?
Kurtlar, kuşlar geçemezler iken buradan,
Nasıl oldu, sen buraya düştün ey insan?”
İlerledi Yıldız, dedi : “Sevgili dayım,
Üç aydır ki seni bulmak üzere yoldayım.
Annem, çoktan beri, her gün seni özlerdi,
Gelme, sana bir armağan vermek isterdi.
Hastalandı, yürümeğe yoktu mecali; Dedi :
“Oğlum, git, dayına anlat bu hali.
De ki: Bacın, ayrılığa dayanamadı,
Bu besili koyunları sana yolladı.
Diyor: Beni hatırlamaz niçin kardeşim?
Sağlığından haber alsam, diner ateşim...”
Dev alı çekti, dedi: “Oğlum, annen çok haklı,
Dayıcığın, bak ne kadar azalmış akli...
Uzaktaki bir bacıyı, çok mu unutmak...
Az kaldı ki, istiyordum oğlunu yutmak...”
Dev, sürüyü salıverdi yeşil ovaya,
Yiğeni götürdü bir altın saraya :
Odarı, dolu çeşit çeşit mücevher,
Bahçesinde türlü türlü yemişler...

ALTIN IŞIK

Yıldız Tekin, bu yerde hiç sıkılmıyordu,
İrem Bağı sanıyordu bu güzel yurdu.
Dev, her sabah, akşam keser bir tane koyun,
Yerdi, sonra yatar idi hep yüzü koyun.
Bir gün Yıldız dedi : “Artık vakit daraldı,
Sıra bana gelecektir, koyun azaldı.”
Deve gitti, dedi : “Şimdi annemin gözü,
Hep yoldadır. Sağlığının müjdesi, sözü,
Ona yeni can cerecek; veriniz izin,
Hazırlığa baŐlıyayım ben, gitmek için.”
Dev ah çekti, dedi : “Evet, bacım merakta;
Ana, oğul, kalmamalı böyle ırakta.
Al bunları, işte sana birçok anahtar,
Her birisi, bir mücevher haznesi açar.
Her odayı açıp dolaŐ, gir her hazneye,
Cevahirler arasından seğ bir hediye!”
Yıldız Tekin, aldı ele anahtarları,
Altın kaplı merdivenden çıktı yukarı.
Bir odada elmas dolu, birinde lail,
Yakut, zümrüt... Dedi : “Bunlar, gözümde değil!”
Bir karanlık odacığa gelince sıra,
Açtı; hemen oracıkta buldu bir sofru.

Dayısına dedi : “İŞte budur seğtiğim!”
Dev, başını sallıyarak güldü, dedi : “Hıımmm!
Bunu nerden buldun? Dayın sevsin canını!
Ben, bununçin, bir kardeşin döktüm kanını...”
Yıldız Tekin dedi : “Dayı, vermezsen, kalsın!

Dev dedi: “Yook, yiğen, neyi dilerse alsın!
Canımı da almış olsan, esirger miyim?
Annen bilir, ben sizinle canciğer miyim...
Yıldız Tekin dedi: “Dayı, vermezsen, kalsın!
Az, uz gitti, bir çimenli yerde yoruldu.
Kısrığını salıverdi yeşil çayıra,
Sofracığı getirerek, serdi bayıra :
“Açıl sofram, açıl!” dedi, sofraya gerildi,
Üzerine altın, gümüş kaplar serildi.
Acıkmıştı; yedi bu bin türlü yemekten.
“Peri Sultan” bakar imiş, meğer, yüksekten.
Sarayından bakınırken, dürbün elinde,
Dedi: “İşte Sırlı Sofra, Yıldız Şehzade!”
İki çavuş göndererek atlı civana,
Sofrasıyla birlik, davet etti Divan’a.
Yıldız Tekin, kaldırınca başını, baktı:
Önündeki, bir dağ değil, bir altın taktı!
Pencerede gülümsüyor bir güzel Sultan...
Dedi: “Buymuş, şimdikiye dek gönlümde yatan.”
Bir kuş, nasıl gider ise tuzağa doğru,
Sofrasını aldı, gitti konağa doğru.
Peri Sultan dedi: “Affet güzel arslanım!
Tılısımlı sofracığı çok sevdi canım.
Bunu bana verir misin?. Genç dedi : “Böyle
Bir değersiz sofraya değil, ey melek, söyle,
Ben canımı, seni niçin edeyim kurban!”;
Sultan dedi: “Hayır, seni bekliyor baban.
Kardeşlerin yetişmeden, git, bir iş ara,

Hiç olmazsa onlar kadar kazan bir para;
Yoksa, tahtın elden gider, kalırsın taçsız,
El demez mi: “Ne âcizmiş Şehzade Yıldız!”...
Yıldız baktı, sevgisinin karşılığı yok
Yüreğine saplandı bir yıldırımlı ok.
Küstü aşkın düzenine, bahtın nazma,
Mahzun mahzun avdet etti Üçyolağzı’na.

Kardeşleri yetiştiler, her biri, biner
Altın kârla. “Senin kârın nedir?” dediler.
— Kazanmıştım; fakat sonra elden çıkardım.
— Etmeliyiz öyle ise, biz sana yardım.
Paramızdan, senin olsun birer torbamız,
İyi olmaz, kızar ise, taçlı babamız...”
— Hayır, hayır! ben suçumu kuldan saklamam,
Hiç kimsenin emeğinden zekât alamam!
Babam, beni haşlıyacak ise haşlasın,
İnsaflıysa, tecrübeye tekrar başlasın.”

Üç Şehzade, dizildiler Han’ın yanma,
Çıkardılar defterleri, Arz Divam’na.
İki kardeş, gösterdiler kazançlarını,
Küçük evlât, söylemedi kendi kârını.
Hakan dedi: “Oğlum, senden çok şey umardım...”
Dedi: “Baba, kazandım da, elden çıkardım.”
Hakan kızdı, dedi: “Atın bunu zindana!”,
Vezirleri yalvardılar ulu Hakana,
Dediler ki: “Etmelisin bir de imtihan,

Birincide affetmektir Han'a yakışan.”
Hakan, yine her birine verdi bin altın,
Dedi: “Gidin, uzaklarda mal alın, satın!
Bir yıl sonra, her biriniz, bir büyük servet
Getiriniz, aklınıza etsin delâlet.”
Yine bizim üç Şehzade, düştüler yola,
Akşamüstü, yol ayrıldı üç büyük kola.
Büyük, dedi: “Hayır bunda!”, sağa doğruldu,
Ortancası, orta izi hayırlı buldu.
“Giden Gelmez Yolu”, kaldı tekrar küçüğe;
Az, üz gitti, girdi yine bir boş düzlüğe.
Viran köyde, bin altına bir sürü öküz
Satmalıdı, dev yurduna girdi bir gündüz.
Öküzlere meserretle baktı dayısı,
Dedi: “Bunlar, hem büyücek, hem çok sayısı.”
Yiğenine: “Sefa geldin! Anan nasıldır?”
Diye sordu. Yıldız dedi : “Dayı, bir yıldır
iyileşti; çünkü senden haber alarak
Kalbi rahatladı; artık etmiyor merak.”
Dayı, düştü yine eski karın çengine,
Yiğen, daldı köşkün çeşit çeşit rengine.
Bir gün baktı, azalıyor öküz sürüsü,
Yine verdi kendisine yiğenlik süsü,
Dedi: “Dayı, izin verin, yine gideyim,
Validemi Kabe gibi tavaf edeyim.
Sizden ona götüreyim birçok selâmlar,
Ayrılığa dair yanık yanık kelâmlar.”
Dev ah çekti, dedi: “Oğlum, çabuk varasın,

Ben istemem, evlâdım bacı, arasın...
Zahmet et de al biraz, bu anahtarları,
Altın kaplı merdivenden fırla yukarı.
Mücevherli odaları geçirip gözden,
Yadigârım olacak bir armağan beğen!”
Yıldız Tekin, odalara bakmadı bile,
Loş hücreyi açtı, girdi bin merak ile.
Bir şemsiye görür görmez, rafta asılı,
Dedi: “Bugün, ilkbalimin ikinci yılı!”

Şemsiyeyi aldı, geldi devin önüne,
Dev dedi: “Bak, ben kalmışım ne kara güne!
Bunun için, bir kardeşi elimle biçtim”,
Yiğen dedi: “Öyle ise, almam, vazgeçtim!”
Dayı dedi: “Bu dediğın olamaz, hayır!
Ben demiştım, ne istersen kendine ayır.
Madem sevdin, al, mübarek olsun şemsiyen;
Canım bile olsa, oğlum, sakınmam senden!”
Yıldız Tekin, yine düştü o bitmez kıra,
Yine bir gün, geldi, kondu ıssız bayıra.
“Çadırcığım açıl!” dedi, açıldı otak,
Gökyüzünü baştan başa tuttu bir çardak.
İçi dolu asker, leşker, hepsi süvari;
Bir ucundan görünmezdi öbür kenarı.
Peri Sultan, yine iki yaver gönderdi,
Yıldız, kızı görür görmez dirildi derdi.
Şemsiyeyi katlayarak çıktı huzura.
Sultan dedi: “Verir misin gölgeyi, nura?”

Yıldız dedi: “Çadır değil, bu anda işte,
Bir emrinle öleceğim, ömrümü iste!”
Sultan dedi: “Hayır, senin var imtihanın,
Bezirgânlık yarışında azizdir canın.
Kardeşlerin ulaşmadan, çabuk git, kazan;
Kazanmazsan, seni hapse atacak baban.”
Yıldız baktı, sevgisinin karşılığı yok,
Yüreğine saplandı bir yıldırıma ok.
Küstü aşkın düzenine, bahtın nazma,
Mahzun mahzun avdet etti Üçyolağzı’na.

Büyüklere, beklemekten gelmişti usanç.
Her birinde, ikişer bin altınlık kazanç.
Küçük dedi: “Talih bana etmedi yardım,
Kazanmıştım; fakat sonra elden çıkardım”.
Gün Bey dedi: “Bari, bizden al biraz ödünç,
Halk önünde olacaksın, yoksa, pek gülünç...”
Yıldız dedi: “Ben bahtımdan etmem şikâyet,
Zarar etmek, sayılmaz ya büyük cinayet?”
Hakan, işi anlayınca küplere bindi, Dedi:
“Bunu, zindancılar, almalı şimdi!”
Vezirleri, düştü yine ayaklarına,
Han, bunların acıyarak âhü zarına,
Dedi: “Tekrar gönderelim bunları işe,
Farzedelim, önce düşmüş idi teşvişe.
Bu kere de göstermezse biraz yararlık,
Kellesini keseceğim, budur pazarlık!

Yine bizim üç Şehzade, düştüler yola,
Akşam üstü, yol ayrıldı üç büyük kola.

Gün Bey dedi: “Hayır bunda!” sağa doğruldu,
Ay Bey ise, orta izi uğurlu buldu.
“Giden Gelmez Yolu”, kaldı tekrar, Tekin’e.
Az, uz gitti, daldı yine çölün içine.
Viran köyde, bin altına bir sürü deve
Satın aldı, akşamüstü sokuldu eve.
Dev, görünce develeri, iŐtahla baktı,
Havan diŐli çenesinin suları aktı,
Dedi: “Oğlum, geldin başım, gözüm üstüne!
Anan, beni arzular mı, özler mi yine?”
Yiğen dedi: “Evet dayı, sensiz duramaz,
Ona bedel, seni görmek isterdim biraz.
İözyaşları çoğalınca, dayanamadım,
Kadın gibi, hüngür hüngür ben de ağladım.”
Dayı dedi: “Oğlum, sizi ben de severim,
Bu sözleri iŐittikçe, artar kederim.
Bu ayrılık, elbet bir gün, bulacak pâyân;
Gam çekmiyen, olur mu hiç sevince Őâyân?”
Dev, her sabah, akşam kesti bir semiz deve,
Yiğen ise, acıktıka, daldı bahçeye.
Birgün yine baktı, deve çokça kesilmiş,
Artık sürü, korkulacak kadar eksilmiş,
Dayısından, gitmek için izin diledi,
Dev, ah çekti, bacısına selâm söyledi,

Verdi ona, anahtardan yine bir deste,
Dedi: “Git, gez, beğendiğin ne ise, iste!”
Yiğen gitti, loş odayı açtı, daracık
Bir bucakta görünce bir eski dağarcık,
Aldı, geldi, dedi: “İŞte istediğim bu!”

Dev dedi: “Bak, kurnaz oğlan, yine ne buldu...
Ben, bunun için, bir kardeşin ezdim başını!”
Yiğen dedi: “Akıtamam ben, gözyaşını,
Madem sence kıymeti çok, ben bunu almam!”
Dev dedi: “Yook, söz vermişim, sözümden kalmam!
Mirasımdan, çok mu, olsa bu kadar payın?
Senin için, canını da verir bu dayın!”
Yıldız, yine bindi ata, düştü çöllere,
Uğrayarak tatlı, tuzlu, acı göllere,
Bir öğleyin, buldu yine yeşil çayırı,
Attan indi, yurd edindi ıssız bayırı.
“Dağarcığım, dökül!” dedi, altınlar aktı,
Peri Sultan, pencereden hayretle baktı.
Geldi derhal iki elçi, elinde ok, yay,
Dedi: “Sana muntazırdır Zümrüttü Saray!”
Yıldız Tekin, yine tatlı sözlere kandı,
Kül altında sönmüş olan derdi uyandı.
Koştı, Dünya Güzeli’nin çıktı yanına,
Yine aşkın bir şimşegi çarptı canına.
Sultan dedi: “Dağarcığın, hüsnüme lâyıık!
Sevdiğinden esirger mi bunu, bir âşık?”

Yıldız dedi: “Esirgemem senden cihanı,
Sana feda, bu dertlinin canı, cinânı!”
Sultan dedi: “Hayır, sana lâzım hayatın,
Ticarette ölçülecek gücün, sebatın.
Çabuk yetiş, işler ara, paralar kazan;
Yoksa, seni kelle eder mutlaka, baban...”
Yıldız baktı, sevgisinin karşılığı yok,
Yüreğine saplandı bir yıldırımli ok.

Küstü aşkın düzenine, bahtın nazma,
Mahzun mahzun avdet etti Üç yolağzı'na.

Kardeşleri, kazanmıştı üçer bin altın,
Heybelerle dolmuş idi yanı, her atın.
Küçük dedi: "Talih bana, etmedi yardım,
Kazanmıştım, fakat sonra elden çıkardım."
Kardeşleri, istediler etmek iane;
Küçük dedi: "Kazanç sizin; ondan bana ne?
Ben isterim görmek, nedir bahtımın sonu,
Sonum ölüm olsa bile, isterim onu!"
Korkunç Hakan, anlayınca işi, bağırıldı,
Huzuruna Başcellâdı hemen çağırıldı,
Dedi: "Bunun kafasını kesecek, sensin!
Kıymaz isen, koca başın kesilir senin!"
Verdi ona Şehzadeyi, dağa gönderdi,
Onun kanlı gömleğini çabuk isterdi.

Cellât, aldı Şehzadeyi, girdi ormana.
Satırını indirecek iken civana,
Yıldız dedi: "Vurma beni, babam peşiman
Olur bir gün, ocağını eder perişan..."
Cellât vardı düşünceye, dedi:" Pek doğru!
Padişahın nesidir bu? Yavrusu, oğlu!
Bugün kızmış ise, yarın geçer hiddeti,
Sonra benim bu başıma çöker şiddeti...
Neme lâzım... ben'öldürmem bu yiğit eri,
Bir gün, benden ister ise, veririm diri."
Şehzadeye: "Var, git!" dedi, kesti bir tavşan,
Gömleğini baştanbaşa buladı al kan.

Han'a dedi: "Gözünüzün dökün yaşını,
Bir vuruşta kestim onun başını!
Han, ağlardı için için, her gün, her gece,
"Nasıl kıydım evlâdına..." derdi gizlice.

Bir ay sonra, bir gün, Gözeü, gördü ovada,
Bir otak ki, elmasları parlar havada.
Bir orduyu barındıran yüce bir Divan...
Padişaha arzettiler: Güçlü bir Hakan,
Ordusuyla gelmiş, konmuş şehrin önüne.
Halk diyor ki: "Yine düştük bir kara güne!"
Hakan dedi: "iki atlı, giderek yakın,
Düşman mıdır, memlekete var mı bir akın,

Tahkik etsin meseleyi, anlasın işi!"
Gözcü dedi: "Gelmektedir bir elçi kişi."
Altın cepken, elmas yenli bir gürbüz civan,
Padişahın, geldi, durdu önünde, divan.
Dedi: "Ey Han! biz yolcuyuz, düşman değiliz.
Bir göçebe yahşi iliz, yaman değiliz!
Peri Sultan yalvarıyor: "Beni bahtiyar
Etmek için, üç oğlunu alarak Hünkâr,
Bugün teşrif buyursunlar lütfen, yemeğe!"
Han, sıkıldı "küçük oğlum öldü" demeğe,
Dedi: "Peki, başüstüne, emre uyarız,
Sultan bizi hatırlamış, ne bahtiyarız!"
Han, içinden dedi: "Yazık, küçük Şehzade
Sağ olsaydı, gelecekti şimdi birlikte...
Sorar ise, öldüğünü nasıl diyeyim?
Ah! ben kendi ciğerimi kendim yiyeyim!"

Bu ne büyük hunharlıktır.. Bu hunharlıktan
Kurtulmak için, geçmeliyim ben, Hünkârlıktan.”.
Aldı iki evlâdını, gitti otağa;
Yerde hah, benzerdi bir çiçekli bağa;
Tavan, bütün yakut, zümrüt ile bezeli,
Elmas tahtta oturmuştu. Dünya Güzeli.
Üç misafir, yerleştiler, Kız’la, sofraya,
Şanlı sofra, yayılmıştı bütün ovaya.
Dağarcıktan, durmaksızın altın akardı,
Şehzadeler, bu servete, şaşkın, bakardı.

Peri Sultan dedi: “Niçin küçük oğlunu
Getirmedin? Çoktan beri onun yolunu
Bekliyordum; onun ile barışacaktım,
Bugün, belki içinize karışacaktım.”
Hakan dedi: “Uç imtihan ettim, yenildi;
Kelle ettim; bana lâıyk oğul değildi.”
Peri Sultan, hıçkırarak kalktı sofradan,
Dedi: “Eyvah! Yüce şahin, uçmuş yuvadan!
Nasıl onu boğazladın, ey eh kanlı!
Değildi o, kıyılacak bir delikanlı.
Şu gördüğün şeyler: Çadır, sofra, dağarcık,
Bütün onun kazancıydı, elinden aldık.
Sakınmazdı Yedi Başlı Dev’den canını;
Zalim baba! nasıl döktün onun kanını?
Taht üstüne düştü, yanık ahlar çekerek,
Dedi: “Artık bana soğuk bir kefen gerek!”.
Padişahın benzi, kireç gibi solmuştu,
İki masum şehzadenin gözü dolmuştu.
Bu, anda bir atlı geldi, girdi çadıra,

Herkes baktı üstündeki koç bahadıra.
Sultan koştı, dedi: “işte benim Şehzadem!”,
Yıldız dedi: “Evet, benim! çekmeyin elem.
Bugün avda dolaşırken, bir Ala Geyik,
Kaçtı, düştüm arkasına, bir bağa girdik.
Eğilmiştim, tutacakken, gizlendi gözden...
Doğrulunca, ne göreyim... Buradayım ben!

Meğer, eksik görmüş de bu bensiz meclisi,
Gelmiş, bana yol göstermiş Sevgi Perisi!”.
Babasına döndü, dedi: “Affeyle beni,
Cellâdımı kandırarak, bozdum emrini.
işte benim kazançlarım! Fakat en üstün.
Dileklerim, iki şeydi, onlara bugün
Nail oldum: Birincisi, sevdiğim geldi, ikincisi,
Han önünde alnım yükseldi.”
Sultan dedi: “Ben seninim, baht senin oldu!”,
Hakan dedi: “Oğlum, artık taht senin oldu!”
Düğün dedi: “Bırakmayın beni yarma!”,
İki âşık, o gün erdi muratlarına...

KESİŐ, NE GÖRDÜN?

Bir zamanlar yoksul bir kadın vardı ve kadının üç kızı vardı. Kızlar her gün pamuk eğirirler, büklerler, iplik yapıp satarlardı. Başka gelirleri yoktu, yalnız bu işten kazandıkları az bir para ile geçinirlerdi.

İpliği her gün bir kız çarşıya götürür satardı. O gün de sıra küçük kızdaydı. Sabah erkenden küçük kız ipliği çarşıya götürdü, sattı. Evine dönerken, yolda bir Yahudi'nin elinde satılık bir tavuk gördü. O günkü kazançları beş kuruştu. Tavuğu dört kuruşa satın aldı. Bir kuruş kaldı. O bir kuruşla da mum satın aldı, evine döndü. Kardeşleri, küçük kızı karşıladılar. Elinde bir mumla bir tavuk görünce şaşırdılar:

— Tavuğu ne yapacağız, bütün ekme paramızı buna verdin, bizi bu gece aç bıraktın! dediler.

Küçük kız sesini çıkarmadı. Tavuğu götürüp kömürlüğe koydu, kapıyı kapatırken tavuk dışarı fırladı. Kız, tavuğu yakalamak için önünü kesmek istedi, ama tavuk evin kapısından da fırlayarak kırlara doğru uzaklaşmaya başladı. Tavuk önde, kız peşinde koşa koşa, bir ormanın içine daldılar. Akşam olmuş, ortalık kararmıştı. Tavuk bir kapının önünde durdu. Kapı kendi kendine açıldı, tavuk içeri girdi, kız da arkasından girdi. Baktı ki, burada havuzlar var, güller açmış, bülbüller şakıyor... Cennet gibi. Meyvenin yaşı ağaçta, kurusu yerde. Biraz daha gitti ve geniş bir açıklıkta

üç çadır gördü. Birincisi zümrütlü, ikincisi elmaslı, üçüncüsü inciliydi. Kız, bu güzel yerden çok hoşlandı. Çadırların içine baktı, çadırların her birinde bir altın karyola vardı. Her karyolanın üstünde beyaz ipekli kumaşlardan bir yatak vardı. Ondan başka, her çadırda bir mermer masa, birkaç sandalye ve daha pek çok eşya vardı. Her çadırın bir köşesinde de vurulmuş av kuşları vardı. İnsan namına kimseye rastlamadı.

Kız dağınık duran yatakları topladı, ortalığı sildi süpürdü. Sonra kuşları yolarak temizledi, mutfakta pişirdi. Her birinin sofrasını ayrıca hazırlayarak yemeğini, suyunu, kahvesini yerli yerine koydu. Bütün bu işleri yaptıktan sonra, sık ağaçların arasına saklanıp bekledi.

Akşam oldu, üç genç Şehzade çıkageldi. Çadırlarına girdiler ve her şeyi hazır buldular. Büyük Şehzade sandı ki, ortanca kardeşi hazırlamış. Buraya yabancı bir adamın girebileceği, hiç akıllarına gelmiyordu. Çünkü burası, ormanın en sık, en kuytu yeri idi. Buraya yabancı bir adamın girebilmesi, hiç akıllarına gelmiyordu. Burayı hiç kimse bilemezdi.

Sabah olunca atlarına bindiler, ava gittiler. Kız bunların gittiğini görünce gizlendiği yerden çıktı, ortalığı topladı, yatakları yaptı, her tarafı sildi, süpürdü, yeni gelen av kuşlarından yemekler yaptı. Her birinin yemeğini, suyunu kahvesini hazırladı. Tam gelecekleri zaman yine saklandı. Bu durum birkaç gün devam etti. Üç kardeş, artık bu işleri yapanın kendilerinden başka biri olduğunu anlamışlardı.

Bir gün kardeşler oturmuş konuşuyorlardı. Bütün bunları yapan kimdir, diye düşünüyorlardı. Büyük Şehzade: "Yarın ben kalır, gizlenip gözetlerim. İşimizi gizlice yapan her kimse anlaşılacak olur" dedi.

Sabah olunca iki kardeş gitti, büyük kardeş çadırında kaldı. Bir tarafta gizlendi, bekledi, ama ne gelen var, ne de giden... Sonunda uykuya yenik düştü. Kız, Şehzadenin uyuduğunu görünce ortaya çıktı. Yine yatakları topladı, ortalığı sildi, süpürdü, her tarafı temizledi. Bütün işleri bitirdikten sonra eski yerine saklandı. Akşam oldu, büyük Şehzade uyandı, yine her şeyi hazırlanmış gördü. Kardeşleri geldiler, sordular. Uyyakaldığını, bir şey göremediğini söyledi.

Bir sonraki gün ortanca kardeş kaldı ama o da uyudu. Sıra küçük kardeşe geldi. Büyük kardeşler gittikten sonra küçük kardeş parmağını yardı, içine tuz koydu, kendisini uykuya verdi, yalandan uyur gösterdi. Kız, küçük Şehzadenin gerçekten uyuduğuna inandı, gizlendiği yerden çıktı. Yatakları yaptı, ortalığı sildi, süpürdü, yemekleri pişirdi. Tam saklanacağı zaman, küçük Şehzade, kızın kolundan tuttu:

— Kimsin sen, in misin, cin misin? dedi.

— Ne inim, ne cinim, sizin gibi bir insanım, dedi kız.

Sonra başından geçenleri Şehzadeye anlattı. Sonra şu sözleri söyledi:

— Neden beni gözetlediniz? Beni kardeşleriniz de görecektir şimdi.

Şehzade:

— Seni benim çadırıma götürüyüm, kardeşlerim oraya gelmezler. Biz, birbirimizin çadırına girmeyiz. Onlar seni görmezler, ben de “bir şey görmedim” derim.

Kız, küçük Şehzadenin çadırında gizlendi. Akşam avdan dönen kardeşler, “Ne gördün?” diye sordular. Küçük Şehzade hiçbir şey görmediğini söyledi. Belki göze görünmeyen biri olduğunu ve zararı dokunmuyorsa gizli kalmasının belki iyi olacağını söyledi. Büyük kardeşler “Peki” dediler, bir daha gizli adamın kim olduğunu anlamaya kalkışmadılar. Bir zaman böyle geçti. Kız, sürekli hizmetlerini görüyordu.

Zaman geçti ve ülkenin Padişah’ı büyük bir devletle savaşmaya karar verdi. Oğullarının yanına atlılar gönderdi ve gelip ordulara komutanlık yapmalarını istedi. O gece üç kardeş, gizlice konuştular, sabah erkenden yola çıkmaya karar verdiler. Sabah erkenden öteki Şehzadeler hazırlanmıştı. Küçük Şehzade, çadırına girdi. Kız uyuyordu, uyandırmadı. Bahçeden koparmış olduğu güllerle yatağın içini, dışını donattı. Bir mektup yazdı, yastığının üstüne koydu, çıktı gitti.

Kız uyanınca Şehzadeyi göremedi. Çadırın aralığından dışarı baktı ve öbür çadırların ortada olmadığını gördü. Yatağa dönünce, yatağın güllerle donatılmış olduğunu gördü. Yastığın üzerindeki mektubu da görmüştü. Mektubu okudu. Şehzade, cepheye gitmek üzere olduğu

için kendisini götüremediğini, savaş bitince yine yanına geleceğini yazıyordu. Kız çok üzüldü. Artık burada kalamam, o nereye giderse ben de arkasından giderim, diyerek, atların izlerini takip ederek yürümeye başladı. Bir saat kadar yürüdükten sonra, bir Keşişe rastladı. Keşişe:

— Sen giysini bana ver, dedi, ben de giysimi, elmaslarımı, mücevherlerimi sana vereyim, dedi.

Keşiş:

— Ben kadın kılığı ile nereye gidebilirim?

— Karşıda bir orman var, oraya git, ağaçların sıklık yerinde bir kapı göreceksin. Kapıyı aç, içeri gir. Güzel bir bahçenin ortasında incili bir çadır görürsün. Çadırın içinde bir yatakla, dinlenmek için gerekli olan her şey var. Bundan başka, çok sayıda altın, elmas, inci var. Burada, ihtiyacın olan her şeyi hazır bulacaksın.

Anlaştılar ve giysilerini değiştirdiler. Kız, keşiş kılığına girdi. Bir saat kadar daha yürüdü. İleride, üç Şehzadenin bir ağaç altında oturduklarını gördü. Bunların yanına gelerek selam verdi, oturdu. Şehzadeler atlarına binip yola düşünce, o da birlikte yürümeye başladı. Küçük Şehzade en gerideydi. Kızı düşündüğü için çok meraklıydı. Keşişe sorayım, belki bir haber alırım, dedi.

Keşişe sordu:

— Keşiş, ne gördün?

— Yar yatar gördüm.

Gül kokar gördüm:

Nazlısından ayrılmış.

Kendini göçer gördüm.

Şehzade bu sözleri çok sevdi. Kızı yalnız bırakmıştı, ama babasının da emrini karşı koyamazdı. Çok üzgündü. Can sıkıntısından, yol boyunca hep “Keşiş, ne gördün?” diye sordu. Keşiş de aynı sözleri tekrarladı. Sonunda, keşişin yaya yürümesine gönü razi olmadı. Bir saat keşiş, bir kendisi biniyordu ata. Böylelikle yol alıyorlardı. Büyük kardeşleri, bu hali görerek kızıyorlar, “Keşişi neden başına bela ettin?” diyorlardı.

Sonunda saraya vardılar. Küçük Şehzade, keşişe bir dükkân açtı babalarının memleketinde. Eski halılar, eski çiniler ve çeşitli eski şeyler satmaya başladı. Şehzade, her gün Keşiş'in yanına geliyor. "Keşiş, ne gördün?" diye soruyor, o da aynı sözleri tekrarlıyordu.

Sonra savaş bitti ve barış imzalandı. Padişah, savaş bitince oğullarını evlendirmek istedi. Küçük Şehzade'ye küçük vezirin kızını alıyordu. Düğün kuruldu. Şehzade dükkâna geldi, keşişin yanına oturdu.

— Bugün düğünümüz var. Sen de gelmelisin, dedi.

Sonra yine sordu:

— Keşiş ne gördün?

Keşiş kızdı:

— Şehzadem evleniyorsun, bu sözü unutmayacak mısın artık?

"Yar yatar gördüm,

Gül kokar gördüm:

Nazlısından ayrılmış.

Kendini göçer gördüm."

Keşiş kirada oturduğu eve gidip, ev sahibi kocakarıya dedi ki:

"Birlikte düğüne gideceğiz, hazırlan." Sandığından, güzel bir düğün giysisi çıkardı Giysisini giyerek kocakarının yanına geldi. Kocakarı şaşkınlıkla:

— Seni çirkin bir keşiş sanıyorduk; ama sen, dünya üzerinde güzellikte eşi olmayan bir kızmışsın!

— Sen, Keşiş'in annesi olacaksın, dedi kız, ben de onun kız kardeşiyim diyeceğim. Yani senin kızın olacağım!

— Peki, senin gibi güzel bir kıza yalancılıktan da olsa, anne olmak güzeldir.

Kız gerçekten dünya güzeliydi. Düğünde, herkesin gözü bu kızdıydı. Hatta Şehzade'nin annesiyle sultanın annesi, gizlice konuştular:

“Bizim gelin de çok çirkin. Şehzade beğenmez de, babasının evine geri gönderirse, hem çok ayıp olur, hem de düğünün hiç tadı kalmaz. Bu gece Şehzade’yi aldatmaktan başka çare yok. Keşişin kız kardeşini gelin diye odasına koyarsak, bu gece Şehzade’nin gözleri kamaşır. Sonra karısına da aynı gözle bakacağından onu da güzel görür.”

Böylece, gelinin giysilerini keşişin kız kardeşine giydirdiler. Elmaslarını, incilerini, ona taktılar ve gelin odasına koydular.

Şehzade onu görünce içinden bir “Ah!” çekti. Tıpkı ormanda bıraktığı sevgilisine benziyordu. Bir elma ikiye bölünmüş, yarısında o kız, öbür yarısında da bu kız olmuştu. Hem seviniyor, hem üzülüyordu. Öbüründen ayrıldığı için iç sıkıntısı çekiyordu. Küçük vezirin kızı da ona benzediği için kendini pek mutlu sayıyordu.

Gelinle güveye büyük bir tepsi içinde meyveler getirildi. Elma, armut, şeftali, ayva, üzüm gibi taze yemişlerin hepsinden vardı. Cariyeler, tepsiyi bir altın masa üstüne koydular. Sultanla şehzade, karşılıklı olarak meyve masasının birer tarafına oturdular.

Sultan bir elma soyuyordu. Nasılsa azıcık parmağını kesti. Şehzade, hemen incili mendiliyle sultanın kesilen sol elini bağladı. Sağ elinin parmağına da, dünyada eşi bulunmayan bir zümrüt yüzük attı.

Sabah olunca, kız evine geldi keşiş kılığına girip dükkâna gitti. Biraz sonra Şehzade de oraya geldi.

— Şehzadem, memnun musun? diye sordu keşiş.

— Evet, çok memnunum. Sultan Hanım kaybettiğim güzele çok benziyor, ama öbürünün halini düşündükçe çok üzülüyorum. Söyler misin, keşiş, ne gördün?

— Şehzadem, artık evlendin, o kızcağızı bıraktın ama hâlâ “söyle” diyorsun. Artık, bir zamanlar gördüğüm o acıklı görüntüyü sana söylemeyeceğim. Sen de unut gitsin. Hem erkekler, sevgililerine verdikleri sözleri çabuk unuturlar.

Keşiş, gözlerinde beliren iki damla yaş Şehzadeden gizlemek için, yüzünü saklamak istedi. Şehzade, keşiş’in parmağındaki eşsiz zümrüt yüzüğü gördü o an.

— Aman Keşiş, bu zümrüt yüzüğü nereden aldın? Ben bunun aynısını, bu gece Sultan Hanım'a verdim. Bunun başka bir eşi de hiçbir padişahın hazinesinde bulunmaz.

Keşiş, hemen sağ elini indirdi, gözlerinin yaşını gizlemek üzere sol elini kaldırdı. Şehzade, bu kez de, sol elinde kendi adının ilk harfini taşıyan incili mendili gördü:

— Aman Keşiş! Bu mendil, benim mendilim! Bak, köşesinde adının ilk harfi de işlenmiş. Bu mendili, dün gece Sultan Hanımın eline ben bağladım. Bu yüzükle bu mendil, nasıl oluyor da senin yanında bulunuyor? Yoksa sen bunları çaldın mı?

— Hayır Şehzadem. Hırsız değilim ben. Sultan Hanıma verdiğiniz bu şeylerin elime nasıl geçtiğini anlatmam gerekiyor. Bunun için, başımdaki keşiş şapkasını çıkarıp atmam yeterli, bütün sırlarım açığa çıkacaktır.

Keşiş başındaki şapkasını çıkarıp attı. Güzel saçları, bir anda omuzlarına döküldü. Şehzade, hemen ormanda gördüğü eski nişanlısını ve gelin odasında gördüğü yeni sevgilisini tanıdı. Her ikisi de, keşiş'in şapkası altında gizliymiş meğer!

Sonra, saraya haber gönderdi. Vezirin kızı, babasının evine gönderildi. Ardından kırk gün, kırk gece düğün yapıldı. Muratlarına erdiler...

ZİYA GÖKALP

ALA GEYİK

Çocuktum, ufacıktım, Top oynadım, acıktım.
Buldum yolda bir erik, Kaptı bir Ala Geyik.
Geyik kaçtı ormana, Bindim bir ak doğana.
Doğan, yolu Şaşırdı, Kaf Dağı'ndan aşırđı,
Attı beni bir göle; Gölden çıktım bir çöle.
Çölde buldum izini, Koştum, tuttum dizini.
Geyik beni görünce, Düştü büyük sevince.
Verdi bana bir elma, Dedi: "Dinlenme, durma,
Dağdan yürü, kırdan git, "Altın Köşk"e çabuk yet.
Seni bekler ezeli, Orda "Dünya Güzeü".
Bin yıllık çile doldu!" Bunu dedi, sırroidu.

Yedim sırlı elmayı,
Gördüm gizli dünyayı.
Gündüz oldu, geceler;
Ak sakallı cüceler, ,
Korkunç devler hortladı,
Cinler, cirit oynadı.
Kesik başlar yürürdü,
Saçlarını sürürdü.

Bir de baktım, melekler,
Başlarında çiçekler,
Devlere el bağıyor,
Gizli gizli ağlıyor.
Kılıcımı çıkardım,
Perileri kurtardım.
Kurtardığım periler,
Adım adım geriler,
Kanadını açardı,
Selâm verir, kaçardı.

Az, uz gittim, dolaştım,
(Altın Köşk) e ulaştım.
Bir kapısı açıktı,
Öteki kapanıktı.
Kapalıyı açarak,
Açığa vurdum kapak.

At önünde et vardı,
İt, ot yemez, ağlardı;
Otu ata yetirdim,
Eti ite yedirdim.
Açtım bir elmas oda;
Dev şahını uykuda
Gördüm, kestim başını,
Dedim: "Ey ifrit! hani,
Nerde "Dünya Güzeli?"
Dedi: "Elinde eli!"

Döndüm, baktım:
Bir Kırgız Elbiseli güzel kız,
Durmuş, bakar yanımda,
Şimşek çaktı canımda.
Güldü, dedi: "Türk Beyi!
Tanıdın mı geyiği?
Kimse, beni bu devden
Alamazdı; ancak sen,
Kaya deldin, dağ yardın,
Geldin, beni kurtardın."
Ah o imiş, anladım,
Sevincimden ağladım,
Dedim: "Turan Meleği!
Türkün yüce dileği!
Yüz milyon Türk, bu anda
Seni bekler Turan'da.

Haydi, çabuk varalım,
Karanlığı yarakm;
Sönük ocak canlansın,
Yoksul ülke şanlınsın."
İndik, iti okşadık,
At sırtına atladık.
Geçtik nice dağ, kaya,
Geldik Demirkapı'ya.
Kapanması, çok yıldı,
Açıl! dedim, açıldı.
Yol verince gizü Yurt,

Aldı bizi bir Bozkurt,
Kaf Dağı'ndan geçirdi,
Türk Eli'ne getirdi.

ASLAN BASAT NASIL DÜNYAYA GELDİ ?

Bayandır Han, her yıl, yirmi dört Beyi
Çağırır, toplardı ulu derneği.
Koyundan, sığırdan, attan, deveden
Kurbanlar keserdi, verirdi Şölen.
Dolardı bin havuz şarap, bin kımız;
Tepeler gibi et... Yiyen, sayısız!
Gene geldi bir gün, Şölen'in çağı,
Bayandır, kurdurdu altın otağı.
Çiçekli halılar döşetti yere,
Ulaklar gönderdi bütün Beylere:
"Kurulsun yirmi dört Boy'dan Kurultay,
Getirsin yamnda her Bey, bir Alay!"
Lâkin Han, "kim kısır, bileyim iyi"
Diyerek, bu sefer bozdu töreyi:
Üç otağ kurdurdu : kızıl, ak, kara.
Buyurdu sorgucu al Çavuşlara:
"Gelince her Beyin Alayı, Tuğu,
Öğrenin: erkek mi, kız mı çocuğu.
Kızı olan, konsun kızıl otağa,
Oğlu olan, insin akçıl otağa.

Bahtı kara bir Bey, kızsız, oğulsuz
Varsa, onu kara yurda koyunuz.
Kimin ki, Tanrıdan, ak değil bahtı,
Olamaz bu ilde bir altın tahtı;
Döşeyin altına siyah keçeler,
Kara koyun eti verin; yerse yer,
Yemezse, otaktan çıksın da gitsin,
Levmi, bize değil, Tanrıya etsin..”

Tan rüzgârı salkım salkım eserken,
Atlar, sahibini görüp kişnerken,
Okurken horozlar, sabah ezanı,
Göç ederken boy boy kuşlar kervanı,
Gün vururken göğsü güzel dağlara,
Seçilirken artık gökte, ak, kara,
Bezenirken Türkün kızı, gelini,
Her gün bekler arar biribirini.
Bugün de sarayı açarken doğu,
Parlarken ufukta yaldızlı tuğu,
Gün Han, ordusuyla cenge inerken,
Yıldızlar, bir başka ufka sinerken,
Yirmi dört Boy Beyi, ata bindiler,
Her biri, bir boyla dağdan indiler.
Bir büyük Bey vardı, (Uruz Han), adı,
Kırıktı bu Beyin kolu, kanadı;
Oğlu, kızı yoktu, yaşardı mağmum,

Dünyanın en tatlı zevkinden mahrum.
Uruz Han, o gece çıktı otaktan,
Gördü ki atlılar geçer uzaktan,
Bindi kırk yiğitle yağız atına,
Doğrulttu dizgini, Han'ın katma.
Sevinçle saraya gelince bu Han,
Çavuşlar dediler: "Böyledir ferman!",
Kondurdular onu, kara otağa,
Serdiler bir kara keçe toprağa;
Dediler: "Burada oturup ey Han,
Yiyiniz bir yahni kara koyundan."
Uruz Han dedi ki: "Benden aşağı
Beyler, tuttular ak, kızıl otağı;
Bir kara yüzlülük var mı ki bende,
Kara otağ oldu yerim, Şölende?
Ne kılıcım kında, ne sofram şansız,
Bu ok, bana nerden geldi apansız?
Söylesin, bir suçum varsa, bileyim,
Bu ilde o Han'sa, ben de bir Beyim!
Çavuş dedi: "Han'ın budur buyruğu :
Sorunuz, Beylerin var mı çocuğu?
Kızı olan, konsun kızıl otağa,
Oğlu olan, insin akçıl otağa.

Bahtı kara bir Bey: kızsız, oğulsuz
Bulursanız, kara yurda koyunuz!
Kimin ki, Tanrıdan, ak değil bahtı,
Olamaz bu ilde bir altın tahtı.
Döşeyin altına siyah keçeler,
Kara koyun eti verin; yerse yer,
Yemezse, otaktan çıksın da gitsin,

Levmi bize değil, Tanrıya etsin!”
Uruz Han, kalkarak, yiğitlerine
Dedi: “Evimize dönelim gine.
Gideyim, Ozan’dan kara bahtımı
Sorayım: ben miyim sebep, karım mı?”
Geldi eve, baktı: Güneşi paslı :
Karısı siyahlar giyinmiş, yaşlı.
Dedi: “Ey ömrümün yoldaşı karım!
Bugün hem sen yaşlı, hem ben ağlarım.
Sezdin mi, var benim başımda matem?
Doğdu mu kalbine, çektiğim elem?
Ondan mı, sen böyle giydin karalar?
Bilsen, bu renk, beni nasü yaralar...”
Burla Hanım dedi: “Gizliydi derdini,
Senden, nice yıldır, onu gizlerdim.

Sen evde değilken, giyer siyahlar,
"Kısır kaldım!" diye çekerdim ahlr.
Uruz Han dedi ki: "Demek, bu siyah
Bahtımız, sendenmiŐ... Senden bu günah!
Han'ın otağına bugün gittim de,
Anladım, yok benim yerim Şölen'de."
Burla Hanım dedi: "Sözün dolaŐık,
Anlat ne geldiyse başına, aşık."
Uruz dedi: "Gittim Han'a bu sabah,
KarŐıma her çıkan renk, oldu siyah.
Kondurdular beni kara otağa,
Serdiler bir siyah keçe, toprağa,

Dediler: "Burada oturup ey Han!
Yiyiniz, bu yahni, kara koyundan;
 nk  bugün Han'ın budur buyruğu
 ğrenin, Beylerin var mı çocuğu.
Kızı olan, konsun kızıl otağa,
Oğlu olan, insin akçıl otağa.
Bahtı kara bir Bey, kızsız, oğulsuz
Bulursanız, kara yurda koyunuz.
Kimin ki, Tanrıdan, ak değil bahtı,
Olamaz bu ilde bir altın tahtı.

Döşeyin altına siyah keçeler,
Kara koyun eti verin; yerse yer,
Yemezse, otaktan çıksın da gitsin,
Levmi bize değil, Tannya etsin!”
“Ah şimdi anladım, tutulmuşum ben,
Bu kara yazıya, senin yüzünden!
Kılıcım kınında öcsüz duramaz,
Oğlu olan, bana bıyık buramaz!
İstersen, akmasın toprağa, kanın,
Söyle, niçin kısır kaldın, ey kadın!”
Burla dedi: “Bırak bu acı sözü;
Yılmaz, Türk kızının, ölümden gözü.
Kimseye faş değil, bu sırrın özü;
Onu benden değil, git, sor Tanrıdan!
Durma, sen otağı kurdur ovaya,
İç ili, dış ili çağır sofraya,

El açsın Altı Ok, birden, duaya,
İstesin Tanrıdan bize bir oğlan.
Durma sen, Őölenler topla ki yaz, kış,
Yirmi dört Boy Beyi eylesin alkış,
Alkış alkıştır, kargış kargış,
Onlar ne dilerse, verir yaradan.
Uruz Han, Beylere haber gönderdi,
Açtı ala otağ, halılar serdi;
Koyundan, sığırdan, attan, deveden
Kurbanlar keserek verdi bir Şölen.
Doldurdu yüz havuz Şarap, yüz kırmız;
Etler tepe gibi; yiyen, sayısız...
Saatlerce sürdü içki ile aş,
Őölenin sonunda, başladı KenğeŐ :
Uruz Han dedi ki: "Ey yüce Şölen!
Gizli değil size, başıma gelen :
Oğlum yok! Han, beni çekti yasağa,
Kondurdu Şölen'de kara otağa.

Şüphesiz, anlatmak istiyordu Han :
Yoktur benden sonra yerimi tutan.
Doğru ya! ölürsem, bu yurt, bu ocak,
Tahtım, tacım, ordum kime kalacak?
Dilerim Tanrıdan, yurduna örnek
Olarak bir karar versin bu dernek.
Yirmi dört Boy Beyi, eylesin alkış!
Alkışı alkıştır, kargışı kargış!

İstesin bu eve, bir yiğit kızan;
Onlar ne isterse, verir Yaradan.”
Duaya, yürekten el açtı şölen,
Uruz’a bir oğul istedi gökten;
Hepsinde itimat vardı duaya.
Dokuz ayla on gün, girdi araya,
Uruz’a bir oğul verdi Yaradan,
Talihi kurtuldu artık, karadan.

NASIL ve NEREDE BÜYÜDÜ?

Karanlık bir gece, sabaha yakın,
Oğuz'un üstüne, geldi bir akın.
Bu akın, atadan kalma bir öçtü;
Ürktü Oğuz İli, uzağa göçtü.
Bir saza uğradı yolu, giderken,
Uruz Bey'in oğlu, düştü beşikten.
Komşu bir arslanın yavrusu yoktu,
Görünce çocuğu, bağrına soktu,
Götürdü yavrusuz kalmış inine,
Oldu ona, gümrah sütlü bir nine.
Yıllarca emerek hep arslan sütü,
Çocuk, bu karanlık inde büyüdü.
Yıllar geçti, Oğuz ordusu, gine
Döndü, otağ kurdu eski yerine.
Bir gün, taht üstünde, Hanların Hanı
Otururken, geldi ilki çobanı.

Dedi: "Bir arslan var, benzer insana;
Yahut bir insan ki, benzer aslana.
Her gün sazdan çıkar, bize saldırır,
Süt emen tayları dağa kaldırır."
Yirmi dört Boy Beyi, Ulu Divan'da Hazırdı.
Kayı'nın Beyi o anda Kalktı,dedi:
"Ey Han, sizce de malûm,
Göçte kaybolmuştu bir küçük oğlum.
Düşümde dediler: "Bulmuş bir arslan;
Bir gün getirecek sana, bir çoban.
Emredin, Beylerle saza gidelim,
Bu düzme arslanı elde edelim!"
Han dedi: "Şimdiden gözlerin aydın!
Haydi Beyler! binin, gidin, arayın!"
Yirmi dört Boy Beyi, hemen bindiler,
Arslanın inine sürüp, indiler.
Baskınla kaçırıp dişi arslanı,
İnden çıkardılar gürbüz oğlanı;
Kayı Beyi, aldı, bağrına bastı,
Çıkardı yayını, boynuna astı,
"Dedi: "Sen Kayısın, Oğuzsun, Türksün!
Senden, dostlar değil, düşmanlar ürksün!"
Çocuğu, babası, eve gönderdi,
Anası, Oğuz'a bir Şölen verdi.
Şölen'de içerken Oğuz Beyleri,
Korkut Ata çekti onu, ileri,
Dedi: "Oğlum, senin ataların Kayı,

Oğuz Han'dan almış bu altın yayı.
İlk Hanlık, çıkmıştı Kayı boyundan,
Son Hanlık, gelecek onun soyundan!
Soyun, bu son taçla bahтта kalacak,
Saltanat durdukça tahтта kalacak!
Senden de bu ile gelecek imdat,
Onun için, ben sana "Basat" koydum ad!.

ZİYA GÖKALP

DAHA KÜÇÜK BİR ÇOCUKKEN, KIZGIN BİR BOĞAYI NASIL YENDİ?

Uruz Han, bu sene, Bayandır Han'ın
Göçüne karışmış, konmuştu yakın.
Çocuğu, burada yoldaşlar buldu;
Onlarla aşığa, topa koyuldu.
Meğerse, meydanda, her bahar, her güz,
Döğüşe çıkarmış deveyle öküz.
Gelirmiş bir yandan, kızgın bir boğa,
Çıkarmış önüne bir korkunç buğra.
Bunlar boğuşurken, kanlar akarmış,
Yirmi dört Beyle Han, köşkten bakarmış.
Bir gün, boğa, gine er meydanında
Göründü, üçer alp, her bir yanında.

Çocuklar oynardı gene orada,
Denildi: “Kalmayın sakın burada!”
Kaçtılar, her biri, tuttu bir yolu,
Lâkin teprenmedi Uruz’un oğlu,
Dedi: “Yılmaz gözüm, kurttan, boğadan!
Er olan, çekilmez, onundur meydan!”
Bu anda çözdüler hep zincirleri,
Boğa, ağır ağır geldi ileri,
İstedi çocuğun girmek kanma,
Çocuk, bir sert yumruk vurdu alınına;
Boğa, adım adım çekildi geri,
Fakat gine döndü, geldi ileri.
Yürüdü önüne kahraman çocuk,
Dayadı alınına demir bir yumruk.
O itti ileri, bu itti geri,
Güçleri denk geldi, yenmedi biri.
Alp dedi: “Düşmesin diye bir çardak,
Direkten vururlar ona, bir dayak.

Ben bunun alınma dayak mı oldum?
Düşmesin diye mi uğraşıyordum?”
Çocuk, birdenbire yoldan savuldu,
Yumruğunu çekti, boğa kurtuldu;
Hızlı hamlesiyle tutunamadı,
Yüzü üstü düştü, bağı kanadı.
Kahraman, el vurdu hemen bıçağı,
Başını keserek attı uzağı.
Alkışla geldiler Oğuz Beyleri,
Dediler: “Bin yaşa, ey meydan eri!
Sen bugün gençliğe büyük şan verdin,
Oğuz’a bir yeni kahraman verdin!”
Babası, oğlunun alnından öptü,
Dedi: “Helâl olsun ananın sütü!”.
Dede Korkut geldi dedi: “Uruz Han!
Oğluna Beylik ver, taht ver, durmadan.
Ver bir sürü koyun, at, sığır, deve,
Kondur onu, altın başlı bir eve.
Canına, şansızlık hâli, tak etti.
Boğayı yendi, bir unvan hak etti.
Adını ben verdim: Olsun (Boğaç Han),
Yaşını kul vermez; versin Yaradan!”
Babası, oğluna ev, ocak verdi,
Çekti ulus’undan, bir oymak verdi.

ZİYA GÖKALP

OĞUZ İLİNİ TEPEGÖZDEN NASIL KURTARDI?

Göçerdi her sene Oğuz, yaylaya;
Göçerken, dizilir Boy'lar, sıraya,
Ön safta Kayı'nın boyu geçerdi,
Uzunpınar'dan, ilk, o su içerde.
Yine bir yaz günü, Oğuz göç etti,
Önce Sarı Çoban, pınara yetti.
Baktı ki, ansızın koyunlar ürker...
Bir de ne görüsn kü, çıplak periler,
Oynarlar kumsalda, suyun içinde...
Dedi: "Ben böyle iş görmedim Çin'de!"
Atıldı, birinin tuttu belinden,
Fakat peri, hemen kaçtı elinden.
Dedi: "Madem elin dokundu bana,
Borçluyum ey çoban, bir oğul sana.
İyi bil ki, büyük vebale girdin,
Oğuz'un başna belâ getirdin!"

Koyun ürktü, kaçtı, çoban dedi :
“Ah! işlemeden bir suç, kazandım günah.
Bir peri tutayım derken, Uruz’a,
Felâket getirdim şanlı Oğuz’a!...”
Bir yıl sonra, yine Uzunpınar’a
Geldi çoban, kondu kumsal kenara.
Bir peri göründü, dedi: “Ey çoban,
Oğuzu kıracak ettiğin ziyan!...
Sana bir meşin top getirdim, hopla
Çocuklarla, her gün, bu meşin topla.”
Topun şekli, korku verdi çobana,
Kaçtı, uzaklardan tuttu sapana.
Vurdukça büyüdü, oldu bir yığın.
Dedi: “Bana arük talihim dargın!”
Bıraktı yığını, daldı işine,
Kaçan sürüsünün düştü peşine.
Geçti bu sırada, Hanların Hanı,
Beylere gösterdi yerde yatana.
Bir yiğit, bu topu tuttu çomağa,
Vurdukça büyüdü, benzedi dağa.
Hayrete düşürdü bu iş, Uruz’u,
Çizmesiyle tepti, değdi mahmuzu,
Yarıldı, gördüler topun içinde,
Tepesi tek gözlü korkunç bir gövde...
Uruz Koca, dedi Bayandır Han’a :
“Basatla beşleyim, ver şunu bana!”;
Han, “Peki, al” dedi. Eve getirtti,
Bir taya buldurdu, verdi, emzirtti.
Taya, kör memeyi verdi çocuğa,
Çocuk bir çekince, döndü sucuğa.

İkinci çekişte kanını aldı,
Üçüncü çekişte canını aldı.
Tayalar, hep böyle veriyordu can...
Dedi: "Süt veriniz, günde bir kazan".
Çocuk kanmaz oldu bir kazan süte,
Dedi: "On kazan süt isterim günde!"
Çocuklarla bazen kırdı gezerdi,
Kiminin burnunu koparıp yerdi,
Kiminin kulağı ağzına girer,
Bir daha çıkmazdı. Bir gün, anneler,
Kopardılar hepsi birden vaveyla,
Geldiler, Uraz'a ettiler şekva...
Uruz, kaç defalar döğdü çocuğu,
Baktı ki dinlemez asla buyruğu,
Usandı, evinden dışarı attı;
Geldi, ona peri annesi çattı.
Bir yüzük verdi "Yad" denilen "kaş"tan,
Dedi: "Korkma artık demirden, taştan!"
Tepegöz, Oğuz'dan gitti uzağa,
Çıktı (Kanlı Kaya) adlı bir dağa.

Yol kesti, ad aldı, oldu harami,
Başladı kırmağa Türkü, Acemi.
Bayandır Han dedi: "Kutludur bu yurt!
Barınamaz burda ne haydut, ne kurt!".
Emretti Başbuğu Salur Kazan'a:

"Bir ceza verin bu düzen bozana!"
Kazan dedi: "Demir donlu Mamak'ı
Göndereyim, şuna çalsın mızrağı!".

Mamak bindi, gitti Kanlı Kaya'ya,
önce bir ok attı Deli Balta'ya;
Ok değdi göğsüne, geriye döndü;
Kılıç vurdu, o da dörde bölündü,
Nihayet, el attı ünlü mızrağa,
Kırıldı parçası, düştü uzağa.
Tepegöz, gülerek dedi: "Hey sersem!
Beni demir kesmez, yüzüğüm: Yesem!".
Mamak, tuttu onu sapan taşma,
Kayalar fırlattı gözsüz başına.
Taşlar da etmedi tenine tesir,
Tepegöz, Mamak'ı eyledi esir.
Kazan gördü, artık gelmiyor Mamak,
Dedi Karagün'e: "Sen git de bir bak!".
Karagün'le Kınık, Bayat, Alp Evren,
Afşar, Çepni, iğdir, Büğdüzlü, Emen...
Birbiri ardmca dağa gittiler,
Gidenin birinden gelmedi haber.
En sonra, askerle Kazan yürüdü,
Dağları; taşları duman bürüdü:
Kayı Uruz, Kayı Selçuk beraber...
Han, umdu, bu kere iyi bir haber;
Fakat çok geçmeden, bozuldu Oğuz,
Yaralandı Kazan, devrildi Uruz,
Kayı Selçuk öldü, askeri kaçtı,
Dede Korkut, beyaz bayrağı açtı.
Topladı yaralı düşen Beyleri,
Kalan yiğitlerle getirdi geri.
Matem çığhıyla doldu obalar,
Gözyaşları döktü birçok babalar..

Ođuz űrktű, gűçmek istedi gine,
 Tepegűz, sed gibi çıktı űnűne,
 Bu kűsműŐ çocuđu yoldan çevirdi,
 Aldı onu, eski yurda getirdi.
 Ođuz, gűçmek için yol bulamadı,
 Yedi kere kaçtı, kurtulamadı.
 Bayandır Han dedi: "Ey Dede Korkut,
 Senin sűzűn geçer, git, űunu okut!
 Onunla kesim kes, verelim haraç,
 Bizde koyun çoktur; onun karnı a."

Dede Korkut geldi, dedi: "Gűndelik
 Kaç yűz koyun yeter sana, ey Melik?"

Dedi: "Bana borcu, yirmi dűrt Boyun,
 Gűnde altmıŐ insan, iki bin koyun!"

Korkut dedi: "Beyim, bu hazne senin!
 İyi mi bitmesi, çabuk, haznenin?
 Gűnde beŐ yűz koyun sana atalım!"

Dedi: "Buna iki er de katalım;
 Lezzeti baŐkadır insan etinin!
 Bir de, bana iki aŐçı gűnderin!"

Korkut geldi, işi Han'a anlattı,
 İki insan vermek, halkı ağlattı.
 are yok, kesime razı oldular,
 Kızanlar sararıp, kızlar soldular.
 Yapađılı Koca ve Yűnlű Koca,
 AŞçı diye gitti o kanlı burca.
 Bir ihtiyaç vardı, Kabak Han adı;
 Varmış bunun yalnız iki evlâdı.

Tepegöz, birini önceden almış,
İhtiyara, yalnız bir oğlu kalmış!
Günler geçti, nöbet geldi, kalana,
Çocuğun anası, düştü figana.
Kadına dediler: “Bir şanlı ordu
Geldi, kırdı altın otağı kurdu.
Bu, arslan Basat’tır, yenmiş acemi,
Esir almış Zâl’in oğlu Rüstem’i.
İran seferinden gelmiş! git ona,
İste, bir kul versin, bedel oğluna.”
Kadın koştu, altın otağa geldi,
Matemi, feryadı göğe yükseldi.
Basat çıktı, sordu: “Ne var ey kadın?
Derdin nedir, niçin böyle ağladın?”
Kadın dedi: “Bilsen, ah neler oldu...
Oğuzun, kaygıdan, bağı kan doldu!
Sen gittin, ordular bozdun İran’da,
Bizi bir tek mahlûk ezdi Turan’da.
Ne çıktı, Huşrev’den aldın tahtını?
Ağartmadın Türkün kara bahtını...
Ne çıktı, Rüstem’in kırdın belini..
Sen yokken, ezdiler Oğuz İlini.
Alplar esir düştü, sen varamadın,
Onlardan birini kurtaramadın!
Ne Mamak kurtuldu, ne Büğdüz, Emen,

Ne Afşar, ne Bayat, ne de Alp Evren...
Hepsini kaptırdık bir kanlı deve,
Siyah bayrak açtık şimdi her eve.
Ah, sorma, ah sorma, kardasın Selçuk...

Onu da kaybettik, yasını tuttuk!
Ah sorma, ah sorma! Dayın Kazan'ı...
Yarasının, hâlâ akıyor kanı.
Ah sorma, ah sorma! Ey Kayı oğlu,
Baban Uruz'un da kırıldı kolu.
Tepegöz, o senin eski uőađın,
Çekilmiş sırtına Şu yüce dağın,
Bizden her gün alır beş yüz koyun bac,
Lâkin yine doymaz, yine gözü aç.
Ah nasü söyleyim... iki de adam,
Kanlı sofrasına ederiz ikram.
İki oğlum vardı, verdim birini,
Kalandan ayırır Şimdi Han, beni!
Ey Alplar Başbuğu! bir kul ver bana,
Oğlum için bedel vereyim Han'a!".
Basat dedi: "Eyvah! ölmüş kardeşim!
Ben yıldız ararken, sönmüş güneşim...
Babam, kolu kırık, dayım yaralı!
Soyumun gelini, kızı karah!
Şan, göçmüş vatandan; yurt, yarsız kalmış!
Alpların kemiği mezarsız kalmış!
Oğuz dert içinde, Kayı tasada!
Bozulmuş ne varsa, altın yasada!
Atlarım İnan'da yaparken akın,
Turan'in basma ne gelmiş bakın!".
Basat, hem kul verdi kadına, hem mal,
Dedi: "Artık baç yok! fakat yine al!
Ben varken, Tepegöz, varım! diyemez!
Değil insan, bir kuş bile yiyemez!"
Kadın ata bindi, gitti Oğuza,

“Müjde, oğlun geldi!” dedi Uruz’a.
Anası, babası, Hakka şükretti,
Yirmi dört Boy Beyi karşıya gitti.
Basat, babasının öptü elinden, Dedi:
“Tepegöz’e gidiyorum ben!”.
Kazan dedi : “Basat! umma zaferi,
Bu ,ne Hint çengidir, he Rum seferi...
Ölürsen, sönecek Oğuz’un ferî...
Nice koç yiğidi boğdu Tepegöz...
Derisi demirden, gövdesi mermer,
Yumruğu külüntür, parmağı hançer;
Ne ok deler onu, ne kılıç geçer...
Bir peri kızından doğdu Tepegöz!
Basat dedi : “Kazan, bir iman eri;
Düşünür cihâdı, anmaz zaferi;
Kul başlar, bitirir Tanrı, seferi!
Gideceğim! imdat bekliyor Oğuz.
Keserim, demirden olsa da başı!
Bana karşı durmaz yüzüğün kaşı,
Kırarım, Yeşim’den olsa da taşı...
Gideceğim! bana Tanrı kılavuz!
Basat geldi eve, yaşlı anası,
Oğlunu görünce, çıkardı yası;
Bağrına basarak öptü yüzünden,
Dedi: “O gittiyse, seni buldum ben!
Basat dedi: “Ana, çıkarma yası,
Bitmeden oğlunun kanı davası;
Öcü bana düşer, sana karası:
Düşman sağ durdukça, bize yok sevinç!
Gidiyorum! eğer vurursam şunu,

Bitirirsem bu son Ergenekon'u,
O zaman çık yastan, unut oğlunu;
Kanlı dağ durdukça, bize yok sevinç!
Ana dedi: "Oğul, gitsen küserim,
Gitmesen, evlâdım er değil, derim,
Koy anan darılsın, sen söyle: Erim!
Git oğlum, cenge gir, borcunu öde!
Ben belki isterim korkak olasın,
Kızım gibi, bana yordak olasın;
Sakın hâ! bu yoldan uzak olasın,
Sen bildiğini yap, bana : "deli!" de!
Basat dedi: "Ana, bu alün yayı,
Soyuna yadigâr bırakmış Kayı.
Belki ben ölürüm, bunu sen sakla,
Bir gün ehli çıka, eline ala!"
Öperek elinden, yola düzöldü,

Şahin gibi, Kanlı Dağ'a süzöldü.
Basat gördü, dağda bir ocak yanar,
Başında oturmuş aşçı kocalar;
Tepegöz, sırtını güneşe karşı
Vermiş, bir kayanın üstünde başı;
Basat bir ok attı, bağrına vurdu,
Ok batmadı, düştü, yanında durdu.
Bir daha, bir daha, attı hayli ok;
Gördü, anladı ki okun hükmü yok.
Tepegöz dedi İd: "Şimdi sonbahar;
Acaba ondan mı sivrisinek var?"
Bir ok daha attı, düştü önüne;
Dedi: "Bana bir av geliyor gine!"

Sıçradı, uzakta bir genç Oğuzu
Görünce, dedi ki: “Gelmiş bir kuzu!
Aşçılar! bu akşam, budur pişecek!
Kim bilir, pişince nasıl şişecek...”
Fırladı elinden tuttu Basat’ı,
Çizmenin koncuna sokarak yattı.
Koncu kesti, çıktı içinden Basat,
Gitti Koca’lara dedi: “Bu polat
Tenli devi nasıl öldüreyim ben?
Söyleyiniz bana, ölümü: nerden?
Kocalar dediler: “Bilmeyiz ama,
Gövdesinde et yok, gözünden başka!”
Dedi: “Bitiririm şimdi işini!
Kızartınız bana kebab şişini.”
Basat, güvenerek doğru özüne,
Kızgın şişi soktu devin gözüne.
Tepegöz, bir kaplan gibi haykırdı,
Yumrukla kayayı, cam gibi kırdı.
Basat kaçtı koyun dolu yapıya,
Tepegöz, sezerek geldi kapıya.
Koydu iki yana ayaklarını,
Sığayarak gevrek kulaklaf mı,
Geçirdi koçları, bir bir, ağından :
Korkmuştu Basat’ın kaçacağından.
Basat, bu anda, bir koçu devirdi,
Derisini yüzdü, içine girdi»
Geldi bir koç gibi kapıya doğru;
Tepegöz, diyerek: “Bundadır uğru!”
Şiddetle elini başına çakdı.
Basat kaçtı, postu elinde kaldı.

Dedi: "Kurtuldun mu gine ey oğlan?";
Basat dedi: "Yardım etti Yaradan!"
Tepegöz, dedi: "Al bu yüzüğümü,
Artık sana değmez büyü düğümü.
Takınca parmağa, kelir sana fer,
Ne ok deler seni, ne kılıç keser!"
Basat aldı, taktı, dedi: "Takındım!"
Tepegöz: "Herkesten" dedi, "sakındım;
Fakat sen lâıyısın bu arnağana,
Bu kutlu yüzüğü vereyim sana!
Gözümü kör ettin, öldürüfte beni!
Kendime bir yoldaş edeyim seni."
Basat dedi: "Senden istemem ben, mal,
Canını ver bana, yüzüğütfü al!"
Hiddetle yüzüğü attı başına,
Gitti, yüzük, düştü eşik taşına.
Tepegöz dedi: "Bak, bu yeşil kubbe,

Bir zengin haznedir, değildir türbe.
İçi dolu elmas, inci, mücevher...
Gir de gör, içinde neler var, neler..."
Basat girdi, gördü: büyük bir hazne!
Tepegöz: "Girdin mi?" dedi, "içine?"
Basat dedi: "Girdim!" Tepegöz dedi:
"Bir yumrukla seni ezerim şimdi!"
Bir yumruk fırlattı, yıkıldı kümbet,
Basat nâra attı : "Ey Tanrı! medet!"
Sapsağlam, kubbeden çıktı, kurtuldu:
Yüreği temizdi, selâmet buldu.
Dedi: "Kurtuldun mu gine ey oğlan?"

Basat dedi: "Yardım etti Yaradan!";
Tepegöz dedi ki: "Talih, sana yar!
Şu mağra içinde iki kılıç var,
Birisi kınılıdır, birisi kınısız;
Beni, kınısız olan öldürür yalnız!"
Basat girdi, gördü: bir kınısız kama,
Îner, çıkar daim, asılı dama;
Dedi: "Buna asla olmaz dokunmak!"
Hançerini vurdu, oldu iki şak.
Yayını alarak bir ok fırlattı,
Zincirini kırdı, toprağa attı.
Kendi kılıcından kını çıkardı,
Onunla tutarak dışarı vardı;
Geldi, dedi ona: "Bre Tepegöz!
Keseceğim seni, ne lâzım çok söz..."
Dedi: "Kurtuldun mu gine ey oğlan?"

Basat dedi: "Yardım etti Yaradan!".
Tepegöz dedi ki: "Sana ölüm yok!
önce tek gözüme saptadın bir ok.
Sen beni dağladın bir kınılıcımla,
Şimdi de kesersin öz kınılıcımla.
ölümünden pervam yok, fakat bileyim:
Kime karşı, böyle âciz köleyim?
Hangi ilden, söyle, hangi boydansın?
Vatanın neresi? Hangi soydansın?
Er, erden gizlemek olmaz, adını:
Söyle, kimsin? Anan, kimin kadını?".
Basat dedi: "Evet, yiğit, yiğitten
Cinsini gizlemez: Türk oğluyum ben!

Aslımı sorarsan, Oğuz soyundan,
Oğuzun içinde Kayı boyundan!
Anam (Kağan Aslan), Atam (Gök Ağaç),
Ak gün, kara günde yurdum: (Gün Ortaç).
Hanım: (Bayandır Han), Başbuğum: (Kazan),
Karanlık gecede parolam: "Oğan"!
Kardeşim (Selçuk) tur, kalbim kin dolu,
Bana (Basat) derler, (Uruz'un Oğlu)!".
Tepegöz dedi ki: "Demek kardeşiz!
Bir evde büyüdük, yoldaşız, eşiz!";
Basat dedi ona: "Sus bre alçak!
Ne evler bıraktın bizde, ne ocak...
Kardeşim Selçuk'u vurdun, öldürdün,
Sonra koyun eti gibi, böldürdün!
Bıraktın ihtiyar babamı, kolsuz,
İnsan eti yedin töresiz, yolsuz!
Oğuzu inlettin, Kayı'yı yaktın,

Bize sen, yapmadık neyi bıraktın?
Keseyim seni de, ey dudağı kan,
Yeniden hayata başlasın Turan!"
Basat, bir sert yumruk, bağrına dürttü,
Deve gibi, onu yere çökürttü;
Büyülü kılıçla kesti başını,
Sildi mazlumların kanlı yaşını.
Koştı, gitti Yünlü Koca,
Müjde verdi (Gün Ortaç) a.
Bütün Oğuz, burca geldi,
Önde (Uruz Koca) geldi.
Bayandır Han yaptı Şölen,

“Kalan kaldı, öldü ölen!”
Dedi, “Gine binsin gençler,
Taksın ok, yay, kılıç, hançer.
Gine gülsün Oğuz kızı,
Yüreklerden çıksın sızı.
Gine gitsin uzak, yakın
Dört bucağa, Türkten akın!”
Yirmi dört Bey tekbir aldı,
Dede Korkut kobuz çaldı;
Alkışladı Kayı, Bayat:
Binler yaşa arslan Basat!
Dede Korkut tebrik etti Oğuzu,
Destanlar okudu, çaldı kobuzu,
Dedi: “Kahramandır, Türkü yaşatan,
Türk ilinde eksik olmaz kahraman.
Bir zaman gelecek, yine Türk Yurdu,

Görecek Rum adlı mel’un bir ordu.
O zaman çıkacakOrtaç Dağı’ndan
Bir Mustafa Kemal adlı kahraman;
Kurtarıp Türklüğü bu Tepegöz’den,
Kılacak vatani bahtiyar, şad, şen.
Türkün, Basat gibi, çoktur arslanı,
Mustafa Kemal’dir baş kahramanı

İBİŞ DAYI

Tosun'un bıyıkları henüz terlemişti. Halime'yle nişanlıydı. Bu yıllarda savaş çıkmış, herkes askere gitmişti. Tosun askerlik çağına gelmemişti, ama o da orduya katılmak, düşmanla savaşmak istiyordu. Ancak Halime'den ayrılmak zor geliyordu ona. Ne yapacağını bilmez bir durumda, ikilem içinde kıvranıp duruyordu.

Köyün en yaşlı, görmüş geçirmiş, bilgili insanı İbiş Dayı'ydı. Tosun, ona gidip danışmaya karar verdi.

İbiş Dayı, Tosun'u dinledi, sonra dedi ki:

— Haklısın, sende iki yanık gönöl var. Biri Halime, öbürü yurt sevgisi. Senin içinde bunlar birbiriyle savaşıyor, barıştırmak da pek kolay değil.

Tosun:

— İbiş Dayı, sen ne önerirsen onu yapacağım, dedi.

İbiş Dayı, başını önüne eğdi, düşündü.

— Tosun, dedi, senin yüreğinde de gönlündeki kadar yiğitlik var mı?

— Var, dedi Tosun.

— O halde sen bir askersin, gönlündeki nişanlıyı susturmak için hemen cepheye koş. Şimdi yurdu kurtarmak zamanıdır. Halime biraz daha beklesin.

Tosun, İbiş Dayı'yı dinledikten sonra ayağa kalktı ve elini öperek:

— Söylediğin doğrudur, hemen gideceğim!

Tosun çıktı ve tüfeğini alarak gitti.

Tosun gibi yurdunu seven gönüllü askerler köy meydanında toplanmıştı. Uğurlamak için gelen köylüler de ordaydı. Aralarında karalara bürünmüş bir genç kız, mendilini yüzüne tutmuş, gizli gizli ağlıyordu. Bu kız, Tosun'un nişanlısı Halimeydi. Evlenmelerine üç beş gün kala, gönlünün yığıdı

Tosun, düşman ayağı altında kalan sevgili yurdunu kurtarmaya gidiyordu. Hem kendisi gitmese de, Halime onu göndermek istiyordu.

Eli silah tutan herkes cepheye koşarken, Tosun'un köyde dolaşması Türklüğe yakışır mıydı? Yine de ağlıyordu kız. Göğsündeki sevgi denizinden coşan bu kızgın dalgaları durdurmaya gücü yoktu.

Tosun'a "ağlamayacağım" dediği halde, kendini tutamayarak göz yaşlarına yenik düşmüştü. Acaba bu ağlayış, yurda karşı bir saygısızlık mıydı?

Tosun:

— Allaha ismarladık Halime! Seni Allah'a emanet ediyorum, diyebildi ancak.

İbiş Dayı, Tosun'un bu sözlerini duymuş, dayanamayarak ağlamaya başlamıştı.

Aradan üç ay geçti, savaş hâlâ sürüyordu. Bir ay sonra Tosun'dan mektup kesildi. Halime, İbiş Dayı, bütün köylüler merak içindeydi.

Köylüler, "Tosun şehit oldu" diyorlardı. Halime bu söze aldırmadı. Gönlündeki umut ışığı sönmedi. "Tosun bir gün gelecek" diye bekliyordu.

Bir gün Halime'nin babası:

— Tosun'dan haber yok, dedi.

Halime:

— Yurdu tehlike içindeyken bizi düşünemez, diye karşılıdı.

Babası:

— Kızım, Tosun'un geleceğini sanmıyorum artık. Yıllar kurak geçti ve beni ağır borç altına soktu.

Muhtarın oğlu Memiş elli altın başlık parası veriyor, seni onunla evlenmeni istiyorum. Halime öyle üzüldü ki, tir tir titredi. Ince bir iniltiyli birlikte yere serildi...

Sonunda kendine, geldi ve ayağa kalktı, ama yine de kendinde değildi.

Ne yapacağını bilmiyordu. Günlerce böyle şaşkın şaşkın dolaştı. Sonunda canına kıymaya karar verdi. Ağır ağır köyün yanından geçen derenin kıyısına vardı. Oturup akan sulara bakmaya başladı.

Dereye yansıyan yüzünü görünce heyecanlandı. Bir saniye sonra yansımasının yerinde kendisi olacaktı. Umutları sularla birlikte akıp gidecekti. Hayal iğnesinin nakışlarıyla yenmeye çalıştığı aşkı gerçekten hayal olup yitecekti! Yapacak bir şeyi yoktu. Tosun'un sevgisine ihanet etmektense ölmesi daha doğrudu.

Babası, borçtan kurtulmak için kendisini feda ediyordu. Babasını severdi, ama önce gönüle, sonra da söz verdiği Tosun'a ihanet etmek, kendinden beklenemezdi. Yurdu kurtarmaya giden o yiğidin namusuna, aşkına ve hayatına göz dikmek alçaklıktı! Bu kara lekeyi, kendisi de şehit olup temizleyecekti. Bu dünyada birleşememişlerdi. Belki öteki dünyada birleşirlerdi...

Bunları düşünerek ayağa kalktı.

— Yüce Allah'ım, beni affet, dedi.

Suya atlayacağı sırada, bir el onu geriye çekti.

Bu, İbiş Dayı'nın buruşuk, ama güçlü eliydi.

İbiş Dayı, kimseye çaktırmadan tarlasını, öküzlerini sattı. Elli altınlık bir çıkı yaptı. Kasabaya gidip Tosun'un ağzından bir mektup yazdırdı. Çıkıyla birlikte bu mektubu Halime'nin babasına gönderdi.

Olay bütün köyde duyuldu. Tosun'un bu büyük armağanı dillerdeydi artık. Bunun üzerine Memiş geriye çekildi. Halime ile babası barıştı.

Bir sabah Halime, bir ağaç altında nakış işlerken İbiş Dayı'ya:

— Bir daha dereye gitmeyeceğim, diye takıldı.

İbiş Dayı dedi ki:

— Tosun giderken seni Allah'a emanet etmişti. Allah ikinizi de koruyacaktır.

Sonunda savaş bitti, gönüllüler dönmeye başladı.

Köylüler, yiğit ve şanlı gönüllüleri karşılamaya çıktılar. Tosun en önde yürüyordu. Göğsünde madalyalar vardı. Halime'yi yine kara giysiler içinde görünce şaşırıldı. Köylüler de şaşmıştı. Böyle mutlu bir günde, kara giysilere bürünmeye kimse bir anlam veremedi.

Halime ile Tosun kucaklaştılar, ama Halime, bir yandan sevinirken, bir yandan da için için ağlıyordu.

Kendine gelince, Tosun'un kulağına eğildi:

— Kavuşmamızı ve mutluluğumuzu İbiş Dayı'ya borçluyuz, dedi. Ama o bu mutlu günümüzü göremedi. Dün sabah öldü. Bu yüzden karalar giydim, bu yüzden ağlıyorum. Haydi, onun mezarına gidelim.

Olan biteni yolda Tosun'a anlattı.

Bu olay senelerce konuşuldu ve köylüler İbiş Dayı'nın hatırasını yüreklerinde yaşattılar.

- SON -